

**Univerzita palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Jakub Holčák

**Pohledávka jako předmět zástavního práva – vybrané problémy
Diplomová práce**

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Pohledávka jako předmět zástavního práva – vybrané problémy* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.
V Brně dne 17. července 2023

Na tomto místě bych rád poděkoval doc. JUDr. Petru Téglovi PhD. za vstřícný přístup a odborné vedení práce. Dále také mé rodině, zejména rodičům za jejich téměř bezmeznou podporu a Ing. Mgr. Pavlu Příhodovi za cenné poznatky z praxe v průběhu celého studia.

V neposlední řadě Mgr. Robertu Pavlů za diskuzi týkající se veřejných seznamů a Ing. Radovanu Mackovi za osvětlení praktických aspektů provozního financování.

Seznam zkratek

Plný název	Zkratka
Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů	OSŘ
Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník	OZ64
Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů	ZOV
Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení	ZSZ
Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších zákonů	NR
Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění zákona č. č. 303/2013 Sb.	NR13
Zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů	EŘ
Zákon č. 280/2009 Sb., Daňový řád	DŘ
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů	OZ, výjimečně NOZ
Zákon č. 256/2013 Sb. o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů	KZ
Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů	ZVR
Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský	OZO
Bürgerliches Gesetzbuch	BGB

Ustawa o księgach wieczystych i hipotece. (polský zákon o věčných knihách a hypotéce, obdoba zákonu o katastru nemovitostí)	UKW
Vyhláška č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (notářský tarif)	Notářský tarif
Předpis Notářské komory České republiky, kterým se stanoví postup při vedení, provozu a správě Rejstříku zástav, postup při provádění zápisů do tohoto rejstříku, výmazů z něj a při vydávání opisů a výpisů z něj	Předpis NKČR o rejstříku zástav
Výkladové stanovisko VS 3/2014 z 16.7.2014, k souboru pohledávek jako věci (ne)způsobilé k zápisu do Rejstříku zástav (coby věci movité hromadné)	Výkladové stanovisko VS 3/2014
Nejvyšší soud	NS
Nejvyšší správní soud	NSS
Notářská komora České republiky	NKČR
Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní obchodní právo	UNCITRAL

Obsah

Seznam zkratk.....	I
Úvod	1
ČÁST PRVNÍ – PROBLÉMY SPOJENÉ S NEVEŘEJNOSTÍ REJSTŘÍKU ZÁSTAV.....	3
1. Veřejný seznam	3
1.1. Pojem veřejného seznamu v minulosti	3
1.2. Pojem veřejného seznamu dle OZ	4
1.3. Seznam je veřejný, naplňuje-li jak formální, tak materiální publicitu.....	6
2. Rejstřík zástav jako neveřejný seznam.....	8
2.1. Odlišení veřejného seznamu a Rejstříku zástav zákonodárcem v občanském zákoníku	9
2.2. Formální „nepublicita“ rejstříku zástav.....	9
2.3. Materiální „nepublicita“ rejstříku zástav	12
2.3.1. Postupník, jenž nežádal o opis z rejstříku zástav.....	12
2.3.2. Postupník, jenž žádal o opis z rejstříku zástav a ví, že pohledávka je zástavou...	12
2.3.3. Postupník, jenž žádal o opis z rejstříku zástav a na podkladě potvrzení se domnívá, že pohledávka není zástavou.....	13
2.3.4. Rejstřík zástav není nadán materiální publicitou	14
2.4. Rejstřík zástav není veřejným seznamem	14
3. K samotným problémům spojeným s neveřejností rejstříku zástav.....	16
3.1. Pár poznámek k mým východiskům, na základě nichž dospívám k níže vyjádřeným názorům.....	16
3.2. Ustanovení, ve kterých zákonodárce rejstřík zástav prakticky ztotožňuje s veřejnými seznamy	17
3.2.1. Problémy vycházející ze zdánlivé publicity rejstříku.....	18
a) § 1309 odst. 2 OZ	18
b) § 1319 odst. 2 OZ	20
c) § 1342 OZ.....	20
d) § 1358 OZ.....	21
e) § 1362 odst. 2 OZ a § 1363 OZ.....	21
f) § 1372 odst. 1 OZ	22
g) § 1375 odst. 2 OZ	23
h) § 1377 OZ.....	23
i) § 1378 OZ.....	25
j) § 1335 odst. 2 OZ	27
3.2.2. Upřednostnění zapsaného zástavního práva při výkonu	27
3.2.3. Ustanovení směřující na zajištění shody mezi již neexistujícím zástavním právem a evidovaným stavem	28

a) § 618 OZ	28
b) § 1379 OZ.....	28
3.3. Případy, ve kterých zákonodárce respektuje odlišnou povahu rejstříku a veřejných seznamů.....	28
3.3.1. Vznik zástavního práva k cennému papíru na doručitele	28
3.3.2. Uvolněná zástava a záměna zástavního práva	29
3.4. Je úprava v OZ opravdu problematická?	29
ČÁST DRUHÁ – ROZSAH ÚČINKŮ ZÁPISU ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K POHLEDÁVCE DO REJSTŘÍKU ZÁSTAV A PLNĚNÍ NA ZASTAVENOU POHLEDÁVKU	31
1. Rozsah účinků zápisu zástavního práva k pohledávce do rejstříku zástav	31
1.1. Zápis účinkuje i proti poddlužníku	31
1.2. Zápis se týká pouze vzniku zástavního práva.....	32
1.3. Okolnosti, za kterých zástavní právo k pohledávce účinkuje proti poddlužníku.....	34
2. Plnění na zastavenou pohledávku	35
2.1. Poddlužník neví o zástavním právu	35
2.2. Poddlužník ví o zástavním právu.....	35
2.2.1. Zajištěný dluh není splatný	36
2.2.2. Zajištěný dluh je splatný	37
2.2.3. Následky poddlužníkovy plnění nesprávné osobě.....	40
2.3. Praktické řešení nepraktického § 1336 OZ	41
ČÁST TŘETÍ – ZASTAVENÍ SOUBORU POHLEDÁVEK.....	43
1. Věc hromadná a soubor věcí.....	43
1.1. Věc hromadná.....	43
1.1.1. Mnohost věcí	43
1.1.2. Věci v souboru podléhají totožnému vlastnickému režimu	43
1.1.3. Věci v souboru jsou považovány za jeden předmět	44
1.1.4. Soubor věcí nese společné označení	45
1.2. Soubor věcí	45
1.3. Věc hromadná je souborem věcí, to však neplatí bez dalšího naopak	45
2. Hromadná zástava	46
2.1. Hromadná zástava dle obecného občanského zákoníku	46
2.2. Hromadná zástava dle OZ64.....	47
2.3. Hromadná zástava dle „NOZ“	48
2.3.1. Richterova koncepce hromadné zástavy – zástavní právo na konkrétní věci.....	48
2.3.2. Eliášova koncepce hromadné zástavy – zástavní právo na abstraktním celku	48
2.3.3. Autorova koncepce hromadné zástavy dle OZ.....	49
a) Problém s pořadím zástavního práva v případě plurality zástavních práv.....	50

2.4.	Floating charge v anglosaském právu	51
2.4.1.	Shrnutí floating charge	51
2.4.2.	Rozdíly proti české úpravě	52
3.	Vespolné zástavní právo	53
3.1.	Porovnání hromadné zástavy a vespolného zástavního práva	53
4.	Zastavení souboru pohledávek	55
4.1.	Zastavení souboru pohledávek jako věci hromadné.....	55
4.1.1.	Stanovisko NKČR o nezpůsobilosti souboru pohledávek jako věci hromadné k zápisu do rejstříku zástav	55
a)	Soubor pohledávek lze považovat za jeden předmět.....	55
b)	Výslovné zákonné přípuštění zastavení více pohledávek.....	56
4.1.2.	Kdy je soubor pohledávek věcí hromadnou?	57
4.1.3.	Kdy je u souboru pohledávek dána hospodářská souvztažnost?	57
a)	Společný hospodářský základ (v užším smyslu)	57
b)	Pohledávky vznikající v souvislosti s uzavřením smlouvy	58
c)	Objektivní souvztažnost založená subjektivním jednáním	58
4.1.4.	Soubor pohledávek může být hromadnou zástavou, ALE!	59
4.2.	Zastavení souboru pohledávek užitím vespolného zástavního práva	59
4.2.1.	Soubor pohledávek tvořící věc hromadnou zastavený vespolek – nucené využití vespolného zástavního práva.....	60
4.2.2.	Soubor pohledávek zastavený vespolek – dobrovolné využití vespolného zástavního práva.....	61
	Závěr.....	62
	Bibliografie.....	63
	Shrnutí, Abstract	71
	Klíčová slova, key words.....	71

Úvod

Občanský zákoník účinný od roku 2014 oproti OZ64 netrpí kusovitostí úpravy zástavního práva,¹ ale i v rámci současné zákonné úpravy vyvstávají otázky, přičemž některé z nich jsou v odborné literatuře diskutovány pouze povrchně (např. zastavení souboru pohledávek) nebo pohled na ně není v literatuře jednotný (např. hromadná zástava).

Vzhledem k povaze diplomové práce, která se nevěnuje jednomu ucelenému tématu, ale spíše problematickým fragmentům zákonné úpravy, rozdělil jsem práci (vedle úvodu a závěru) do tří volně na sebe navazujících částí, které jsou členěny do kapitol (zpravidla tři úrovně; výjimečně, tam kde je to pro přehlednost vhodné, je užito i čtvrté úrovně). V každé části se nachází teoretický úvod, na který navazuje analytická část. Tam, kde je to vhodné, je užito historického nebo mezinárodního srovnání. Jsou-li názory prezentované v literatuře rozporné, případně s nimi nesouhlasím, předkládám vlastní stanovisko.

V první části se věnuji **problematické úpravě rejstříku zástav**. Teoretický základ této části tvoří výklad k veřejným seznamům tak, abych následně mohl odpovědět na otázku, zdali je rejstřík zástav veřejným seznamem, či nikoliv. Po jejím zodpovězení následně prizmatem právní jistoty analyzuji problémy vyplývající z jednotlivých ustanovení OZ pracujících s pojmem rejstříku zástav. Při analýze pracuji s názory, které jsou vysloveny v odborné literatuře. První část osobně považuji za těžiště této diplomové práce.

Druhá část je zaměřena na **účinky zástavního práva k pohledávce a plnění na zastavenou pohledávku**. Tato část volně navazuje na předchozí část, když se v první kapitole věnuji účinkům zápisu; představuji jednotlivé názorové proudy publikované k této problematice a následně si kladu otázku, zdali zápis zástavního práva k pohledávce do rejstříku zástav má opravdu účinky vůči poddlužníkovi, jak se může ze zákonné dikce zdát.

V druhé kapitole analyzuji, jaké následky má pro poddlužníka plnění na zastavenou pohledávku v závislosti na situacích, ve kterých se poddlužník může ocitnout. Věnuji se také – dle mého názoru – nepraktickému § 1336 OZ upravujícím plnění na zastavenou pohledávku; nejprve rozebírám úskalí zákonné úpravy, následně přicházím s vlastním řešením.

¹ Srov. VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 6 a Důvodová zpráva k OZ, obecná část, s. 9 [online]. Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Třetí a poslední část je věnována **zastavení souboru pohledávek**. V teoretickém úvodu této části se věnuji pojmům jako je hromadná věc, soubor věcí, hromadná zástava a vespolné zástavní právo. Úprava hromadné zástavy v OZ je zde rozebírána v širších historických souvislostech i v porovnání s *floating charge*. Zároveň se věnuji jednotlivým pojetím hromadné zástavy publikovaným v odborné literatuře a přicházím s vlastní koncepcí. Nakonec odpovídám na otázku, jakou povahu by měl mít korektiv dobré víry ve vztahu k hromadné zástavě.

Po teoretickém úvodu konfrontuji zastavitelnost souboru pohledávek jako věci hromadné s výkladovým stanoviskem NKČR, které tento způsob zastavitelnosti odmítá, přičemž odpovídám na otázku: „Za jakých podmínek je soubor pohledávek věcí hromadnou?“ a přicházím s alternativní možností zastavení souboru pohledávek, které do jisté míry nahrazuje zastavení kvalifikovaného souboru pohledávek dle § 1347 OZ.

Diplomová práce i přes svůj nadstandardní rozsah nepokrývá problémy vyplývající z podzástavního práva jako speciálního případu zastavení pohledávky; problematiku rozsahu a pořadí zástavního práva k pohledávce z pojištění zástavy; komparaci zástavního práva k pohledávce a zajišťovacího převodu pohledávky nebo možnost zastavení pohledávky, která podléhá zajišťovacímu převodu práva.

ČÁST PRVNÍ – PROBLÉMY SPOJENÉ S NEVEŘEJNOSTÍ REJSTŘÍKU ZÁSTAV

1. Veřejný seznam

Pro tuto část diplomové práce je nutné se seznámit s pojmem veřejného seznamu.

V § 980 odst. 1 OZ se bez dalšího vysvětlení jejich povahy můžeme dočíst o zapisování práv k věci do veřejných seznamů. Občanský zákoník ani na jiných místech nenabízí legální definici, co se veřejným seznamem myslí.

V důvodové zprávě k OZ se píše následující: „*Veřejný seznam je tedy souhrnné označení veřejných evidencí věcí, zatímco veřejný rejstřík je souhrnným označením veřejných evidencí osob.*“^{2,3,4}

Při snaze o co nejobecnější definici veřejného seznamu Tégl uvádí: „*Veřejné knihy (veřejné seznamy) lze [...] popsat jako způsoby (formy) evidence (zpravidla veřejnoprávní) zachycující a poskytující rozhodné informace (jako informace úplné a pravdivé) o důležitých skutečnostech, nezbytné pro plynulý a bezpečný občanskoprávní styk.*“⁵

1.1. Pojem veřejného seznamu v minulosti

Za účinnosti Obecného občanského zákoníku se veřejné seznamy označovaly jako veřejné knihy. Hartmann píše, že tyto knihy jsou seznamy, ve kterých jsou evidovány nemovitosti, některá práva k nim a skutečnosti týkající se těchto nemovitostí k zajištění bezpečnosti právního obchodu.⁶ Základ bezpečného právního obchodu je vybudován na základě *zásady materiální publicity*. Tento princip znamená, že stav zapsaný ve veřejné knize bude skutečným stavem pro toho, kdo neví o skutečnostech zakládajících rozpor mezi stavem zapsaným a stavem skutečným. Tímto principem je založena důvěra v knihovní zápisy.⁷

² Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část k § 980, s. 253 [online]. Dostupné z <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

³ K veřejným rejstříkům srov. § 1 odst. 2 ZVŘ

⁴ Občanský zákoník ani právní řád nezachovává v tomto pojmosloví jednotu. K tomu blíže TÉGL, Petr. *Veřejné seznamy podle občanského zákoníku*. Olomouc, 2016. Habilitační práce. Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. s. 31-32

⁵ Tamtéž s. 1

⁶ HARTMANN, Antonín. In: ROUČEK, František. SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl druhý, (§§ 285 až 530.)*. Reprint původního vydání, Praha: CODEX Bohemia, 1998. s. 511 (§ 431)

⁷ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské II. Práva věcná*. 3. doplněné vydání, reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 21-22 a 40.

Veřejné knihy by nebyly veřejnými, pokud by do nich nemohlo být nahlíženo. Tento princip, na kterém veřejné seznamy fungují, se označuje jako *zásada formální publicity*: „*Knihy veřejné jsou veřejné v tom smyslu, že každý může za přítomnosti knihovního úředníka do knih nahlížeti a brát z nich opisy.*“^{8,9}

Vedle toho Hartmann také uvádí, že knihy jsou veřejné, neboť zápisy do nich provádí soudy pod veřejným dozorem.¹⁰

Za socialismu veřejné evidence ztratily svoji funkci, Ota Ulč tehdejší realitu trefně shrnuje: „*Méne smyslu (než rejstřík RO do něhož se zapisovaly rozkazní žaloby – pozn. autora) se dalo za podmínek socialistického budování přičíst pozemkovým knihám, rovněž tvořící část nesporné agendy. České země znaly pozemkové knihy již od třináctého století jako prostředek evidence a právní jistoty vlastnických titulů nemovitostí. Když nastala lidová demokracie, noví vládcí se nerozhodli ani pro sovětskou alternativu tyto knihy zrušit, ani po staročesku knihy zcela zachovat, ale pro kompromis zachovat formu a popřít její obsah. To pak znamenalo, že zápis do pozemkové knihy nekonstitoval vlastnické právo, ale byl pouze ‚deklaratorní‘. Zapsaný vlastník již třeba nebyl vlastníkem a pravý vlastník se nenamáhal býti zapsán čili slovy plzeňského aktuára – bordel na kolečkách.*“¹¹

Po převratu se situace ohledně knihovního práva o moc nezlepšila. K řádné změně došlo až po dlouhých 25 letech s účinností „nového“ OZ a vzhledem k přechodnému ustanovení § 3064 OZ vlastně až v roce 2015.¹²

1.2. Pojem veřejného seznamu dle OZ

Inspiračním zdrojem pro současnou úpravu veřejných seznamů v OZ byl zejména polský zákon o věcných knihách a hypotéce (*Ustawa o księgach wieczystych i hipotece*).¹³ Tyto knihy jsou polskou obdobou českého katastru nemovitostí, jsou zde tedy zapsány nemovité věci a práva k nim.¹⁴

Gniewek k funkci těchto věcných knih uvádí, že absolutní povaha věcných práv vyžaduje jejich publicitu, tak aby byl umožněn bezpečný obchod s evidovanými objekty.¹⁵ Ta se projevuje tím, že kdokoli může do věcných knih nahlížet (formální publicita). Projevem této otevřenosti je, že se nikdo nemůže dovolávat neznalosti zapsaného stavu, přičemž se presumuje, že tento stav je stav

⁸ KRČMÁŘ: *Právo občanské II. Práva věcná...* s. 56-57

⁹ HARTMANN. In: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému II...* s. 537 (§ 431)

¹⁰ Tamtéž s. 511

¹¹ ULČ, Ota. *Malá doznání okresního soudece: výsledek nápadu Josefa Škvoreckého*. Praha: Šulc-Švarc, 2013. s. 245-246

¹² Srov. TÉGL: *Veřejné seznamy podle občanského zákoníku...* s. 16

¹³ Tamtéž... s. 17

¹⁴ Srov. čl. 1 odst. 1 UKW

¹⁵ GNIEWEK, Edward. *Pravo rzeczowe. Podreczniki prawnicze*. Warszawa: C.H. Beck, 1997. s. 287 m. č. 924

skutečný.¹⁶ Na základě domněnky správnosti zápisů je chráněn ten, kdo právně jedná v dobré víře v takto zapsaný stav (veřejná víra – materiální publicita¹⁷). Jedině za předpokladu naplnění těchto postulátů je možné, aby byla naplněna funkce veřejné knihy, tj. bezpečnost obchodu s evidovanými objekty.¹⁸

Vzhledem k absenci legální definice v současném OZ se autoři pokouší veřejné seznamy definovat.

Dle Vrzalové o seznamu jako veřejném můžeme hovořit jestliže **1)** se jedná o evidenci věcí (a věcných práv k nim); **2)** je přístupný bez omezení (o nepřístupnost se nejedná při přiměřené úplatě nebo nutnosti prokázat totožnost osoby) a **3)** evidence je vedena na základě zákona orgánem veřejné moci nebo jinou osobou, které stát zákonem takovou pravomoc svěřil.^{19, 20} Tyto definiční znaky přejímá i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí k povaze registru silničních vozidel.²¹

Pavlů k definici veřejného seznamu užívá stejné znaky a s odkazem na Hartmanna a Krčmáře uvádí bezpečnost právního obchodu jako hlavní účel veřejných seznamů, přičemž dále nesouhlasí se souladností zákonů upravujících vedení jednotlivých evidencí věcí s úpravou materiální publicity OZ, tj. není třeba naplnění materiální publicity k tomu, aby evidence mohla být označena za veřejný seznam.²²

V takovémto pojetí veřejného seznamu nemusí být nabyvatel chráněn tak jak stanovuje § 984 OZ, ale aspoň se uplatní vyvratitelné domněnky obsažené v § 980 odst. 2 OZ²³, tedy že stav zapsaný ve veřejném seznamu odpovídá skutečnému stavu. Tím se rozumí: **1)** Existence, či neexistence vymazaného nebo nezapsaného práva; **2)** Zapsané právo náleží subjektu uvedenému ve veřejném seznamu; **3)** Rozsah práva odpovídá zapsanému stavu a **4)** Zapsanému právu náleží zapsaný stav.²⁴

Tégl tvrdí, že ideálním legislativním řešením je výčet, co se veřejným seznamem rozumí (tj. formální pojetí veřejného seznamu), přičemž se odkazuje na návrhy nových občanských

¹⁶ Tamtéž s. 294, m. č. 947-949

¹⁷ Srov. TÉGL: *Veřejné seznamy podle občanského zákoníku...* s. 26

¹⁸ GNIEWEK: *Pravo rzezwone...* s. 296 m. č. 954

¹⁹ VRZALOVÁ, Lenka. In: SPÁČIL, Jiří. KRÁLÍK, Michal. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. s. 10-12, m. č. 2 a 8 (§ 980)

²⁰ Shodně DVORÁK, Jan. TOMSOVÁ, Alena. ZVÁRA, Michael. In: ŠVESTKA, Jiří. DVORÁK, Jan. FIALA, Josef. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 9 (§ 980 odst. 1)

²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017 sp. zn. 22 Cdo 5330/2015

²² PAVLŮ, Robert In: PETROV, Jan. VÝTISK, Michal. BERAN, Vladimír. a kol. *Občanský zákoník. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019 s. 1020, m. č. 1-5 (§ 980)

²³ Tamtéž s. 1020-1021 m. č. 7 (§ 980)

²⁴ Tamtéž s. 1022, m. č. 22, (§ 980)

zákoníků v Polsku (taxativní výčet) a na Slovensku (demonstrativní výčet – méně precizní metoda).²⁵

Vzhledem k tomu, že toto řešení v OZ není zvoleno, je potřeba vyjít z materiálního pojetí. O veřejný seznam v materiálním pojetí podle Téglu půjde pouze za předpokladu naplnění veřejné přístupnosti (formální publicity), přičemž o omezení se nejedná v případě zpoplatnění nahlížení nebo evidování nahlížení.²⁶

Vedle formální publicity musí být zároveň – kumulativně – naplněna publicita materiální (tj. zápisům může subjekt důvěřovat).^{27, 28}

1.3. Seznam je veřejný, naplňuje-li jak formální, tak materiální publicitu

Vycházím-li z premisy stanovující zajištění bezpečnosti právního obchodu jako smyslu a účelu veřejných seznamů, pak se musím ztotožnit s Téglovým pojetím veřejného seznamu, které je vystavěno na **kumulativním naplnění formální publicity** (možnost nahlížení) **a materiální publicity** (důvěra v zápisy).²⁹

Dle mého názoru jádro formální publicity spočívá ve volnosti nahlížení do seznamu.^{30, 31}

Oprávnění činit si výpisy či opisy (resp. jejich poskytnutí) ze seznamu je pak přirozeným (a dle mého názoru obligatorním) důsledkem tohoto jádra, nikoliv jeho bezprostředním obsahem.^{32, 33}

²⁵ TÉGL. *Věřejné seznamy podle občanského zákoníku...* s. 32

²⁶ TÉGL. *Věřejné seznamy podle občanského zákoníku...* s. 33

²⁷ Tamtéž

²⁸ K tomuto pojetí veřejného seznamu se přiklání NS. Rozsudku NS ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1769/2016 Odkazuje se přitom na Rubeše: „*Majetková evidence není veřejným seznamem ve smyslu § 980 a násl. obč. zák., neboť zákon s jejím vedením nespojuje princip formální či materiální publicity.*“ Byť by se zde dalo polemizovat, zdali autor má namysli kumulativní naplnění těchto zásad. [RUBEŠ, Pavel. *Zákon o vodovodech a kanalizacích. Komentář.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 51 (§ 5 odst. 1).] nebo jej zmiňuje i Bodečková. [BODEČKOVÁ, Jana. In: *Občanský zákoník. Komentář.*² BECK... s. 687, m. č. 1 (§ 618)]

²⁹ Problematické se mi jeví připuštění aplikace domněnek dle § 980 odst. 2 OZ bez souladnosti zvláštní úpravy s § 984 OZ, resp. § 985 a § 986 OZ, tak jak činí Pavlu. [PAVLŮ In: *Občanský zákoník. Komentář.*² BECK... s. 1020-1021, m. č. 5 a 7 (§ 980).] Domněnky jsou projevem zásady pravdivosti, kterou nelze jednoduše oddělit od zásady materiální publicity. (Srov. TÉGL: *Věřejné seznamy podle občanského zákoníku...* s. 25) Zároveň tyto domněnky jsou vyvratitelné, OZ pro jejich vyvrácení poskytuje poznámky, rozepře a spornosti (§ 985 a § 986 OZ). Není ale – např. v případě patentovém rejstříku – uplatňování domněnek z § 980 odst. 2 OZ problematické, odkazuje-li pozn. pod čarou u § 69 odst. 3 ZOV pouze na § 986 OZ?

³⁰ Souhlasím s přiměřeným omezením nahlížení, tak jak uvádí citovaní autoři.

³¹ Srov. „*Nahlížení může probíhat i z důvodů na první pohled iracionálních, např. ze zvědavosti.*“ (TÉGL: *Věřejné seznamy podle občanského zákoníku...* s. 40)

³² GNIEWEK: *Pravo rzezczone...* s. 294 m. č. 947

³³ K důsledkům omezení formální publicity pouze na možnost žádat výpisy, opisy nebo potvrzení ze seznamu viz níže k rejstříku zástav (číslo kapitoly)

Takto definovaná formální publicita je neodmyslitelnou podmínkou materiální publicity. Jinak řečeno: mám-li něčemu důvěřovat, musím mít možnost se s tím nejdříve seznámit.

To znamená, že bezpečnost právního obchodu je zaručena jedině za předpokladu, že nabyvatel může důvěřovat záznamům ve veřejném seznamu, se kterými se mohl bez omezení seznámit.

Klasickým příkladem veřejného seznamu je katastr nemovitostí. Jednak tato skutečnost je výslovně vyjádřena v § 1 odst. 1 KZ a jednak naplňuje jak formální³⁴, tak materiální³⁵ zásadu publicity.

³⁴ § 52 odst. 1 KZ

³⁵ § 55 odst. 2 KZ „Výpisy, opisy nebo kopie z katastrálního operátu, jakož i identifikace parcel vyhotovené katastrálním úřadem ve formě stanovené prováděcím právním předpisem jsou veřejnými listinami prokazujícími stav evidovaný v katastru k okamžiku, který je na nich uveden...“ (Pravdivost údajů v seznamu jako předpoklad pro důvěru v něj srov. ŠUSTROVÁ, Daniela. BOROVIČKA, Petr. HOLÝ, Jaroslav. *Katastr nemovitostí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2016, s. 5)

2. Rejstřík zástav jako neveřejný seznam

Smyslem a účelem registru zástavních práv je zajištění jejich účinků vůči třetím osobám tam, kde zástava zůstává v držbě zástavce (v některých případech, např. věc sloužící k podnikání, je ponechání zástavy v držbě zástavce pro zástavního věřitele výhodné). Zároveň poskytuje ochranu třetím osobám před nabytím aktiva, které je zástavním právem zatíženo. V neposlední řadě zápis do registru slouží k zajištění pořadí zástavního práva.³⁶

Takovým registrem je v České republice rejstřík zástav.³⁷ Proto, aby byl smysl a účel registru naplněn, je nutné, aby byl veřejně přístupný.³⁸ Jestli tomuto požadavku český zákonodárce dostal a případně jaké následky jsou s tímto požadavkem spojené, tomu se věnuje tato kapitola diplomové práce.

Přestože se evidence zástav nazývá rejstřík, který by měl sloužit k evidenci osob, jedná se o evidenci věcí.³⁹ V rejstříku jsou evidovány zástavy, na nichž vážně zástavní právo a další údaje vypočtené zákonem.⁴⁰ Některé, protože zákon jako jediný způsob vzniku uznává pouze zápis do rejstříku zástav⁴¹, jiné, protože strany si takový způsob vzniku zvolily.⁴²

Před rokem 2014 byl rejstřík zástav zákonem výslovně prohlášen za neveřejný a o jeho povaze tak nebylo pochyb.⁴³ Novela účinná od 1. 1. 2014 přinesla změnu, která jej měla učinit veřejným, změna však dle mého názoru nebyla důsledná z pohledu provedení formální a materiální publicity jako pojmových znaků veřejného seznamu, a tak ani v současné době **nelze rejstřík zástav považovat za veřejný seznam**.⁴⁴ Níže předložím argumenty pro takový závěr.

³⁶ UNCITRAL Practice Guide to the Model Law on Secured Transactions [online]. Dostupné z: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-10910_e.pdf s. 4 odst. 15

³⁷ Srov. § 35f odst. 1 písm. a) NŘ „V Rejstříku zástav se evidují tyto údaje: a) označení zástavy“

³⁸ Uncitral Practice Guide... s. 4 odst. 13

³⁹ K této terminologii bylo přistoupeno z historických důvodů, blíže TÉGL. *Veřejné seznamy podle občanského zákoníku...* s. 31

⁴⁰ Srov. § 35f NŘ

⁴¹ Srov. § 1319 odst. 2 OZ: „

⁴² Srov. např. 1319 odst. 1 OZ ve spojení s § 1335 odst. 2 OZ

⁴³ Srov. § 35 odst.1 NŘ13

⁴⁴ Jedná se o většinový názor, který zastávají autoři bez ohledu na to, zdali pro mezi pojmový znak veřejného seznamu řadí materiální publicity, či nikoliv [Srov. TÉGL, Petr. WEINHOLD, Daniel. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III.* § 419-654. Praha: Leges, 2014, s. 943, m. č. 10, (§ 618), PAVLŮ. In: *Občanský zákoník. Komentář.*² BECK... s. 1021, m. č. 8 (§ 980), VRZALOVÁ. In: *Občanský zákoník III*² BECK s. 11, m. č. 4 (§ 980)]. Jsou však i názory opačné např. Kindl: „*Stojí proto za připomenutí, že odborná literatura v této souvislosti uváděla, že rejstřík zástav veřejným seznamem není (Spáčil 2013 s. 10). Tento, tebdy jistě správný závěr, vyplynal z tehdejší díky NotŘ (že rejstřík zástav je neveřejný seznam v elektronické podobě, který vede a provozuje Notářská komora České republiky, § 35b odst. 1 NotŘ ve znění účinném do 31. 12. 2013). Byl však už zřejmě překonán dalším vývojem právní úpravy.*“ (KINDL, Milan. *Zajištění a utvrzení dlužů.* 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2016, s. 193, m. č. 239) a dále HAUSHALTEROVÁ, Andrea. *Zástavní*

2.1. Odlišení veřejného seznamu a Rejstříku zástav zákonodárcem v občanském zákoníku

Prvním argumentem, proč rejstřík zástav není veřejným seznamem, je skutečnost, že zákonodárce v zákoně rozlišuje mezi veřejným seznamem a rejstříkem zástav v § 618 OZ, § 1309 odst. 2, § 1310 odst. 2, § 1319 odst. 2, § 1341 odst. 2, § 1342⁴⁵, § 1358, § 1362 odst. 2, § 1364 odst. 2, § 1371 odst. 2 a 3, § 1372 odst. 1, § 1375 odst. 2, § 1377 odst. 2, § 1378, § 1379, § 1391 odst. 1 písm. b)⁴⁶ nebo § 2016 OZ.

Dále existují ustanovení, která pracují pouze s pojmem „*rejstřík zástav*“: § 1319 odst. 1, § 1328 odst. 3 a § 1335 odst. 2 OZ. Nebo ustanovení, která v souvislosti se zástavním právem naopak uvádí pouze „*veřejný seznam*“: § 1314 odst. 2 písm. b), § 1316, § 1319 odst. 2, § 1371 odst. 1, § 1377 odst. 3, § 1380-1382, § 1384, § 1385, § 1387, § 1388 OZ.

Vycházím-li z předpokladu racionálního zákonodárce, nemohu dospět k ničemu jinému, než že rejstřík zástav není veřejným seznamem, neboť v opačném případě by stačilo v jednotlivých ustanoveních uvádět pouze pojem „*veřejný seznam*“.

Důvodová zpráva k tomu uvádí: „*Ne každá veřejnoprávní evidence je veřejně přístupná. Proto souborné veřejných seznamů nezahrnuje všechny veřejnoprávní evidence věcí, ale jen ty, do nichž lze nahlížet, aniž je třeba překonávat formální překážky (např. osvědčením právního zájmu na nahlédnutí). To je důvod, proč návrh **pod kategorií veřejných seznamů nezahrnuje např. rejstřík zástav nebo evidenci zaknihovaných cenných papírů a proč tyto evidence označuje konkrétně.***“⁴⁷

2.2. Formální „nepublicita“ rejstříku zástav

Rejstřík zástav by však mohl být za veřejný seznam považován i v případě, kdy by toto rozlišování zákonodárce nebylo odůvodněno odlišnou povahou rejstříku zástav, a to za předpokladu, že by rejstřík zástav naplnil znak formální a materiální publicity.

právo a další zápisy do Rejstříku zástav. Praha 2021. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, Katedra občanského práva. Vedoucí práce doc. JUDr. Michaela Hendrychová, CSc. s. 16, nebo KIRIN, Mills, ŘÍČÁNKOVÁ, Hana. *Veřejný přístup do rejstříku zástav* [online]. epravo.cz, 29. února 2016 [cit. 26. dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/verejny-pristup-do-rejstriku-zastav-100647.html>

⁴⁵ Zákonodárce používá v tomto ustanovení pojem „*zvláštní veřejný seznam*“ nic jako zvláštní veřejný seznam neexistuje. Je tím pravděpodobně myšleno „*veřejný seznam vedený podle zvláštního právního předpisu*“. Byť užití tohoto termínu je nadbytečné, každý veřejný seznam je veden podle zvláštního právního předpisu a zákonodárce v OZ běžně pracuje pouze s pojmem „*veřejný seznam*“. Takto je toto ustanovení nutné vykládat.

⁴⁶ Zákonodárce zde opět používá pojem „*zvláštní veřejný seznam*“

⁴⁷ Důvodová zpráva k OZ, zvláštní část k § 980, s. 253 (zvýraznil autor)

Notářský řád v § 35i odst. 1 normuje: „*Kterýkoliv notář vydá každému na jeho žádost opis nebo výpis z Rejstříku zástav nebo potvrzení o tom, že v něm určitá věc není evidována jako zástava nebo o tom, že není evidován zákaz zřízení zástavního práva ke věci, neevidované v Rejstříku zástav jako zástava.*“

Důvodová zpráva k novele účinné od 1. 1. 2014 uvádí: „NOZ nestanoví na rozdíl od seznamů v něm uváděných, zda je Rejstřík zástav veřejným či neveřejným seznamem. [...] Vzhledem k tomu, že se podstatně zvyšuje význam rejstříku a zejména proto, že dochází ke zápisu i dalších práv, a vědomí o nich je pro třetí osoby důležité, toto omezení (nutnost prokázat oprávněný zájem nebo souhlas vlastníka pro vydání opisu, výpisu nebo potvrzení z rejstříku zástav – pozn. autora) se nyní odstraňuje. *Opisy, výpisy, popřípadě potvrzení z Rejstříku zástav vydá kterýkoli notář každému, kdo o toto požádá. V tom je tedy **rejstřík zástav navrhován jako veřejný s uvedenou mírou veřejnosti*** (pozn. zvýraznil autor), *aniž by to bylo výslovně stanoveno, obdobně jako to není stanoveno v NOZ.*“^{48,49}

Co se míní slovy „...navrhován jako veřejný s uvedenou mírou veřejnosti...“, mi není zcela zřejmé. Naráží se zde zřejmě na skutečnost zrušení formální překážky k vydání opisu, výpisu nebo potvrzení (v práci nadále budu užívat pojem „opis“, nebude-li pro kontext důležité použít pojmu „výpis“ nebo „potvrzení“), to však samo o sobě rejstřík nečiní veřejný. Jak píšu v kapitole 1.3. první části, esencí formální publicity je dle mého názoru nahlížení do seznamu. Oprávnění činit si opisy (resp. jejich poskytnutí) je derivátem (byť obligatorním) této esence. Byl-li úmysl zákonodárce, aby rejstřík zástav byl veřejný, nebyl naplněn.⁵⁰

Tato úprava požaduje dokonalou představu žadatele, o jakém konkrétním údaji chce vydat opis rejstříku bez toho, aniž by ji mohl precizovat nahlížením do rejstříku.⁵¹ Notářská komora alespoň poskytuje formuláře pro vyžádání opisu z rejstříku zástav, které žadatele navádí, jaké údaje má pro danou věc uvést, ale ani tyto formuláře nejsou dostatečným nástrojem k zajištění úspěchu při vyhledávání.⁵²

⁴⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 303/2013 Sb, zvláštní část k části desáté – změna notářského řádu, K bodu 20 (§ 35d až 35l): [online]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

⁴⁹ O žádném seznamu „NOZ“ nestanoví, zdali je veřejným, či neveřejným seznamem.

⁵⁰ Opačně KIRIN, Mills, ŘÍČÁNKOVÁ, Hana. *Veřejný přístup do rejstříku zástav... nebo HAUSHALTEROVÁ, Andrea. Zástavní právo a další zápisy do Rejstříku zástav... s. 17-18*

⁵¹ VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo*³. s. 270

⁵² Dle rozsudku NS ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 ICdo 6/2011 I pojem „*hmotný movitý investiční majetek*“ může být dostatečně určitý pro označení zástavy.

Žadatel je tak zákonodárcem vydán na pospas náhodě, zdali bude notář ve vyhledávání na základě žádosti (vytvořené na podkladě omezené představy) úspěšný či ne.⁵³ Tato náhoda může mít pro žadatele dalekosáhlé důsledky (viz část první, kapitola 2.3.3.).⁵⁴

Český zákonodárce navíc nedbal ani doporučení mezinárodních organizací. Např. Evropská banka pro obnovu a rozvoj ve svém modelovém zákonu k zajištěným dluhům uvádí: Zástavní právo zatěžující věc by mělo být veřejnosti známé tak, aby nedocházelo k vytváření „klamného bohatství“⁵⁵ Nástrojem k zajištění této veřejnosti je jeho evidence v příslušném (veřejném) seznamu.⁵⁶

Praktický průvodce UNCITRAL k zajištění dluhů pléduje obdobně: Registr zástav by měl být plně veřejný.⁵⁷

V pojetí notářského řádu není možné mluvit o formální publicitě rejstříku zástav, přestože Notářská komora poskytuje formuláře k podání žádosti o opis z rejstříku. Tyto vzorové formuláře nejsou schopny nahradit funkci, kterou u veřejných seznamů plní nahlížení.

Zákonodárce touto nedůslednou snahou o formální publicitu položil základní kámen světa, v němž mohou vznikat situace, jež by klidně mohly být zápletkou Kafkova románu.

⁵³ KULKOVÁ, Radmila. *K zástavnímu právu po novelách občanského zákoníku*. Právní rozhledy, 2002, č. 7, [cit. 26. dubna 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

⁵⁴ Viceprezident NKČR Bernard a předseda její legislativní komise k vyhledávání v rejstříku uvádí: „... Při vyhledávání určitých věcí je však třeba v určitých případech kombinovat různé způsoby vyhledávání, hledání vyžaduje proškoleného uživatele, právě s ohledem na různou možnost popisu zástavy.“ [BERNARD, Pavel, In: BÍLEK, Petr, JINDŘICH, Miloslav, RYŠÁNEK Zdeněk, BERNARD, Pavel a kol. *Notářský řád. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 197 (§ 35i)] Je-li vyhledávání takto složité, je to další argument pro nenaplnění formální publicity rejstříku zástav.

⁵⁵ Klamné bohatství spočívá v nebezpečí vytvoření zdání, že se nezajištěný věřitel bude moci uspokojit z majetku, který má dlužník v držbě, popř. poskytne-li mu dlužník zástavní právo, bude mu svědčit přednostní pořadí. Srov. RICHTER, Tomáš. *Zástavní právo k podniku z pohledu teorie a praxe dluhového financování – 1. část*. Právní rozhledy, 2004, [cit. 26. dubna 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz a RICHTER, Tomáš. In: HULMÁK, Milan. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1275, m. č. 2 (§ 2041)

⁵⁶ „The Model works on the principle that charges are a matter for public knowledge. Since Roman law the creation of secret rights in assets has been disfavoured. A person who gives assets as security but does not indicate this to his creditors creates an impression of ‘false wealth’. The Model achieves publicity mainly by relying on registration of charges at a separate registry.“

Čl. 35 Modelového zákona „Any person may against payment of the required fee have access to the register and receive a copy of any entry on it. (More detailed provisions regarding access may be required but the fundamental principle is that it is open to all.)“

Model Law on Secured Transactions s. VI (odst. 6) a 48 [online] Dostupné z:

<https://www.ebrd.com/news/publications/guides/model-law-on-secured-transactions.html>

⁵⁷ Srov. např. „Since the Guide recommends adoption of a notice-based general security rights registry, it also recommends that, in the interests of avoiding unnecessary cost and delay, searchers should not be required to establish a legitimate reason, or indeed any reason, for initiating a search. **In sum, the registry should be fully public.**“

UNCITRAL *Legislative Guide on Secured Transactions* s. 155 (odst. 28) [online] Dostupné z:

https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/09-82670_ebook-guide_09-04-10english.pdf

2.3. Materiální „nepublicita“ rejstříku zástav

Vzhledem k tomu, že do rejstříku zástav nelze ani nahlížet, mohl by se výklad k materiální publicitě, jejímž předpokladem je právě formální publicita, zdát nadbytečný. Opak je však pravdou, § 35i odst. 2 NŘ normuje: „*Proti osobě, která právně jedná důvěřujíc údají zapsanému do Rejstříku zástav, nemá ten, jebož se zápis týká, právo namítnout, že zápis neodpovídá skutečnosti.*“.

Bernard § 35i odst. 2 pojímá jako materiální publicitu, neboť zákon „*přebírá znění, které je obdobně obsažené v § 121 odst. 1 ObčZ nebo v § 8 odst. 1 VerŘej*“.⁵⁸ Opomíjí však existenci § 3 odst. 1 VR,⁵⁹ jež zakotvuje formální publicitu v její ryzí podobě, která je dle mého nezbytným předpokladem k uplatnění publicity materiální. Notářský řád ustanovení umožňující neomezené nahlížení neobsahuje.

Jestliže jsem výklad k formální „nepublicitě“ shrnul jako zákonodárcovo položení základního kamene pro svět Kafkových románů, tak druhým odstavcem § 35i NŘ jej zákonodárce dotvořil. V takto vytyčeném rámci totiž mohou vznikat tři druhy situací, z nichž dva nečiní při „životě“ zástavního práva problémy, třetí je však onen slibovaný kafkovský svět. Tyto situace popíšu na příkladu nabytí zastavené pohledávky postupníkem.

2.3.1. Postupník, jenž nežádal o opis z rejstříku zástav

Postupník před nabytím pohledávky (zástavy) si neověří, zdali pohledávka je zástavou zapsanou v rejstříku zástav. Dojde-li k postoupení a následnému výkonu zástavního práva, je povinen jej strpět, neboť jako zástavní dlužník nedisponuje ničím, co by svědčilo o tom, že pohledávka není zástavou.⁶⁰

2.3.2. Postupník, jenž žádal o opis z rejstříku zástav a ví, že pohledávka je zástavou

Postupník si před nabytím pohledávky (zástavy) ověří, zdali pohledávka je zástavou zapsanou v rejstříku zástav. Notář mu v souladu s § 35i odst. 1 NŘ vydá opis s informací, že daná

⁵⁸ BERNARD. In: *Notářský řád*. BECK s. 197 (§ 35i)

⁵⁹ „*Rejstříkový soud veřejně údaje o zapsané osobě a listiny uložené ve sbírce listin způsobem umožňujícím dálkový přístup a umožní získat úředně ověřený elektronický opis.*“

⁶⁰ V bodě 12 rozsudku Okresního soudu Brno-venkov ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 29 C 95/2020 soud přičetl k tíži žalobce, že si zastavený automobil neproověřil v rejstříku zástav. Tento závěr je dle mého vůči nabyvateli (profesionálovi) automobilu správný, lze jej totiž jednoduše individualizovat a tedy dohledat (VIN, registrační značka). Na druhou stranu, je spravedlivé po potenciálním nabyvateli požadovat zprostředkovanou lustraci rejstříku zástav? [Srov. TÉGL, Petr. Vybrané problémy spojené s principem publicity veřejného seznamu a rejstříku zástav. In: ZOUFALÝ, Vladimír. (ed.). *Karlovarské právníké dny XXVI*. Praha: Leges, 2018, s. 560. nebo BEZOUŠKA, Petr. In: *Občanský zákoník III²* BECK, s. 1459, m. č. 42 (§ 1377)] K věci, kterou takto lehce individualizovat nelze, nelze dle mého názoru dovést ani tento závěr.

pohledávka, která mu má být postoupena, je zástavou. Dojde-li po postoupení k realizaci zástavního práva, musí ji strpět, neboť o jeho existenci věděl.

2.3.3. Postupník, jenž žádal o opis z rejstříku zástav a na podkladě potvrzení se domnívá, že pohledávka není zástavou

Postupník si před nabytím pohledávky (zástavy) ověří, zdali pohledávka je zástavou zapsanou v rejstříku zástav. Notář mu v souladu s § 35i odst. 1 NŘ vydá potvrzení, že daná pohledávka, která mu má být postoupena není zástavou. Toto potvrzení je vydáno na podkladě žádosti, která v důsledku formální (ne)publicity nemohla vzniknout na precizní představě. Dojde-li k postoupení, tak při případném výkonu vzniká konflikt mezi dobrou vírou postupníka disponujícího potvrzením o „nezástavě“ a oprávněním zástavního věřitele k výkonu zástavního práva, kterému svědčí opis o tom, že pohledávka zástava je.

Rozuzlení takto vzniklé kafrárny jsou dle mého názoru dvě. První z nich se opírá o text zákona a zejména o smysl a účel existence rejstříku zástav (k tomu úvod této části). Osoba, v tomto případě postupník, nemůže namítat, že zápis neodpovídá skutečnosti, resp. že on se zápisu nedopátral, a je tak povinen strpět výkon rozhodnutí. Okamžikem zahájení výkonu se zástavní dlužník stává metaforickým Josefem K. neboť započal probíhat *proces* realizace práva, které by, jak je psáno v jím vyžádaném potvrzení, existovat nemělo. To vše na pozadí toho, že potvrzení je vydáno notářem, kterého stát pověřil notářským úřadem, jeho úkony jsou nadány veřejnou vírou a slouží k prevenci sporů a k právní jistotě.⁶¹ Pomyslnou třešničkou na dortu je, že notář potvrzení vydal na podkladě rejstříku zástav, jehož vedení svěřil Notářské komoře zákonem stát.⁶²

Potvrzení je tedy listina, která je nosičem nedůvěryhodných informací, zástavnímu dlužníku poskytuje pouze jistou míru pravděpodobnosti, že se nejedná o zástavu, nikoliv však kýženou jistotu, tedy zástavní dlužník není nijak chráněn před zástavním právem. Tzn. rejstřík nezajišťuje bezpečnost právního obchodu.⁶³

Druhé řešení spočívá v analogickém poskytnutí ochrany postupníkovi, jaká je zákonem poskytnuta tomu, jenž jedná s důvěrou v opis z rejstříku zástav.⁶⁴ Při takovémto výkladu by potvrzení mělo totožnou váhu jako opis rejstříku a vzniká patová situace, jejímž následkem by mohla dokonce být

⁶¹ MACKOVÁ, Alena, In: WINTEROVÁ, Alena. MACKOVÁ, Alena. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací.* 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 159-160

⁶² Srov. § 35a odst. 1 NŘ

⁶³ BEZOUŠKA. In: SPÁČIL. KRÁLÍK. a kol. *Občanský zákoník III² BECK ...* s. 1293, m. č. 3 (§ 1319)

⁶⁴ Jak naznačuje např. Kožiak [KOŽIAK, Jaromír. In: KOŽIAK, Jaromír. a kol. *Notářský řád. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 130, m. č. 8, (§ 35i).]

praktická nevykonatelnost zástavního práva na pohledávce (existovalo by, ale neprosadilo by se proti potvrzení o neexistenci). Tento výklad se však přičí samotnému účelu zápisu zástavního práva do rejstříku zástav, kdy zástavní věřitel chce zástavní právo do rejstříku zapsat tak, aby bylo účinné proti třetím osobám.⁶⁵ Z tohoto důvodu se musím přiklonit k prvnímu – byť kafkovskému – řešení.

2.3.4. Rejstřík zástav není nadán materiální publicitou

Zákonodárce nevytvořil pro materiální publicitu nutnou podmínku (formální publicitu) a zároveň aplikací tohoto ustanovení mohou vznikat naprosto absurdní situace neslučitelné s důvěrou v knihu (tj. hledají-li dva notáři stejnou zástavu, jeden z nich může být úspěšný a vydat výpis o existenci zástavy, zatímco druhý zástavu nenalezne a vydá potvrzení, že věc jako zástava evidována není). Nemohu tak dospět k jinému závěru, než že v tomto ustanovení nejde o materiální publicitu.

Zákonodárce ustanovením § 35i odst. 2 NŘ izolovaně (bez principu materiální a formální publicity) zakotvil princip pravdivosti rejstříku zástav (*co je psáno, to je dáno*).⁶⁶ Zapsaný stav se prosadí nejen vůči skutečnému stavu, ale také vůči tomu, jenž se zapsaného stavu nedopátral – a má o tom potvrzení.

Spíše než o materiální publicitě je dle mého názoru možné hovořit o formální pravdivosti zápisu.⁶⁷

2.4. Rejstřík zástav není veřejným seznamem

Z výše uvedeného vyplývá, že **rejstřík zástav není veřejným seznamem**, protože nenaplňuje formální publicitu jako pojmový znak veřejného seznamu, jelikož zakotvuje pouze její derivát, zároveň se česká úprava veřejného přístupu k rejstříku přičí doporučením modelových zákonů.

Druhým pojmovým znakem veřejného seznamu je materiální publicita, o níž však v souvislosti s rejstříkem zástav nemůže být řeč, neboť pro ni není vytvořen nutný předpoklad. Ustanovení, které ji zdánlivě zakotvuje, je ve skutečnosti projevem principu pravdivosti.

⁶⁵ Srov. např. § 1377 odst. 2 OZ „Účinky podle odstavce 1 (zánik zástavního práva – pozn. autora) nastanou i v případě, že další osoba nabyla k zastavené věci vlastnické právo v dobré víře, že věc není zatížena zástavním právem. **To neplatí, je-li zástavní právo zapsáno v rejstříku zástav...**“ Problematika tohoto ustanovení je rozebírána níže [část první, kapitola 3.2.1. písm. h)].

⁶⁶ Srov. TÉGL. *Veřejné seznamy podle občanského zákoníku...* s. 25

⁶⁷ K tomu srov. PAVLŮ, Robert In: PETROV, Jan. VÝTISK, Michal. BERAN, Vladimír. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019 s. 1022, m. č. 22 (§ 980)

V duchu neveřejné povahy rejstříku zástav zákonodárce jazykově rozlišuje mezi touto evidencí a veřejným seznamem.

Výše ilustrovaný kafkovský svět, i níže rozebírané problémy, jsou důsledkem neveřejnosti rejstříku zástav. Většinu těchto problémů by zákonodárce mohl předejít řádným provedením formální a materiální publicity rejstříku zástav.

3. K samotným problémům spojeným s neveřejností rejstříku zástav

Přestože rejstřík zástav veřejným seznamem není, a zákonodárce, v souladu s tím, co se píše v důvodové zprávě, jazykovým vyjádřením rozlišuje mezi veřejným seznamem a rejstříkem zástav (viz část první, kapitola 2.1.), v mnoha případech tyto pojmy prakticky ztotožňuje, když s evidováním věci v rejstříku spojuje totožné účinky, jako s evidencí věci ve veřejném seznamu.

Nejdříve popíšu má východiska, pomocí kterých jsem dospěl k mým závěrům, dále pak popisují jednotlivá problematická ustanovení OZ a stavím je proti „ostrovům pozitivní deviace“, ve kterých zákonodárce respektuje odlišnou povahu rejstříku zástav a veřejných seznamů.

3.1. Pár poznámek k mým východiskům, na základě nichž dospívám k níže vyjádřeným názorům

Před samotným rozborem ustanovení musím přiblížit svá východiska, na základě kterých dospívám k níže uvedeným závěrům, protože vyvozené závěry se mohou jevit rozporné s myšlenkami, na kterých stojí. Tento – dle mě zdánlivý – rozpor vyplývá z nutnosti poměrování právní jistoty, kterou mají rozebíraná ustanovení poskytovat subjektům, v jejichž prospěch jsou zápisy do rejstříku zástav činěny s právní jistotou nabyvatelů zapsaných věcí.

Mé závěry ohledně daných pravidel jsou opačné oproti závěrům, které předkládá Tégl⁶⁸ nebo Bezouška⁶⁹. Byť s jejich východisky souhlasím, nemyslím si, že je přípustné dojít k závěrům, ke kterým dochází uvedení autoři, a to proto, že popírají slova zákona v takovém rozsahu, že ve svém důsledku zpochybňují opodstatněnost a existenci této úpravy. Části zákona, které jsou v této pasáži práce rozebírány, jsou s ohledem na účinky, které mají vyvolávat, problematické. Je-li však k výkladu předložen předpis, který není koherentní s principy, na kterých stojí, není dle mého správné automaticky dospět k nemožnosti aplikace tohoto předpisu (jeho části). Proti tomuto závěru se podle mého názoru staví zřejmost smyslu a účelu problematických ustanovení. Ta je dána, neboť adresáti norem v souladu s nimi jednají. V případě, kdy bychom dospěli interpretací k tomu, že problematická úprava využívaná v souladu s jejím účelem je neaplikovatelná, dopustili bychom se na právní jistotě větší škody, než se dopustil zákonodárce svojí nedůsledností.⁷⁰

⁶⁸ TÉGL: Vybrané problémy spojené s principem publicity veřejného seznamu a rejstříku zástav. s 566.

⁶⁹ Např. BEZOUŠKA In.: *Občanský zákoník III² BECK ...* s. 1459, m. č. 42-44 (§ 1377)

⁷⁰ Srov. MELZER. *Metodologie nalézáni práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 9-10, m. č. 10.: „...Důvodem je jednak **princip dělby moci**, podle kterého **tvorba práva přísluší zákonodárci**, a jednak **princip právní jistoty** a s ním související požadavek **předvídatelnosti práva pro jeho adresáty**. Právní metodologie má být postavena

Stav, který by byl nastal v důsledku výkladu, se kterým nesouhlasím, by byl dle mého názoru obdobný situaci⁷¹ po rozsudku NS⁷², ve kterém bylo judikováno, že při zřízení budoucího zástavního práva⁷³ k pohledávkám z bankovních záruk vzniká zajištění (z pohledu IZ) až při vzniku dluhu, který má být zajištěn. V důsledku toho nebylo možné na věřitele pohledávek z bankovních záruk v konkurzním řízení pohlížet jako na oddělené (slovy IZ zajištěné). Tento nesprávný závěr podkopávající právní jistotu a narušující bezpečnost právního obchodu byl NS nucen revidovat.⁷⁴

3.2. Ustanovení, ve kterých zákonodárce rejstřík zástav prakticky

ztotožňuje s veřejnými seznamy

Případy ztotožňování rejstříku zástav s veřejným seznamem lze dle mého názoru rozdělit do dvou skupin dle závažnosti jejich účinků. První skupina je charakteristická tím, že zákon **předpokládá publicitu** rejstříku zástav (tedy předpokládá možnost nabyvatele seznámit se s (ne)existencí zástavního práva), přestože rejstřík je neveřejným seznamem.

*tak, že při řešení právních otázek budou primárně rozhodná **objektivní kritéria**, v první řadě **právo samo**. [...] Bez takové právní metodologie se právo stává jen hříčkou v rukách soudce (resp. jakéhokoliv jiného interpreta – pozn. autora, srov. WINTR, Jan. Metodologie a zásady interpretace práva. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2019, s. 30.), který s jeho pomocí dokáže odvodit jakékoliv řešení právní otázky, které v lepším případě subjektivně považuje za spravedlivé, v horším za jemu prospěšné. Taková situace je **neslučitelná s principem právního státu**, neboť v době svého jednání **nemůže jednat zjišťovat, zda je jeho jednání v souladu s právem** či zda je protiprávní. Současně tato **nejistota přináší i obrovské hospodářské náklady, neboť každý musí počítat s tím, že mu v důsledku jeho nesprávných představ o právu vznikne škoda, kterou bude muset nést** (např. smlouva kterou uzavřel bude neplatná a nemůže tak z ní realizovat zisk nebo z jeho jednání, o kterém si myslel, že je v souladu s právem vznikne škoda jinému a on mu ji bude muset nabrátit) ... (zvýraznil autor)*

Takovýmto případem je i výklad směřující k neprosazení absolutních účinků zástavního práva u věcí zapisovaných do rejstříku zástav. Zástavní věřitel bude v domnění, že se případě bude moci vést výkon zástavního práva i proti nabyvateli zástavy. Tak tomu však v důsledku zmiňovaných výkladů nebude, v důsledku těchto přístupů by pak škodu byl nucen nést zástavní věřitel.

⁷¹ Srov. např. LINHARTOVÁ, Klára. *Zajištění budoucích pohledávek ve světle insolvenčního práva – judikaturě Nejvyššího soudu navzdory*. [online]. epravo.cz, 3. duben 2018 [cit. 17. května 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zajisteni-budoucich-pohledavek-ve-svetle-insolvenčního-prava-judikature-nejvyššího-soudu-navzdory-107330.html?mail> nebo SOBEK, David. *Nemilá zpráva pro banky: Nový judikát „shodil“ zajištění bankovních záruk*. [online]. patria.cz, 8. prosince 2014 [cit. 17. května 2023]. Dostupné z: <https://www.patria.cz/pravo/2797616/nemila-zprava-pro-banky-novy-judikat-shodil-zajistení-bankovních-zaruk.html>

⁷² Rozsudek NS ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 4340/2011

⁷³ Občanský zákoník v § 1310 odst. 2 umožňuje zřídit zástavní právo i k věci, k níž zástavnímu dlužníku vznikne vlastnické právo teprve v budoucnu. Samotný vznik zástavního práva nastává dle § 1342 OZ až k okamžiku nabytí vlastnického práva dlužníkem. (§ 1341 odst. 1 OZ obsahuje chybu. V první větě nemá být užito pojmu „zástavní právo“, ale „vlastnické právo“)

Pro pořadí budoucího zástavního práva je však v souladu s § 1371 odst. 2 OZ stěžejní okamžik uzavření zástavní smlouvy (resp. zápis do příslušné evidence).

To znamená, že zástavní věřitel, jemuž svědčí dříve zřízené budoucí zástavní právo, je v lepším pořadí oproti zástavnímu věřiteli, kterému svědčí pozdější budoucí zástavní právo. Není však ochráněn proti standardnímu zástavnímu právu, které vzniklo v období mezi zřízením a vznikem budoucího zástavního práva – standardní zástavní právo bude mít lepší pořadí. (VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 69-70) Z tohoto důvodu je vhodné, aby věřitel, jemuž svědčí budoucí zástavní právo, si ujednal se zástavcem (zástavním dlužníkem) zákaz zřízení zástavního práva dle § 1309 odst. 2 OZ.

Zástavního věřitele, jež svědčí budoucí zástavní právo, má v insolvenčním řízení postavení zajištěného věřitele.

⁷⁴ Usnesení NS ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 29 NSČR 88/2019

Ustanovení v první skupině dále rozdělují do dvou podskupin. První podskupina míří na samotný zdánlivý předpoklad publicity.⁷⁵ Do druhé podskupiny jsem zařadil ustanovení pracující s následky zdánlivé publicity rejstříku. Tato ustanovení zástavnímu právu zapsanému v rejstříku zástav přiznávají lepší pořadí.⁷⁶ Zákodárce tímto přístupem přímo narušuje bezpečnost právního obchodu.

Naopak druhá skupina ustanovení směřuje na **zajištění shody mezi (ve skutečnosti již neexistujícím – neprosaditelným) zástavním právem a knihovním stavem** (formálně existující zástavní právo) – tato ustanovení dle mého názoru naopak právnímu obchodu napomáhají.⁷⁷

3.2.1. Problémy vycházející ze zdánlivé publicity rejstříku

Odstavec 1 § 984 OZ chrání nabyvatelovu dobrou víru ve stav evidovaný ve veřejném seznamu. Tomu tak bezpochyby bude v případě zástavního práva (resp. zákazu jeho zřízení), které je zapsáno v katastru nemovitostí. Každý se může podívat, zdali existuje zástavní právo (zákaz jeho zřízení) k věci evidované v katastru nemovitostí a pokud není, nabude nabyvatel věc – za splnění dalších podmínek stanovených v uvedeném paragrafu – nezátíženou zástavním právem (bude moct být zřízeno zástavní právo), přestože by fakticky zástavní právo existovalo (existoval by zákaz zřízení zástavního práva).

a) § 1309 odst. 2 OZ

Občanský zákoník však v § 1309 odst. 2 OZ normuje, že **zákaz zastavení** je vůči třetím osobám účinný nejen jestliže je zapsán do veřejného seznamu (odkud, jak jsem psal výše, je takovýto zákaz jednoduše rozpoznatelný), ale také pro případy zápisu do rejstříku zástav. Rejstřík zástav není veřejný seznam, nahlížení do něj může probíhat pouze zprostředkovaně pomocí žádosti adresované notáři, přičemž úspěch vyhledání takového zákazu je závislý na náhodě. V důsledku této nepromyšlené úpravy případná zástavní smlouva nevyvolává účinky věcněprávní účinky, a domnělý zástavní věřitel tak nebude zajištěný,⁷⁸ přestože vynaložil veškeré úsilí k tomu, aby zjistil, zdali zamýšlená zástava může skutečně jako zástava sloužit.

⁷⁵ § 1309 odst. 2, § 1310 odst. 2, § 1319 odst. 2, § 1341 odst. 2 § 1342, § 1358, § 1362 odst. 2 ve spojení s § 1363 a 1364 odst. 2, § 1372 odst. 1, § 1375 odst. 2, § 1377 odst. 2, § 1378 a § 1391 odst. 1 písm. b) OZ

⁷⁶ § 1371 odst. 2 a 3 a § 2016 OZ

⁷⁷ § 618, § 1378 a § 1379 OZ

⁷⁸ Srov. Rozsudek NS ze dne 26. 10. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1813/2021, Rozsudek NS ze dne 27. 4. 2023, sp. zn. 27 ICdo 30/2022, BALLIU, Arbër. *Postoupení pohledávky v rozporu se smluvním zákazem*. Právní rozhledy, 2021, č. 11, [cit. 11. července 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz a BEZOUŠKA, Petr. *Smluvní zákaz postoupení pohledávky (pactum de non cedendo)*. Právní rozhledy, 2015, č. 11, [cit. 11. července 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

Bezouška⁷⁹ předkládá možné řešení tohoto problému, když píše: „*Klade se otázka, zda prostý zápis do rejstříku zástav může bez dalšího založit účinky vůči třetím osobám. Takový závěr lze zřejmě přijmout v případě věcí, u nichž je zápis do rejstříku zástav jediným způsobem vzniku zástavního práva. Tak tomu však není u movitých věcí, kde jsou připuštěny i jiné způsoby – lze dobře argumentovat pro závěr (z důvodu, že rejstřík zástav není veřejným seznamem), že zástavní věřitel, kterému byla zástava odevzdána, může být v dobré víře, že zástavce je oprávněn věc zastavit – pak vznikne zástavní právo v souladu s § 1343 odst. 2.*“⁸⁰

Je-li třeba zajistit dobrou víru osoby, již má svědčit zástavní právo zřízené přes nerozpoznatelný (resp. velice obtížně rozpoznatelný) zákaz, není dle mého možné omezovat účinky tohoto zákazu na věci, u nichž je zápis do rejstříku jediným způsobem vzniku zástavního práva, ale je třeba jej vztáhnout i na věci, u kterých zástavní právo může vznikat pouze zápisem do rejstříku, neboť zákaz je nerozpoznatelný bez ohledu na evidovaný objekt.⁸¹

Takovýto závěr však není bez problému. Proti ochraně dobré víry nabyvatele se staví zájem věřitele, pro kterého může být výhodné ponechat zástavu v dispozici zástavce a také zájem nad kontrolou případného výkonu zástavního práva.⁸²

Alternativou pro zajištění účinků zřízení zástavního práva je ne vždy vhodné výše zmíněné odevzdání zástavy nebo její označení (§ 1317 OZ). Ani označení však není pro zástavního věřitele bez rizika.⁸³

V důsledku tohoto přístupu jsou z rozsahu věcněprávního zákazu zřízení zástavního práva *de facto* vyloučeny pohledávky a zaknihované cenné papíry.⁸⁴ U pohledávek jako nehmotných věcí není možné přistoupit k publicitě zákazu zatížení pomocí detence osoby, které zákaz svědčí, či třetí osobě, popř. znamením. Zároveň neexistuje veřejná evidence pohledávek. V případě zaknihovaného cenného papíru jako nehmotného předmětu práva odlišného od věci v právním smyslu také nelze přistoupit k publicitě za užití detence nebo znamení. Zápis do veřejného

⁷⁹ Zřejmě shodně RICHTER, Tomáš. In: SPÁČIL, Jiří. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1066-1067, m. č. 5

⁸⁰ BEZOUŠKA In.: *Občanský zákoník III² BECK*... s. 1243, m. č. 112 (§ 1309)

⁸¹ Ostatně Bezouška u zániku zástavního práva při převodu zástavy zapsané v rejstříku zástav již takto nerozlišuje [BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník. Komentář. BECK*... s. 1459, m. č. 42 (§ 1377)]. Richter naopak připouští zánik. [RICHTER. In: *Občanský zákoník III.¹ BECK*... s. 1132, m. č. 8 (§ 1377)]

⁸² HAMPL, Ondřej. In: *Občanský zákoník. Komentář. BECK*... s. 1371, m. č. 13 (§ 1309).

⁸³ Srov. HAMPL. In: *Občanský zákoník. Komentář. BECK*... s. 1386, m. č. 14 (§ 1317) a RICHTER. In: *Občanský zákoník III.¹ BECK*... s. 1077, m. č. 3 (§ 1317)

⁸⁴ Nebyla by existence zákazu osobě jinak známa. Srov. BEZOUŠKA. In *Občanský zákoník III² BECK* s. 1243, m. č. 116, (§ 1307).

seznamu ani zde není možný, protože evidence zaknihovaných cenných papírů není veřejným seznamem.⁸⁵

Rejstřík zástav je tak z pohledu účinků *negative pledge* vůči třetím osobám spíše nefunkční.

At' převáží zájem na ochraně dobrověrného nabyvatele zástavního práva, nebo zájem subjektu, kterému svědčí zákaz zastavení (jehož ochranu může legitimně ze zákonného znění očekávat), jedná se o narušení právní jistoty.

b) § 1319 odst. 2 OZ

V § 1319 odst. 2 OZ se nachází taxativní výčet předmětů, k nimž zástavní právo vzniká **obligatorním zápisem do rejstříku zástav**. Ten je zde pravděpodobně stanoven z důvodu povahy věcí. Jedná se o věci, u nichž zákonodárce považuje za nutné varovat účastníky právního obchodu před existencí zástavního práva, tedy zajištění právní jistoty při nakládání s nimi. Právní jistota však z důvodu neveřejnosti rejstříku zástav nebude naplněna, neboť zástavní právo není rozpoznatelné, a pokud ano, velice obtížně (zprostředkovaně přes žádost adresovanou notáři, bez jistoty úspěchu vyhledání).⁸⁶

c) § 1342 OZ

Ustanovení § 1342 OZ upravuje **zástavní právo, které vzniká rozhodnutím orgánu veřejné moci**, přičemž určuje i povinnost zápisu do veřejného seznamu nebo do rejstříku zástav tam, kde za jiných okolností vzniká zástavní právo intabulací. Ratio zápisu zástavního práva do veřejného seznamu je opět jasné – je potřeba chránit zástavního věřitele, aby při převodu jemu svědčící zástavní právo nezaniklo (a tím i varovat potenciální nabyvatele před nabytím věci zatížené zástavním právem). Tohoto účelu u rejstříku zástav však není, vzhledem k neveřejnosti rejstříku, možno dosáhnout, jedná se tedy o ten samý problém jako u § 1319 odst. 2 OZ.

Dalšími problémy, které vyvstávají v kontextu mimoknihovního vzniku (tj. vykonatelností rozhodnutí) i tam, kde za normálních okolností zástavní právo vzniká až zápisem do příslušné evidence, jsou: **1)** Zdali již vzniklé nezapsané právo je nadáno účinky vůči třetím osobám a **2)** Jaké je případně jeho pořadí. Ztotožňuji se s názorem Vymazala, který tvrdí, že zástavní právo dle § 1342 OZ je vůči třetím osobám účinné až od okamžiku jeho deklaratorního zápisu.⁸⁷

⁸⁵ Srov. např. VRZALOVÁ. In: *Občanský zákoník III² BECK ...* s. 11, m. č. 4 (§ 980)

⁸⁶ Zcela totožná situace je v případě vzniku podzástavního práva dle § 1391 odst. 1 písm. b) OZ a budoucího zástavního práva dle § 1310 odst. 2 a § 1341 odst. 2 OZ.

⁸⁷ VYMAZAL: *Zástavní právo*³...s. 157-158. Srov. také Rozsudek NSS ze dne 8. 8. 2018, sp. zn. 10 Afs 113/2018

Tzn. chce-li si veřejná moc zajistit účinky *erga omnes* jí zřízeného zástavního práva, musí se podřídít principům, které je zakládají,⁸⁸ tj. jejich zápis. Tomu odpovídá i úprava § 1377 odst. 2 OZ.

Bezouška se s nutností deklaratorního zápisu pro absolutní účinky zástavního práva dle § 1342 OZ ztotožňuje v případě zástavního práva zřízeného dle § 170 odst. 1 a 3 DŘ a § 104i odst. 1 a 5 ZSZ. U soudcovského (exekutorského) zástavního práva na nemovité věci dle § 338d odst. 2 OSŘ a § 73a odst. 7 dle EŘ však píše, že takové zástavní právo se prosadí, přestože by zapsané ve veřejném seznamu nebylo.⁸⁹ S tím však nesouhlasím, domnívám se, že hypotéza této normy je obsažena v § 1107 OZ, a je tak i zde předpokládán deklaratorní zápis [tj. smluvní nabyvatel bude chráněn před výkonem soudcovského (exekutorského) práva, byl-li v dobré víře, že nemovitá věc není zatížena zástavním právem]. Teprve nebude-li smluvní nabyvatel v dobré víře ohledně neexistence soudcovského (exekutorského) zástavního práva, bude oprávněný moct vést výkon rozhodnutí (exekuci) i proti tomuto nabyvateli.⁹⁰

d) § 1358 OZ

Ustanovení § 1358 OZ je obecným ustanovením, které se použije, není-li povinnost k návrhu změny podstatné skutečnosti evidované v rejstříku zástav nebo veřejném seznamu, stanovena jiným právním předpisem někomu jinému.⁹¹ V tomto ustanovení je akcentován zájem na **souladnosti evidovaného a skutečného stavu** z důvodu **právní jistoty**. K tomuto však platí závěr uvedený k § 1319 odst. 2 – změna zápisu právní jistotě nikterak nepomáhá, neboť rejstřík zástav není veřejným seznamem.

e) § 1362 odst. 2 OZ a § 1363 OZ

Účelem § 1362 odst. 2 OZ ve spojení s § 1363 OZ je **ochrana zástavního věřitele před zcizením zástavy zástavním dlužníkem bez jeho souhlasu**.⁹² Zápisem do evidence se má každému dát najevo započítí výkonu zástavního práva. V komentářové literatuře se objevují dva názory na to, jaké následky jsou spojeny s porušením zákazu. Vondřich tvrdí, že je-li porušen zákaz jedná se o relativní neplatnost, přičemž vychází z jazykového vyjádření ustanovení (argument „*porušení zákazu*“).⁹³

⁸⁸ A jejichž je garantem.

⁸⁹ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník III*² BECK ... s. 1345, m. č. 8 (§ 1342).

⁹⁰ Srov. Rozsudek NS ze dne 29. 8. 2017 sp. zn. 20 Cdo 3292/2017

⁹¹ Srov. např. § 1375 odst. 2 OZ

⁹² VONDŘICH, Lukáš. In: *Občanský zákoník. Komentář*.² BECK s. 1436, m. č. 1 (§ 1362).

⁹³ Tamtéž s. 1437, m. č. 5, (§ 1363). Shodně RICHTER: *Občanský zákoník III*.¹ BECK... s. 1119, m. č. 1-4 (§ 1363)

Jiné řešení předkládá Bezouška, který tvrdí, že oznámení způsobuje pouze odejmutí oprávnění nakládání se zástavou, tudíž porušení zákazu v souladu s § 1760 OZ nevede k neplatnosti daného právního jednání.⁹⁴

Osobně se přikláním k relativní neplatnosti, přičemž nevycházím pouze z jazykového výkladu. Civilní proces zná obdobný institut, tím je *inhibitorium*.⁹⁵ Účelem inhibitoria je zamezit povinnému zbavování se majetku nebo maření výkonu rozhodnutí (exekuce) jiným způsobem.⁹⁶ Následek porušení inhibitoria je neplatnost právního jednání, které se mu přičí.^{97, 98}

Z důvodu jazykového vyjádření a toho, že zákonodárce porušení obdobného zákazu na jiném místě v právním řádu spojuje s neplatností daného právního jednání, jsem toho názoru, že v případě § 1363 OZ půjde o relativní neplatnost.⁹⁹

Ve vztahu k rejstříku zástav je problematická také druhá věta § 1363 OZ, která říká: „*Porušení zákazu se nedotýká práv nabyvatele, na něhož zástavce převedl vlastnické právo ke věci v rámci běžného obchodního styku při svém podnikání, ledaže nabyvatel věděl nebo z okolností musel vědět, že s výkonem zástavního práva bylo započato.*“ Na tomto místě se pravděpodobně počítá s tím, že zřejmost zahájení výkonu bude s ohledem na § 1362 odst. 2 OZ a § 35i odst. 2 NŘ schopen vyvolat i zápis v rejstříku zástav, to plyne i ze smyslu a účelu této evidence. Vzhledem k nesprávné právní úpravě rejstříku zástav je tento závěr problematický.

f) § 1372 odst. 1 OZ

Ustanovení § 1372 odst. 1 OZ chrání osoby, které by nabyly pohledávku, již odpovídá zajištěný dluh v domnění výhodného pořadí, které by však dohodou mezi zástavními věřiteli bylo změněno. Takováto dohoda je vůči nabyvateli však účinná až od okamžiku jejího zápisu do

⁹⁴ BEZOUŠKA: *Občanský zákoník III*² BECK ... s. 1293, m. č. 3 (§ 1363)

⁹⁵ Někteří autoři označují § 1363 OZ za *arrestatorium*, tato terminologie je dle mě chybná a jedná se o **inhibitorium**. [Srov. VONDŘICH: *Občanský zákoník. Komentář*.² BECK s. 1436, m. č. 1 (§ 1363) nebo RICHTER. In: *Občanský zákoník III*¹ BECK ... s. 1119, m. č. 4 (§ 1363)] Arrestatorium směřuje na poddlužníka – zákaz vyplacení pohledávky povinnému. [Srov. MOLÁK, Stanislav. In: MOLÁK, Stanislav. KREJSTA, Jan. JAROŠ, Vojtěch. KOCINEC, Jaroslav. KÜHN, Zdeněk. ŠTIKA, Martin. TOMAN, Antonín. VACULÍK, Libor. WOLFOVÁ, Jitka. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2023, s. 357 (§ 44a)] **O arrestatoriu** v souvislosti se zástavním právem lze mluvit v případě § 1336 OZ ve spojení s § 1340 OZ, ujednájí-li si strany zákaz plnění na zastavenou pohledávku do sféry zástavního dlužníka a tato skutečnost je poddlužníkovi oznámena.

⁹⁶ MACKOVÁ Alena In: WINTEROVÁ, Alena. MACKOVÁ, Alena. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl druhý: Řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 53

⁹⁷ V závislosti na tom, zdali se jedná o *inhibitorium* generální, či speciální, je neplatnost relativní, nebo absolutní. srov. § 44a odst. 1 EŘ nebo § 47 odst. 6 EŘ

⁹⁸ Na tuto podobnost v komentáři upozorňuje i Richter. [RICHTER. In: *Občanský zákoník III*¹ ... s. 1119, m. č. 4 (§ 1363)]

⁹⁹ WINTR: *Metodologie Auditorium*... s. 164

příslušné evidence. Rejstřík zástav tak, jako v jiných případech, není schopen tuto osobu ochránit. Ta tak může být v horším pořadí, než se domnívala, např. v důsledku jednání postupitele.

g) § 1375 odst. 2 OZ

Ustanovení § 1375 odst. 2 OZ upravuje **situaci**, kdy je **vykonáno zástavní právo juniorním zástavním věřitelem**. Zákon v takovémto případě stanovuje společnou povinnost tomuto zástavnímu věřiteli a nabyvateli zástavy (novému zástavnímu dlužníku), aby zajistili změnu zápisu v osobě zástavního dlužníka ve veřejném seznamu nebo rejstříku zástav (je-li zástavní právo zapsáno) pod sankcí odpovědnosti za škodu způsobenou v důsledku neprovedení této změny.¹⁰⁰

Účelem provedení změny je jednak informace pro přednostního zástavního věřitele, kdo je novým zástavním dlužníkem, a jednak ochrana bezpečnosti právního obchodu tak, aby potenciální nabyvatel byl informován o zástavním právu na evidovaném objektu. Jak jsem již několikrát v této části uvedl, rejstřík zástav tohoto účelu není schopen dostát v důsledku své neveřejné povahy, a to i s ohledem na to, že pro český rejstřík není osoba zástavního dlužníka stěžejní.¹⁰¹

h) § 1377 OZ

V § 1377 odst. 2 OZ je upraven **zánik zástavního práva v případě dobré víry** nabyvatele o neexistenci tohoto práva. Ta je však **vyloučena**, je-li zástavní právo zapsáno do **veřejného seznamu** nebo **rejstříku zástav**. O způsobilosti veřejného seznamu vyvolat takový následek není pochyb. Kladená otázka zní, zdali je možné vyvolání těchto následků přiznat rejstříku zástav – dle mého názoru je.

Jakkoliv souhlasím s Tégl¹⁰² a Bezouškou¹⁰³, že tato úprava je (v tuto chvíli) nesprávná, protože pro zamýšlené účinky nejsou zákonodárcem vytvořené potřebné podmínky (tj. veřejnost rejstříku zástav), považuji za podstatné, aby jednotlivá ustanovení týkající se rejstříku zástav byla vykládána v souladu s jeho zamýšlenou funkcí – v tomto případě bude nabyvatel zástavy evidované v rejstříku zástav novým zástavním dlužníkem.

¹⁰⁰ Byť tato výslovná úprava je nadbytečná. Srov. FIALA, Josef. In: *Občanský zákoník III WK...* s. 894 (§ 1377) nebo BEZOUŠKA In: *Občanský zákoník III² BECK...* s. 1395, m. č. 3 (§ 1358)

¹⁰¹ VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 212, pozn. 719.; Srov. *Žádost - věc movitá ostatní* [online] Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/sluzby/RZ/zadost_vec_movita_ostatni.docx

¹⁰² TÉGL: Vybrané problémy spojené s principem publicity veřejného seznamu a rejstříku zástav. s 565-566.

¹⁰³ Např. BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník III² BECK...* s. 1459, m. č. 41-44 (§ 1377)

Jak jsem již psal, opačný výklad ve svém důsledku vede k popření (důvodu) existence rejstříku zástav a v mnoha případech ji činí neaplikovatelnou.¹⁰⁴ Příklon k takto restriktivnímu výkladu by ohrozil právní jistotu více, než činí tato nesprávná úprava.

Dále v odst. 3 normuje o zániku zástavních práv nezapsaných ve veřejném seznamu: „*Nejsou-li věc a zástavní právo zapsány ve veřejném seznamu, nastanou účinky podle odstavce 1* (tj. zánik zástavního práva – pozn. autora) *i v případě, že zástava, popř. její část byla převedena a) a zástavní smlouva určuje, že zástavu nebo její část lze převést bez zatížení zástavním právem, nebo b) v rámci běžného obchodního styku při podnikání zúčastitele.*“

„Opomenutí“ rejstříku zástav v tomto ustanovení je dle mého správné, vzhledem k nesprávné úpravě rejstříku zástav.¹⁰⁵

Tégl¹⁰⁶ poukazuje na to, že písm. a) tohoto ustanovení je nadbytečné, jedná se o pouhou konkretizaci § 1377 odst. 1 písm. e) „*Zástavní právo zanikne, ale pohledávka trvá, uplyne-li doba, na níž bylo zástavní právo zřízeno.*“ Tj. zástavní právo může být sjednáno s rozvazovací podmínkou převodu zástavy. Dále zároveň píše, že závěr, který by vedl k tomu, že v důsledku rozvazovací podmínky zástavní právo k evidované zástavě ve veřejném seznamu zaniká, ale vůči nabyvateli je nadále účinné, není správný. Zároveň uvádí, že případný nabyvatel se nemůže dovolat materiální publicity ve svůj neprospěch.¹⁰⁷ S tímto výkladem se ztotožňuji, byť v průběhu psaní této práce mě napadl výklad, který by tomuto ustanovení nějaký účel přiřkl. Pokud by tento výklad byl vůbec přípustný, jednalo by se dle mě o zcela výjimečné případy.¹⁰⁸

Souhlasím s Téglem,¹⁰⁹ v případě nutnosti dobré víry nabyvatele, jedná-li se o běžný převod dle § 1377 odst. 3 písm. b) OZ, tím spíš, je-li ve druhé větě § 1363 OZ v kontextu běžného

¹⁰⁴ Shodně RICHTER. In: *Občanský zákoník III¹ BECK...* s. 1132, m. č. 8 (§ 1377)

¹⁰⁵ Shodně TÉGL: Vybrané problémy spojené s principem publicity veřejného seznamu a rejstříku zástav. s 564-565, opačně FIALA, Josef: *Občanský zákoník III WK...* s. 894 (§ 1377)

¹⁰⁶ Shodně s ním BEZOUŠKA: *Občanský zákoník III² BECK...* s. 1458, m. č. 34-36 (§ 1377)

¹⁰⁷ TÉGL: Vybrané problémy spojené s principem publicity veřejného seznamu a rejstříku zástav. s 559.

¹⁰⁸ Nabyvatel nabude věc evidovanou ve veřejném seznamu, která je zatížena dvěma zástavními právy. První je s rozvazovací podmínkou, druhé bez. Občanský zákoník v § 1380 a násl. OZ obsahuje úpravu uvolněné zástavy (k té viz část první, kapitola 3. 2.). Zároveň v § 1379 OZ [blíže k tomuto ustanovení část první, kapitola 3. 2. 3., písm. b)] stanovuje povinnost zástavnímu věřiteli požádat bez zbytečného odkladu po zániku zástavního práva (tedy po převodu) o jeho výmaz. Nabízí se však teoretická možnost, že by nabyvatel formálního zástavního práva chtěl tomuto výmazu zabránit právě vzhledem k možnosti využití uvolněné zástavy, o níž do doby žádosti o výmaz nevěděl. Zabránění by mohlo spočívat právě v dovolání se **existence zápisu**, nikoliv dovolání se existence zástavního práva. Toto dovolání by tak mohlo být v jeho prospěch. (Vymazal polemizuje nad možností „nezániku“ zástavního práva, nabude-li zástavní věřitel zástavu právě z důvodu hospodářské využitelnosti existence zástavního práva. srov. VYMAZAL: *Zástavní právo³...* s. 14)

¹⁰⁹ TÉGL: Vybrané problémy spojené s principem publicity veřejného seznamu a rejstříku zástav. s 562-563.

obchodního styku tento korektiv výslovně zmiňován.¹¹⁰ Dobrá víra však dle mého názoru nebude vyžadována, bude-li smluveno, že zástavní dlužník může převádět věc bez zatížení zástavním právem, takovéto ujednání je zvláštním případem § 1377 odst. 1 písm. e). Dalším případem je pohyb jednotlivosti tvořící hromadnou zástavu dle § 1347 OZ (k tomu blíže část třetí, kapitola 2.3.1.)

i) § 1378 OZ

Zaniklé – avšak stále zapsané v rejstříku zástav nebo veřejném seznamu – **zástavní právo je právní (zá)vadou**. Konstatování této zjevné skutečnosti v § 1378 OZ má dalekosáhlé důsledky. Při převodu pohledávky, kterou „zajišťuje“ (již zaniklé) zástavní právo k evidované věci, je možné, aby se v případě splnění požadavků § 984 odst. 1 OZ ve spojení s § 1880 odst. 1 OZ, zaniklé právo obnovilo. To tedy znamená, že může dojít k převodu více práv, než osoba sama má. Z osoby, která byla zástavním dlužníkem, a jež má věc již jen formálně zatíženou zástavním právem, se opět stane zástavní dlužník.¹¹¹

Dle mého názoru se tomu tak může stát i v případě věci evidované v rejstříku zástav, a to v důsledku chybné úpravy obsažené v § 35i odst. 2 NŘ.¹¹²

Z tohoto důvodu je pro zástavního dlužníka žádoucí, aby v souladu s § 1379 odst. 1 OZ trval na neprodleném požádání zástavním věřitelem o výmaz zástavního práva z evidence, příp. aby tak dle odst. 2 téhož ustanovení ve spojení s § 985 OZ postupoval sám. Na druhou stranu vždy zde bude existovat časový prostor (byť je normováno „bez zbytečného odkladu“), který bude moci zástavní věřitel zneužít. Přestože zástavní dlužník poté má právo na náhradu škody, i tak se ocitá v pro něj nevýhodném postavení.

Vymazal k výkladu u uvolněné zástavy (k ní blíže v části první, kapitole 3.3.2.) píše následující: *„Přesto i v poměrech občanského zákoníku působí relevantně otázka, zda vady původního (zaniklého, dosud nerytované) zástavního práva se promítají i do zástavníprávního stavu konstituovaného spojením takového zástavního práva s novým dluhem. Pakliže se postupem podle § 1380 a n. obč. zák. využívá /formálně/ zapsané zástavního práva, soudím, že je nezbytné, aby existence tohoto formálního zápisu byla důvodná – jestliže například*

¹¹⁰ Shodně BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník III² BECK...* s. 1462, m. č. 62 (§ 1377)

¹¹¹ BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník III² BECK...* s. 1464, m. č. 6-10 (§ 1378), možnost nabytí zástavního práva při postoupení pohledávky dle § 984 odst. 1 OZ připouští rozsudek NS ze dne 20. 4. 2020 sp. zn. 21 Cdo 1353/2019, analogicky Rozsudek NS ze dne 31. 7. 2019 sp. zn. 22 Cdo 1187/2019. Opačně bez argumentace Pavlů, byť upozorňuje na zmiňovaný rozsudek 21. senátu {PAVLŮ, Robert. In: PETROV, Jan. VÝTISK, Michal. BERAN, Vladimír. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2019, aktualizováno k 1. únoru 2022 [cit. 17. května 2023]. Dostupné z: beck-online.cz. m. č. 24 (§ 984)}

¹¹² Opačně BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník III² BECK...* s. 1466, m. č. 18 (§ 1378)

*(původní) zástavní právo vůbec platně nevzniklo, nelze profitovat (prostřednictvím domnělého uvolnění zástavního práva) ani z jeho pořadí.*¹¹³ Domnívám se, že tato situace je analogická k situaci popsané výše (vada spočívající v neexistenci zástavního práva). Byť se může zdát dovozený závěr racionální, je dle mého vzhledem k § 984 odst. 1 OZ chybný. Budou-li naplněny podmínky zmíněného paragrafu, uvolněné zástavní právo zkonvaliduje a nový dluh spojený s uvolněným zástavním právem bude zajištěný.

Nabízím však ještě alternativní řešení. Ustanovení § 1760 OZ normuje: „*Skutečnost, že strana smlouvy nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být dle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy nevyvolává.*“ To znamená: K tomu, aby jednání mohlo být prohlášeno za neplatné, musí k absenci dispozičního oprávnění přistoupit ještě další okolnost. V tomto případě touto okolností je omyl o rozhodující okolnosti dle § 583 OZ,¹¹⁴ s největší pravděpodobností vyvolaný lstí. Ustanovení § 586 OZ upravuje relativní neplatnost „*Je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba.*“ Výjimečně může být osobou, jež se dovolává neplatnosti právního jednání i osoba, která není stranou právního jednání.¹¹⁵

Otázkou tak je, zdali zástavní dlužník může namítat relativní neplatnost z důvodu omylu při právním jednání, jehož není stranou. Dokážu si představit argumentaci, která bude akcentovat lstivost, zlomyslnost, svévoli a škodolibost jednání zástavního věřitele¹¹⁶. V takovém případě by mohlo být dovozeno, že osobou oprávněnou dle § 586 OZ může být i zástavní dlužník. Smlouva mezi postupitelem (knihovni zástavní věřitel) a postupníkem (nabyvatel formálního zástavního práva) by tak byla neplatná. Nemyslím si však, že toto „divoké“ řešení v praxi najde uplatnění,¹¹⁷ tím spíše existují-li v právním řádu jiné nástroje pro ochranu zástavního dlužníka.

Zástavní dlužník nemůže uplatnit námitku (a to ani tehdy je-li i osobním dlužníkem) případné neexistence zástavního práva dle § 1884 odst. 1 OZ. Námitky dle zmíněného ustanovení vychází z obligačního vztahu, nikoliv z věcněprávního vztahu. Zástavní dlužník je proti novému zástavnímu věřiteli chráněn jen do okamžiku oznámení nebo prokázání postoupení pohledávky

¹¹³ VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 453

¹¹⁴ Srov. HULMÁK: *Občanský zákoník V BECK*. s. 198, m. č. 9, (§ 1760)

¹¹⁵ Srov. např. MELZER, Filip. In: *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III...* s. 776, m. č. 17 (§ 586), nebo usnesení NS ze dne 10. 2. 2016 sp. zn. 29 Cdo 1294/2015

¹¹⁶ V závislosti na intenzitě se může i jednat o absolutní neplatnost z důvodu porušení dobrých mravů. Srov. § 580 OZ.

¹¹⁷ A to proto, že ze smyslu a účelu neplatnosti právního jednání z důvodu omylu je právo namítat neplatnost přiznáno osobě, která je v omyl uvedena, tj. jedná se o utvářecí právo v dispozici postupníka. Zástavní dlužník tak není oprávněnou osobou ke vznesení námitky. Tou bude pouze osoba uvedená v omyl o existujícím zajištění. Tento omyl je však pro ni výhodný, neboť nabývá zajištění. Srov. BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník III² BECK...* s. 1230-1231, m. č. 22-30 (§ 1309)

dle § 1883 OZ. Bylo by však dle mého názoru vhodné, aby zákonodárce zástavci přiznal obdobná práva, jako přiznává osobnímu dlužníku.

Paragraf 1378 OZ je také nezbytným předpokladem k využití institutů uvolněné zástavy a záměny zástavního práva (k ní blíže v části první, kapitole 3.3.2)

j) § 1335 odst. 2 OZ

K § 1335 odst. 2 OZ lze říct totéž, co zaznělo v textu rozebírajícím § 1319 odst. 2 OZ – zápis zástavního práva k pohledávce nemůže zajistit publicitu zástavního práva. Zároveň je tomuto ustanovení věnována druhá část této práce, zde pouze nastíním otázky, kterým se budu věnovat: Týká se druhá věta tohoto ustanovení i účinků vůči poddlužníku, nebo pouze vzniku zástavního práva k pohledávce; jaké problémy vyvolává plnění na zastavenou pohledávku?

3.2.2. Upřednostnění zapsaného zástavního práva při výkonu

S myšlenkou zajištění veřejné víry rejstříkem zástav je samozřejmě koherentní zákonodárcův přístup, který přiznává zástavním právům v rejstříku zástav prioritní pořadí, stejně jako činí vůči právům zapsaným ve veřejných seznamech,¹¹⁸ oproti zástavním právům vzniklým jiným způsobem. Problémem je, že rejstřík zástav zajišťuje veřejnou víru pouze zdánlivě, proto by zápisům neměla být tato výhoda poskytnuta, zákonodárce to však v § 1371 odst. 2 a 3 a § 2016 OZ učinil.

Problém je prohlouben tím, že je do rejstříku zástav možno zapisovat zástavní práva nejen k věcem, pro něž je zápis do něj obligatorní pro vznik zástavního práva k nim¹¹⁹, ale také k věcem, u nichž zástavní právo může vzniknout jiným způsobem.¹²⁰ Zákonodárce však jde ještě dál, když v OZ zakotvuje incentivy pro učinění neobligatorních zápisů (byť ty jsou zcela v souladu s jeho zamýšlenou funkcí). První z nich je právě zajištění lepšího pořadí věřitele při výkonu zástavního práva. Zajišťuje-li tatáž pohledávka více dluhů, tak s přednostním pořadím bude uspokojen primárně ten věřitel, jenž je zajištěn zástavním právem zapsaným v rejstříku zástav před tím, který je zajištěn nezapsaným zástavním právem. A to přesto, že vznik nezapsaného zástavního práva časově předchází právu zapsanému.

¹¹⁸ Srov. § 982, § 1371, § 2016 OZ

¹¹⁹ Srov. § 1319 odst. 2 OZ

¹²⁰ Srov. § 1335 odst. 2, § 1319 odst. 1 OZ

Druhým případem je výše popsaná ochrana zástavního věřitele před zánikem zástavního práva v případě převodu zástavy – převede-li zástavní dlužník zástavu zatíženou zástavním právem zapsaným v rejstříku zástav, nabyvatel se v souladu s § 1377 odst. 2 OZ stává zástavním dlužníkem.

3.2.3. Ustanovení směřující na zajištění shody mezi již neexistujícím zástavním právem a evidovaným stavem

Jak jsem nastínil v kapitole 3.2. části první, ustanovení směřující k zajištění souladnosti faktického a knihovního stavu po zániku zástavního práva jsou opakem výše rozebíraných ustanovení – napomáhají právnímu obchodu.

a) § 618 OZ

Do této skupiny řadím i § 618 OZ, který se týká **promlčeného zástavního práva**. Takové právo nadále existuje, ale je neprosaditelné. Nabyvatelé se zdráhají nabýt věc zatíženou zástavním právem, které je již promlčené,¹²¹ proto zmiňovaný paragraf poskytuje možnost tomu, jenž má na tom právní zájem, podat návrh na výmaz promlčeného zástavního práva.^{122, 123}

b) § 1379 OZ

Na situaci, kdy zanikne zástavní právo, míří § 1379 OZ, který s ohledem na důsledky plynoucí z § 1378 OZ [viz část první, kapitola 3.2.1., písm. i)] je pro právní jistotu více než stěžejní. Vzhledem k výše zmiňovaným důsledkům budou věci, jež tíží již jen formálně existující zástavní právo, fakticky vyloučeny z právního obchodu. Toto ustanovení směřuje na to, aby (zá)vada byla odstraněna a právní obchod byl opět umožněn.¹²⁴

3.3. Případy, ve kterých zákonodárce respektuje odlišnou povahu rejstříku a veřejných seznamů

3.3.1. Vznik zástavního práva k cennému papíru na doručitele

Prvním „ostrovem pozitivní deviace“ je § 1328 odst. 3 OZ. Zákonodárce zde vyžaduje **odevzdání cenného papíru na doručitele osobě, která zástavní právo do rejstříku zástav zapíše**, je-li ujednáán vznik zástavního práva zápisem do něj. Tato úprava je souladná s neveřejností rejstříku, když publicita zástavního práva k cennému papíru na doručitele je tak zajištěna detencí třetí osoby.

¹²¹ LASÁK, Jan. VYHNÁNEK, Ladislav. Právní jistota a promlčená zástavní práva. In: KANDALEC, Pavel (ed.). Dny veřejného práva. [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 102-103. [cit. 17. května 2023] Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/Souhrn_Final.pdf

¹²² Za OZ64 však situace byla jiná, za jistých okolností výmaz promlčeného zástavního práva nebyl prakticky možný. (LASÁK, VYHNÁNEK: Právní jistota a promlčená zástavní práva. s. 102.)

¹²³ Touto osobou nemusí být pouze nabyvatel, ale také např. zástavní věřitel, jemuž svědčí zástavní právo s horším pořadím

¹²⁴ Srov. RICHTER. In: *Občanský zákoník III/BECK...* s. 1133, m. č. 1 (§ 1378)

Bohužel se domnívám, že zákonodárce k tomuto řešení nepřistoupil kvůli povaze rejstříku, ale kvůli povaze onoho cenného papíru.

3.3.2. Uvolněná zástava a záměna zástavního práva

Dalším příkladem správné práce s rejstříkem zástav jsou instituty **uvolněné zástavy** (§ 1380 a násl. OZ) a **záměny zástavního práva** (§ 1385 a násl. OZ)¹²⁵. Tyto operace se zástavním právem je možno provést pouze u věcí, které jsou evidovány ve veřejných seznamech. Je to tak správně, neboť pouze u nich je zajištěna publicita zástavního práva, juniorní zástavní věřitel se tak může bez problému seznámit s existencí přednostního zástavního práva a vyloučit uplatnění těchto institutů v souladu s § 1384 OZ, resp. § 1388 OZ. Díky povaze veřejných seznamů je chráněna právní jistota, a tím i bezpečnost právního obchodu.

3.4. Je úprava v OZ opravdu problematická?

Na závěr této části bych chtěl zdůraznit, že nejsem odpůrce zákonodárcova nakládání s pojmem „*rejstřík zástav*“ v OZ. Považuji takovou úpravu z pohledu právního obchodu za žádoucí a nutnou. Problém spočívá v neutvoření nezbytných podmínek¹²⁶ pro naplnění jejího smyslu a účelu, tj. neutvoření podmínek pro naplnění funkce, kvůli které úprava existuje.

Zopakuji svůj názor, na kterém je můj postoj k této problematice založený, a který se v předchozím textu výslovně vyskytuje na několika místech: **Souhlasím s kritickými názory**, které upozorňují na **nesprávnost současného stavu úpravy** týkající se rejstříku zástav. Na druhou stranu – dle mého názoru – **adresáti norem, především zástavní věřitelé, kteří využívají zákonné ochrany, nemohou být výkladem zákona zkráceni v důsledku laxnosti zákonodárce. Tím**

¹²⁵ **Uvolněná zástava** (§ 1380 a násl. OZ) je institut umožňující zástavnímu dlužníku nabídnout novému zástavnímu věřiteli výhodnější pořadí. Uplatnění nachází, jsou-li k zástavě evidované ve veřejném seznamu evidovány alespoň dvě zástavní práva, přičemž první z nich je zaniklé, ale ještě nevymazané. Věřitel, jehož pohledávka odpovídá dluhu, který je spojený s uvolněným zástavním právem bude tak v lepším pořadí, oproti věřiteli, jehož zástavní právo vzniklo dříve. Věřitelé, na jejichž úkor bylo uvolněné zástavy využito, jsou chráněni omezenou výší, do které lze zástavní uvolněné zástavní právo využít – výše původního zajištěného dluhu, zároveň jeho aplikaci je možno vyloučit (§ 1384 OZ), přičemž se zástavním právem se lze z veřejného seznamu seznámit. (VYMAZAL: *Zástavní právo*³...s. 448-449, 450 a 453)

Uvolněnou zástavu si lze tak představit jako „prázdnou schránku“, kterou lze „naplnit“ novým dluhem. Při výkonu pak věřitel pohledávky odpovídající tomuto dluhu bude mít pořadí shodné s pořadím dluhu původního.

Záměna zástavního práva je obdobný institut jako uvolněná zástava. S tím rozdílem, že k zástavě evidované ve veřejném seznamu se je zapsáno v pořadí již existujícího zástavního právo nové zástavní právo podmíněné zánikem tohoto původního zástavního práva. Bude-li do roka původní zástavní právo vymazáno, podmíněné zástavní právo se stává nepodmíněným s pořadím shodným s původním. Ochrana jiných zástavních věřitelů je zajištěna stejně jako u uvolněné zástavy. Tento institut by měl nacházet využití při refinancování. (VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 456-458)

¹²⁶ Je to jako kdyby následek předcházela jeho příčina. Fyzikální zákony to neumožňují, ty právní – jak je ukázáno – snesou mnoho.

spíš, je-li smysl a účel ustanovení pracujících s pojmem „*rejstřík zástav*“ v jejich souhrnu ze zákona **zřejmý**.

Je tedy naprosto nezbytně nutné, aby zákonodárce urychleně napravil svůj lapsus a přijal úpravu, která učiní rejstřík zástav veřejným seznamem, tedy úprava bude v souladu s jeho zamýšlenou funkcí. Tím bude naplněn požadavek právní jistoty jak pro třetí osoby, které nebudou v ohrožení nabytí věci zatížené zástavním právem, o kterém nevěděly, tak pro zástavní věřitele, kteří se nebudou muset obávat, že jim nebude poskytnuta ochrana, kterou jim zákonná ustanovení poskytují.

ČÁST DRUHÁ – ROZSAH ÚČINKŮ ZÁPISU ZÁSTAVNÍHO PRÁVA K POHLEDÁVCE DO REJSTŘÍKU ZÁSTAV A PLNĚNÍ NA ZASTAVENOU POHLEDÁVKU

1. Rozsah účinků zápisu zástavního práva k pohledávce do rejstříku zástav

Občanský zákoník v § 1335 odst. 2 stanovuje: „Zástavní právo k pohledávce vznikne účinností zástavní smlouvy, ledaže je ujednána pozdější doba, účinky vůči dlužníku zastavené pohledávky však zástavní právo nabývá, až mu je zástavní dlužník oznámí nebo zástavní věřitel prokáže. To neplatí, pokud si strany ujednaly zápis zástavního práva do rejstříku zástav.“

Krucialní u tohoto ustanovení je aplikační rozsah druhé věty. Někteří autoři spojují účinky zápisu do rejstříku zástav i s *oznámením* nebo *prokázáním* zástavního práva poddlužníku, byť všichni z nich upozorňují na problematičnost tohoto závěru. Při takovém závěru pak poddlužník může dle § 1336 OZ plnit nesprávně osobě, a tedy bude nucen poskytnout plnění dvakrát. Druhý názorový proud spojuje účinky zápisu do rejstříku zástav pouze se vznikem zástavního práva k pohledávce.

1.1. Zápis účinkuje i proti poddlužníku

Například Richter¹²⁷ uvádí: „Z ustanovení věty druhé v souvislosti s větou první vyplývá, že všude tam, kde k pohledávce vznikne zástavní právo zápisem do rejstříku zástav, nebude již třeba dlužníka zastavené pohledávky o vzniku zástavního práva notifikovat – zástavní právo vůči němu bude účinkovat ze zákona v důsledku jeho zápisu do rejstříku zástav.“

S ohledem na to, jakým způsobem má být rejstřík zástav i nadále veden (tj. jako neverejný seznam – pozn. autora) [...] a na § 1336 a násl., budou patrně v praxi vznikat situace, kdy dlužníci zastavených pohledávek budou plnit někomu, komu ve skutečnosti v důsledku existence jim de facto neoznamené, avšak de lege účinkujícího zástavního práva plnit neměli. V případech, kdy osoba, které poskytli plnění mylně, nebude solventní (což zejména u zástavního dlužníka rozhodně vyloučit nelze), může mít nová právní úprava ten dramatický dopad,

¹²⁷ S odkazem na Richtera TINTĚRA, Tomáš. *Závazky a jejich zajištění v novém občanském zákoníku*. Praha: Leges, 2013, s. 121 pozn. 215. Shodně s Richterem VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 508-509, KINDL: *Zajištění a utvrzení dluhů BECK*, s. 159-160, m. č. 197 a s. 199-201 m. č. 249-252, SMETANA, Václav. *Zástavní právo k pohledávce dle NOZ*. Ad Notam, [online], 2014, č. 2, [cit. 30. května2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz, PELIKÁN, Martin. *Zajištění a utvrzení dluhů v praxi*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 237. S odkazem na Vymazala ŠIMEK, Robert. *Přímý nárok zástavního věřitele pro případ pojištění zástavy*. Obchodněprávní revue [online], 2019, č. 1, [cit. 30. května2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

že na tutéž pohledávku bude její dlužník povinen plnit dvakrát, jelikož plněním nesprávné osobě se svého dluhu nezproští.“¹²⁸

Tento názor vyplývá z jazykového výkladu a předpokladu racionálního zákonodárce; byl-li by záměr zákonodárce odlišný, bylo by odlišné i znění tohoto ustanovení, např.: „Zástavní právo ke pohledávce vznikne účinností smlouvy, ledaže je ujednána pozdější doba. Účinky vůči dlužníku zástavené pohledávky však zástavní právo nabývá, až mu je zástavní dlužník oznámí nebo zástavní věřitel prokáže.“ Výslovné připuštění možnosti vzniku zástavního práva až zápisem není vzhledem k § 1319 odst. 1 OZ nutné.¹²⁹

1.2. Zápis se týká pouze vzniku zástavního práva

Existují však i interpretace, ke kterým se přikláním, jenž omezují rozsah druhé věty pouze na vznik zástavního práva: „Vůči dlužníkovi zástavené pohledávky však zástavní právo svých účinků nabývá, až je tomuto buď oznámeno dlužníkem, nebo prokázáno věřitelem, přičemž pro formu, obsah a účinky oznámení/prokázání platí vše co u postoupení pohledávky (srov. komentář k 1882 1). Máme za to, že pravidlo obsažené v § 1335 odst. 2 věta druhá se vztahuje jen ke okamžiku vzniku zástavního práva ke pohledávce [...] – domníváme se tedy, že na tomto místě je příhodno, aby převážil výklad teleologický s odkazem na § 2 odst. 1 a 2 směřující ke ochraně priority zápisů v rejstříku zástav navzájem a v žádném případě nevylučující pravidlo o oznámení/prokázání vůči dlužníkovi zástavení pohledávky. Jakýkoliv jiný výklad (a především tedy důsledný výklad jazykový a formálně systematický, ke kterému nutno podotknout převážná část teorie prozatím směřuje) by totiž směřoval pro praxi k nepředstavitelnému výsledku, dle kterého by všichni dlužníci byli nuceni při plnění svých dluhů kontinuálně sledovat rejstřík zástav (přičemž tento dálkově široké veřejnosti přístupný není a především není nadán formální publicitou), nést náklady na toto sledování (kdy přístup do rejstříku je zpoplatněn) a pro každého z dlužníků by při plnění jakéhokoliv dluhu bylo zapotřebí nejdříve učinit prověrku této evidence. Bez dané prověrky by se jinak dlužník vystavoval riziku, že bude plnit osobě ke přijetí tohoto plnění neoprávněné, a bude tak nucen plnit na stejný dluh dvakrát [...] a plnění poskytnuté osobě neoprávněné k jeho přijetí požadovat po této osobě zpět. ...“¹³⁰

Důvodem takto provedené teologické redukce je absurdní důsledek doslovného výkladu ustanovení, tj. nutnost sledování neveřejného rejstříku zástav při každém plnění.¹³¹ Jak je rozebíráno výše (část první, kapitola 2.2.) nahlížení poddlužníkem není možné. S údaji zapsanými

¹²⁸ RICHTER. In: *Občanský zákoník III* BECK... s. 1096, m. č. 10 (§ 1335).

¹²⁹ Srov. TÉGL. Vybrané problémy spojené s principem publicity veřejného seznamu a rejstříku zástav. s. 558

¹³⁰ MYŠÁKOVÁ, Petra. In: *Občanský zákoník. Komentář*.² s. 1406, m. č. 11 (§ 1335), shodně. BEZOUŠKA. In.: *Občanský zákoník III* BECK... s. 1328-1329, m. č. 39-41 (§ 1309)

¹³¹ Srov. WINTR: *Metodologie Auditorium*... s. 164

v rejstříku se může seznámit pouze zprostředkovaně přes notáře, přičemž na opis není spolehnutí – i přes jeho sledování by byl poddlužník vystaven riziku dvojího plnění.¹³² V neposlední řadě, jak poznamenává Myšáková, jsou v důsledku tohoto formalizovaného výkladu nemístně zvyšovány transakční náklady.¹³³

Bylo by možné se ptát, zdali mé přiklonění k tomuto závěru je konzistentní se závěrem, který dovozují u ustanovení rozebíraných v části první, kapitolách 3.2.1 a 3.2.2. V těchto situacích jde o ochranu dobré víry nabyvatele, na kterého může být legitimně kladen požadavek vyšší míry opatrnosti při nabývání aktiva (tj. prověření, jestli nenabývá zástavu, popř. zdali údaje vztahující se k zástavnímu právu jsou tak, jak se jeví – např. jeho pořadí).

Oproti tomu poddlužník se nachází ve zcela jiném postavení, nenabývá žádné právo, naopak plní svoji povinnost zásadně vyvěrající ze smlouvy. Toto odlišné postavení odůvodňuje nižší nároky na míru opatrnosti dlužníka při poskytování plnění oproti nabyvateli při nabývání práva – tzn. není legitimní po poddlužníku požadovat lustraci rejstříku zástav při plnění. Tento závěr by měl přetrvat i byl-li by rejstřík zástav v budoucnu veřejným seznamem.

Z těchto důvodů nelze mluvit o konzistenci, ne však z důvodu, že by mé jednotlivé názory byly nekonzistentní, ale proto, že se jedná o situace, které jsou kategoricky odlišné.

Vymazal nesouhlasí s touto interpretací a uvádí: „*Výklad, podle něž se pravidlo ve druhé větě ustanovení § 1335 odst. 2 obč. zák. [...] vztahuje pouze k samotnému způsobu vzniku uvedenému v první větě téhož ustanovení [...], nikoliv již k pravidlu o účincích zástavního práva vůči poddlužníkovi, nelze zřejmě akceptovat. Jazykový, systematický ani teleologický výklad jiný závěr neumožňuje; zápis do rejstříku zástav má zde ostatně ten význam, že se jím (alespoň teoreticky) zjednává publicita zástavnímu právu vůči třetím osobám (tedy i poddlužníkům).*“¹³⁴

Tato argumentace dle mě není správná. **1)** Zápisem se nezjednává publicita (ani teoreticky), protože rejstřík zástav není (ani teoreticky) veřejným seznamem. **2)** Je dle mého názoru třeba rozlišovat mezi jednotlivými třetími osobami (viz výše argumentace k míře opatrnosti u nabyvatele

¹³² Rozsudek NS ze dne 3. 5. 2006 sp. zn. 21 Cdo 1891/2005

¹³³ MYŠÁKOVÁ, Petra. In: *Občanský zákoník. Komentář*.² BECK... s. 1406, m. č. 11 (§ 1335), shodně BEZOUŠKA. In.: *Občanský zákoník III*² BECK... s. 1328, m. č. 40 (§ 1335)

¹³⁴ VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 509 (zvýraznil autor)

a poddlužníka). 3) Právě na základě argumentů teleologického výkladu dospívám k řešení, které odůvodňuje užití teleologické redukce tedy postup *contra verba legis*.¹³⁵

1.3. Okolnosti, za kterých zástavní právo k pohledávce účinkuje proti poddlužníku

Pro zástavního věřitele je v některých případech vzhledem k § 1336 OZ stěžejní, aby zástavní právo bylo účinné i proti dlužníku zastavené pohledávky tak, aby byla ochráněna hodnota, ze které se případně bude moct uspokojit. Z textu výše (část druhá, kapitola 1.2) je zřejmé, že účinky zápisu zástavního práva do rejstříku zástav jsou omezeny pouze na jeho vznik. K účinkům vůči poddlužníkovi je nutné, aby mu vznik zástavního práva byl zástavním dlužníkem oznámen, nebo zástavním věřitelem prokázán.

Tento závěr je koherentní s úpravou účinnosti postoupení pohledávky vůči poddlužníkovi v § 1882 odst. 1 OZ. Obě ustanovení (§ 1335 odst. 2 OZ a § 1882 odst. 1 OZ) sledují obdobný účel, tj. ochrana dobré víry dlužníka zastavené, resp. postoupené pohledávky.¹³⁶

Pokud by si strany zástavní smlouvy ujednaly postup odlišný od § 1336 OZ, v souladu s § 1340 je pro účinnost zástavního práva vůči dlužníku zastavené pohledávky nutné, aby vznik zástavního práva a podmínky plnění na zastavenou pohledávku byly oznámeny, resp. prokázány poddlužníku, neboť jen tak je možné, aby s nimi byl seznámen.¹³⁷

Lze tedy uzavřít, že k jisté (k tomu část druhá, kapitola 2.2.3.) účinnosti zástavního práva k pohledávce vůči poddlužníku je nutné mu zástavní právo prokázat, či oznámit, jinak se zástavní věřitel vystavuje nebezpečí ztráty zajištění dluhu, neboť dlužník zastavené pohledávky není povinen jednat dle § 1336 OZ.¹³⁸

¹³⁵ MELZER: *Metodologie BECK*. s. 252-253, m. č. 272-273

¹³⁶ Srov. MYŠÁKOVÁ. In: *Občanský zákoník. Komentář.² BECK*. s. 2010, m. č. 1 (§ 1882), DVOŘÁK, Bohumil. In: *Občanský zákoník V BECK*. s. 743, m. č. 1, (§ 1882)

¹³⁷ Srov. § 35f NŘ

¹³⁸ Shodně MYŠÁKOVÁ. In: *Občanský zákoník. Komentář.² BECK*. s. 1406, m. č. 11 (§ 1335), nebo BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník III² BECK* s. 1328-1329, m. č. 41-42 (§ 1335)

2. Plnění na zastavenou pohledávku

Plnění na zastavenou pohledávku v zákonném režimu ovládá § 1336 OZ. V odst. 1 tohoto ustanovení je upravena situace, kdy **zajištěný dluh** ještě **není splatný**, v druhém odstavci je řešena situace **po splatnosti zajištěného dluhu**. Toto ustanovení je s ohledem na § 1340 OZ dispozitivní a v praxi je běžná odchylná úprava.¹³⁹

Komu bude poddlužník plnit tedy závisí na stavu zajištěného dluhu. K tomu se však navíc přidává i kritérium vědomosti poddlužníka o existenci zástavního práva. Jednotlivé situace rozebírám v textu níže.

2.1. Poddlužník neví o zástavním právu

Jestliže poddlužník nebyl nikterak seznámen s existencí zástavního práva k pohledávce, ze které vyplývá jeho dluh, jedná se o tzv. *tiché zástavní právo*, období *tiché cese*.¹⁴⁰ Za takových okolností není zástavní právo vůči dlužníku ze zastavené pohledávky účinné, § 1336 OZ tak zde nemůže být aplikován, neboť není splněna jeho hypotéza.

Vzhledem k tomu, že účel tichého zástavního práva a tiché cese je stejný,¹⁴¹ může poddlužník bezúhonně plnit svému věřiteli, či jinak se s ním vyrovnat, čímž se zproští své povinnosti.¹⁴²

V důsledku toho může zástavní věřitel přijít o zajištění mu poskytnuté zástavním dlužníkem (věřitelem ze zastavené pohledávky). Strany proto musí vždy zvážit, zdali bude poddlužník o zástavním právu informován, tak aby bylo vůči němu zástavní právo účinné, popř. zajistit si zajištění inkasovaných prostředků jinak (část druhá, kapitola 2.3.). Podkladem pro toto rozhodnutí je povaha zastavených pohledávek; u pohledávek z běžného obchodního styku se notifikace běžně nevyžaduje, naopak tomu je např. u pohledávek z pojištění či nájmu.

2.2. Poddlužník ví o zástavním právu

Byla-li poddlužníkovi existence zástavního práva v souladu s druhou větou § 1335 odst. 2 OZ oznámena či prokázána, je plnění na zastavenou pohledávku (nebyl-li smluvně ujednáán jiný režim dle § 1340 OZ) ovládáno § 1336 OZ.

¹³⁹ Srov. např. MYŠÁKOVÁ. In: *Občanský zákoník. Komentář*.² BECK... s. 1407, m. č. 2 (§ 1336)

¹⁴⁰ BEZOUŠKA. In.: *Občanský zákoník III*² BECK... s. 1327, m. č. 30 (§ 1335)

¹⁴¹ Tamtéž

¹⁴² Srov. § 1882 odst. 2 OZ

2.2.1. Zajištěný dluh není splatný

Situaci, kdy zajištěný dluh není splatný, upravuje odst. 1 § 1336 OZ: „*Před splatností zajištěného dluhu může dlužník plnit na zastavenou pohledávku jen nedílně zástavnímu věřiteli i zástavnímu dlužníku. Každý z nich má právo žádat, aby dlužník plnění uložil ve prospěch jich obou do úschovy u třetí osoby; nedohodnou-li se zástavní věřitel a zástavní dlužník o schovateli, určí ho na návrh některé ze stran soud. Dospěje-li zajištěný dluh, vydá schovatel zástavnímu věřiteli vše potřebné k jeho uspokojení.*“

Poddlužník tedy v takovém případě smí plnit pouze nedílně zástavnímu věřiteli a zástavnímu dlužníkovi přičemž ti mohou žádat o složení plnění do úschovy třetí osoby.

Problematické je slovo „*nedílně*“. V OZ se tento termín objevuje pouze ve zmíněném ustanovení. Podobný termín OZ užívá u společných dluhů a pohledávek, zde však používá pojem „*nedělitelně*“.¹⁴³

Předlohou § 1336 OZ je německý § 1281 BGB, ten však v BGB nestojí izolovaně, tak jak je tomu u české obdoby, a k naplnění jeho účelu BGB zakotvuje ještě další pravidla (zajištění přístupu zástavního dlužníka i zástavního věřitele k peněžitému plnění, povinnost spolupráce při vymáhání pohledávky...)¹⁴⁴ Toto nedůsledné převzetí je – s ohledem na výkladové problémy, které způsobuje – nešťastné.

Výklad, který staví rovnítko mezi nedílné a nedělitelné plnění není dle mého přípustný.¹⁴⁵ Poddlužník není povinen dle § 1870 OZ plnit věřiteli, pokud mu nedá **přiměřenou jistotu** nebo **nedohodnou-li se na tom všichni věřitelé**.

Užití první alternativy (přiměřená jistota) dle mého názoru nemístně zasahuje do práv zástavního věřitele, protože takové plnění zhoršuje pozici zástavního věřitele na uspokojení jeho pohledávky ze zástavy. Není ani zřejmé, k čemu má přiměřená jistota sloužit (resp. co jí je), neboť dlužník svoji povinnost splnil,¹⁴⁶ tedy zdali by se případně zástavní věřitel mohl z této přiměřené jistoty uspokojit.

Druhá možnost (tj. dohoda mezi věřiteli) nemusí být často pro strany dosažitelná.

¹⁴³ Srov. např. § 1870 OZ

¹⁴⁴ BEZOUŠKA. In.: *Občanský zákoník III² BECK...* s. 1330, m. č. 8 (§ 1336)

¹⁴⁵ Srov. KINDL. *Zajištění a utvrzení dluhů BECK...* s. 203, m. č. 254, opačně zřejmě VYMAZAL: *Zástavní právo³...* s. 513 pozn. 1701 a LAVICKÝ, Petr. In: *Občanský zákoník V BECK...* s. 675-676, m. č. 1, (§ 1870)

¹⁴⁶ GURIČOVÁ, Jana. POROD, Jakub. In: *Občanský zákoník. Komentář² BECK...* s. 1991-1992, m. č. 6-10 (§ 1870)

Není-li si poddlužník z důvodů vzniklých na straně zástavního dlužníka a zástavního věřitele jistý, jak a komu má plnit, měl by plnit do soudní úschovy dle § 1953.¹⁴⁷

Proto se jako jediné možné řešení jeví plnění do úschovy třetí osoby, to však přináší nemístné transakční náklady.¹⁴⁸

Bylo-li by sjednáno plnění do úschovy, přičemž osobu, u které má být plnění složeno, by určoval soud, je s tímto způsobem plnění spojeno také riziko, že by splatnost zajištěného dluhu předcházela právní moci rozhodnutí, které by určovalo schovatele.¹⁴⁹ Proto ani tento způsob není vhodný.¹⁵⁰

Vzhledem k nepraktičnosti plnění do úschovy a nejasnému významu *nedílného plnění*, resp. k nepraktickým důsledkům možného výkladu tohoto pojmu, je zřejmé, že toto ustanovení je jen stěží (výjimečně) v praxi využitelné, proto je vhodné, aby byl v souladu s § 1340 OZ sjednán jiný režim (část druhá, kapitola 2.3.).

K problematice započtení: Zástavní dlužník k **započtení před splatností zajištěného dluhu** přistoupit – s ohledem na § 1353 OZ – nemůže.¹⁵¹ Započíst nemůže ani poddlužník, neboť by nepřipustně zasahoval do práva zástavního věřitele na uspokojení ze zastavené pohledávky.^{152, 153}

2.2.2. Zajištěný dluh je splatný

V případě, kdy je zajištěný dluh splatný, je plnění na zastavenou pohledávku ovládáno § 1336 odst. 2 OZ: „*Je-li zajištěný dluh splatný, má zástavní věřitel právo, aby dlužník zastavené pohledávky plnil jen jemu; uplatní-li je, podá o tom zprávu věřiteli zastavené pohledávky. Nestala-li se zastavená pohledávka ještě splatnou, má zástavní věřitel právo, aby mu byla postoupena.*“

Je-li předmětem **splatné zastavené pohledávky peněžité plnění**, má dle zmíněného ustanovení zástavní věřitel právo na plnění ze zastavené pohledávky. Toto právo musí být vůči poddlužníku **uplatněno a oznámeno** zástavnímu dlužníku.

¹⁴⁷ „Nelze-li splnit [...] z jiných důležitých příčin na straně věřitele, je dlužník oprávněn složit předmět plnění do soudní úschovy“

¹⁴⁸ Srov. MYŠÁKOVÁ. In: *Občanský zákoník. Komentář*.² BECK... s. 1407, m. č. 2 (§ 1336)

¹⁴⁹ Srov. KINDL: *Zajištění a utvrzení dluhů* BECK... s. 203-204, m. č. 254

¹⁵⁰ Opačně FIALA. In: *Občanský zákoník III WK*... s. 842 (§ 1336)

¹⁵¹ Shodně VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 519-520

¹⁵² Srov. FIALA, Josef. *Kompenzace zastavené pohledávky*. Ad Notam [online], 2014, č. 3, [cit. 19. června 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

¹⁵³ Srov. Rozsudek NS ze dne 3. 5. 2006 sp. zn. 21 Cdo 1891/2005

Richter¹⁵⁴ polemizuje, zdali je třeba zástavní právo uplatnit i v případech, kdy je zapsáno do rejstříku zástav, tzn. že v případech zástavního práva k pohledávce evidovaného v rejstříku zástav by právo na plnění bylo „uplatněno“ ze zákona. K tomu platí to, co zaznělo k účinnosti zástavního práva vůči poddlužníkovi že není legitimní požadovat po zástavním dlužníku, aby nahlížel do neveřejného rejstříku zástav, tím spíš, aby pro něj z této evidence vyvěraly následky, které jsou z pohledu zániku jeho povinnosti esenciální. Proto je nutné toto právo vůči poddlužníkovi uplatnit zvláštním právním jednáním.¹⁵⁵ Na vhodnost tohoto závěru upozorňuje i samotný autor.¹⁵⁶ Pro omezení ztráty zajištění dluhu je vhodné tak učinit před notifikací zástavního dlužníka.¹⁵⁷

Po uplatnění práva musí poddlužník **plnit celou pohledávku** zástavnímu věřiteli. Převyšuje-li plnění ze zastavené pohledávky zajištěný dluh, je zástavní věřitel povinen dle § 1337 věta první OZ vyplatit přebytek (*hyperochu*) zástavnímu dlužníkovi. Plněním zaniká zastavená pohledávka.¹⁵⁸

Odmítne-li poddlužník plnit, může se zástavní věřitel domáhat jedinou **žalobou proti zástavnímu dlužníkovi a poddlužníkovi** plnění na zajištěný dluh (resp. i jen proti jednomu z nich). Je-li žalován zástavní dlužník, je výše žalovaného plnění omezena výší zajištěného dluhu. Toto omezení dle mého názoru již neplatí vůči poddlužníkovi. Proti němu může požadovat plnění plné výše zástavní pohledávky, následně však zástavního věřitele tíží povinnost vydat přebytek zástavnímu dlužníku v souladu s první větou § 1337 OZ. Proto na závěrech NS v tomto rozsahu již nadále není třeba trvat.^{159, 160}

Není-li zástavní pohledávka na peněžité plnění splatná, má zástavní věřitel právo na postoupení pohledávky. Z tohoto vyplývá povinnost zástavního dlužníka uzavřít smlouvu o postoupení zástavní pohledávky. V případě, kdy zástavní dlužník odmítá takovou smlouvu uzavřít, může zástavní věřitel žalovat na nahrazení projevu vůle. Jedná se o další aspekt nepraktičnosti tohoto ustanovení.¹⁶¹

Je-li předmětem **splatné zastavené pohledávky věcné plnění**, má zástavní věřitel právo na to, aby toto věcné plnění bylo poskytnuto pouze jemu. Opět toto právo musí být vůči poddlužníku

¹⁵⁴ Srov. i KINDL: *Zajištění a utvrzení dluhů* BECK... s. 201, m. č. 252

¹⁵⁵ MYŠÁKOVÁ. In: *Občanský zákoník. Komentář*.² BECK...s. 1407, m. č. 3 (§ 1336)

¹⁵⁶ RICHTER. In: *Občanský zákoník III*¹ BECK... s. 1098-1099, m. č. 4 (§ 1336)

¹⁵⁷ Shodně MYŠÁKOVÁ. In: *Občanský zákoník. Komentář*.² BECK...s. 1407, m. č. 3 (§ 1336)

¹⁵⁸ Srov. BEZOUŠKA. In.: *Občanský zákoník III*² BECK...s. 1333, m. č. 23 (§ 1336)

¹⁵⁹ Rozsudek NS ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 820/2001

¹⁶⁰ Shodně BEZOUŠKA. In.: *Občanský zákoník III*² BECK... s. 1330, m. č. 8 (§ 1336), opačně zřejmě MYŠÁKOVÁ. In: *Občanský zákoník. Komentář*.² BECK... s. 1408, m. č. 5 (§ 1336)

¹⁶¹ BEZOUŠKA. In.: *Občanský zákoník III*² BECK...s. 1333-1334, m. č. 27-29 (§ 1336)

uplatněno. Zástavní věřitel však není nabyvatel věcného plnění, ale stává se pouhým detentorem, zároveň mu vzniká zástavní právo k věci, nabyvatelem práva je zástavní dlužník.

V souvislosti s tímto vzniká **problém s pořadím zástavního práva**, a to ve dvou situacích. **1)** Věc je zatížena zástavním právem a následně je zastavena pohledávka, jejímž předmětem je daná věc¹⁶²
2) Věc, která je předmětem zástavní pohledávky, je v průběhu existence zástavního práva k pohledávce zatížena zástavním právem.

V **první situaci** se uplatní princip priority a zástavní věřitel, jemuž svědčí zástavní právo k pohledávce má následně horší pořadí zástavního práva k věci oproti zástavnímu věřiteli, kterému svědčí zástavní právo k věci již od počátku (za předpokladu, že zástavní práva k věci a k pohledávce nejsou zapsané¹⁶³).¹⁶⁴

Není-li zástavní právo k věci zapsané, ale k pohledávce zapsané je, zástavní věřitel, jemuž svědčí zástavní právo k pohledávce, bude – s ohledem na § 1377 odst. 3 OZ – dle mého názoru po plnění pohledávky v lepším pořadí, oproti zástavnímu věřiteli se zástavním právem k věci. K tomuto závěru mě vede účel § 1337 OZ, který upravuje přechod zástavního práva v případě věcného předmětu plnění zastavené pohledávky. Účelem je, aby zástavní právo přešlo ze zastavené pohledávky na věc s totožnými vlastnostmi.¹⁶⁵

Při **druhé situaci** má s ohledem na § 1337 OZ přednostní postavení zástavní věřitel se zástavním právem k pohledávce – je-li zapsaná v rejstříku zástav. Není-li, vystavuje se riziku aplikace § 1377 odst. 3 OZ. V takovém případě by zástavnímu věřiteli, který si k věci, jež je předmětem zastavené pohledávky, zřídil zapsané zástavní právo, mělo svědčit přednostní pořadí.¹⁶⁶

S ohledem na výše zmíněné je vhodné, aby zástavní právo k pohledávce bylo zapsáno v rejstříku zástav a zároveň byl ujednáán zákaz zastavení věci, která je předmětem k pohledávce.

¹⁶² Bezouška rozlišuje tuto situaci na **1)** Zastavení věci – vznik pohledávky jejímž předmětem je zastavená věc – zastavení dané pohledávky a **2)** Vznik pohledávky s věcným plněním – vznik zástavního práva k věci, která je předmětem pohledávky – zastavení pohledávky BEZOUŠKA. In.: *Občanský zákoník III² BECK...* s. 1335-1336, m. č. 5-9 (§ 1337)

¹⁶³ Srov. § 1371 OZ

¹⁶⁴ Srov. BEZOUŠKA. In.: *Občanský zákoník III² BECK...* 1335, m. č. 6-7 (§ 1337)

¹⁶⁵ Srov. Důvodová zpráva k OZ, Zvláštní část (§ 1335-1340) „S upřesněním se přejímá i dosavadní pravidlo § 167 odst. 2 platného občanského zákoníku: je-li zastavena pohledávka na vydání jiného věcného plnění, než je plnění peněžité, přechází zástavní právo ze zastavené pohledávky na předmět plnění. Z povahy přechodu vyplývá, že zástavní právo přechází beze změn co do pořadí, rozsahu krytí apod.“ Srov. také BEZOUŠKA. In.: *Občanský zákoník III² BECK...* s. 1336, m. č. 8 (§ 1337), MYŠÁKOVÁ. In.: *Občanský zákoník. Komentář² BECK...* s. 1408, m. č. 2 (§ 1337)

¹⁶⁶ Srov. také RICHTER. In.: *Občanský zákoník III.¹ BECK...* s. 1099, m. č. 2 (§ 1337).

Není-li zástavní pohledávka na věcné plnění splatná, platí to, co o nesplatné peněžité pohledávce.

Co se týče problematiky **započtení po splatnosti zajištěného dluhu**, tak ze strany zástavního dlužníka nemůže dojít k započtení, neboť s ohledem na větu před středníkem § 1336 odst. 2 OZ v tomto okamžiku již není dle mého názoru naplněna podmínka vzájemného plnění, tak jak je předpokládáno v § 1981 OZ. Poddlužník nemůže učinit kompenzaci vůči zástavnímu dlužníku, neboť v tomto okamžiku je jedinou osobou, která může plnit, zástavní věřitel.¹⁶⁷ Míním však, že vůči zástavnímu věřiteli tento úkon učinit může, avšak pouze do výše zastavené pohledávky, a je-li zajištěný dluh nižší, tak maximálně do jeho výše – v opačném případě by nepřipustně zasáhl do práv svého věřitele (zástavního dlužníka), neboť ten má právo na vydání hyperochy dle § 1337 OZ.¹⁶⁸

2.2.3. Následky poddlužníkovy plnění nesprávné osobě

Plní-li poddlužník nesprávné osobě nebo **na nesprávném místě** neplní řádně,¹⁶⁹ následkem toho je riziko dvojího plnění. První je poskytnuto nesprávně a v důsledku toho je nucen plnit po druhé, a to správné osobě a na správném místě.¹⁷⁰ Rozhodnutí, kde byl tento závěr judikován, bylo kritizováno, neboť: „*Nejvyšší soud tím v zásadě konstatoval, že v českém právním řádu je možné, aby byl zástavní věřitel oprávněn uspokojit se z neexistující zástavy a splnit zaniklý dluh (dluh, který neexistuje), resp. že je v souladu s právním řádem, pokud poddlužník plní již jednou zaniklý závazek, v daném případě na základě započtení.*“¹⁷¹

Rozhodnutí je však správné - plněním, které není řádné, závazek nemůže zaniknout, proto kritický názor není přiléhavý, a až řádné plnění vede k zániku dluhu (v kontextu této práce – k zániku zástavy). V opačném případě by byla značně ztížena možnost zástavního věřitele domoci se zajištění dluhu.¹⁷² Na straně příjemce „neřádného“ plnění vzniká bezdůvodné obohacení.¹⁷³

¹⁶⁷ Usnesení NS ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4136/2015

¹⁶⁸ Srov. argumentace k započtení poddlužníka vůči zástavnímu dlužníku FIALA, Josef: *Kompenzace zastavené pohledávky*.

¹⁶⁹ Srov. § 1954 OZ

¹⁷⁰ Srov. Rozsudek NS ze dne 3. 5. 2006 sp. zn. 21 Cdo 1891/2005

¹⁷¹ DĚDIČ, Jan. DEJL, Pavel. Obchodní společnosti a jejich financování v judikatuře Nejvyššího soudu ČR. *Právní rozhledy (mimořádná příloha)*, 2008, č. 19, s. 2

¹⁷² Srov. VYMAZAL: *Zástavní právo*... s. 518-519

¹⁷³ Srov. MELZER, Filip. CSACH, Kristián. In: MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018, s. 1371-1372, m. č. 659-663 (§ 2991).

S plněním proti pravidlům § 1336 OZ (resp. smluvním pravidlům v souladu s § 1340 OZ) nelze spojit účinek splnění dluhu, tzn. že zástavní věřitel nebo zástavní dlužník se mohou po poddlužníku domáhat řádného plnění dle zmíněných pravidel (a poddlužník tak může být nucen plnit dvakrát). Zároveň tím je založeno bezdůvodné obohacení příjemce plnění. Z tohoto titulu se následně poddlužník může domáhat vrácení poskytnutého plnění po příjemci (které následně může užít k řádnému plnění nebo k sanování „neřádného“ plnění).¹⁷⁴

2.3. Praktické řešení nepraktického § 1336 OZ

Z předchozí kapitoly vyplývá, že řešení plnění na zastavenou pohledávku zvolené zákonodárcem je pro právní obchod velmi nepraktické. Naštěstí zákonodárce připouští v § 1340 OZ odchýlení se od zákonné úpravy.¹⁷⁵

Pro komerční praxi je vhodné této možnosti využít. U **peněžitých pohledávek** může odlišné řešení spočívat v ponechání inkasování zastavených pohledávek dlužníku do splatnosti zajištěného dluhu, přičemž inkasování je uskutečňováno na účet, který je zastaven, resp. správněji – je zřízeno zástavní právo k pohledávce na vyplacení zůstatku z účtu.

S ohledem na to, že je v zájmu zástavního věřitele, aby zástavní dlužník i přes trvání zástavního práva k „zastavenému“ účtu nadále ekonomicky prosperoval (cílem je co nejmenší ovlivnění *cash flow* zástavního dlužníka), tedy měl přístup k inkasovaným prostředkům, umožní se zástavnímu dlužníku, aby s prostředky za sjednaných podmínek nadále disponoval. Při porušení podmínek může zástavní věřitel oznámit jejich porušení bance, která vede daný účet. Banka následně odejme dispoziční právo k prostředkům nacházejícím se na účtu. Pohledávka na vyplacení zůstatku z takto „zmraženého“ účtu následně tvoří zajištění, ze kterého se zástavní věřitel může uspokojit.¹⁷⁶ Tato struktura předchází „vyprázdnění“ hodnoty při splácní původně zastavených pohledávek, neboť ta se nachází právě na daném účtu.¹⁷⁷

Okamžik „zmražení“ účtu by měl být totožný s okamžikem předvídaným v § 1336 odst. 2 OZ. To znamená: V okamžiku „zmražení“ účtu by mělo dojít i k zesplatnění dosud nesplatných zajištěných dluhů. Je potřeba pamatovat na to, aby k zesplatnění nedošlo před „zmražením“ účtu, jinak je zástavnímu dlužníku poskytnuto časové okno pro vyplacení zůstatku mimo dosah zástavního věřitele. Důsledkem akcelerace nesplatných zajištěných dluhů je, že pohledávky, které ještě nebyly

¹⁷⁴ Srov. MELZER. CSACH. In: *Občanský zákoník IX LEGES...* s. 1372, m. č. 662 (§ 2991).

¹⁷⁵ Srov. MYŠÁKOVÁ. In: *Občanský zákoník. Komentář:2 BECK...* s. 1407, m. č. 1-2 (§ 1336)

¹⁷⁶ Srov. § 1339 OZ

¹⁷⁷ Srov. MYŠÁKOVÁ. In: *Občanský zákoník. Komentář:2 BECK...* s. 1409, m. č. 1 (§ 1340)

inkasovány na „zastavený“ účet, mohou být plněny už jen zástavnímu věřiteli. U těch, které ještě nejsou splatné, má zástavní věřitel právo, aby mu byly postoupeny.

Docílit postoupení může být však pro zástavního věřitele problematické (část druhá, kapitola 2.2.2.). Proto je vhodné, aby zástavní věřitel a dlužník při uzavírání zástavní smlouvy ujednali i postoupení zastavené pohledávky s odkládací podmínkou.¹⁷⁸ Pro souladnost postoupení se zákazem obsaženým v § 1315 odst. 2 písm. b) OZ je vhodné, aby cena byla stanovena znaleckým posudkem k okamžiku naplnění odkládací podmínky.

Toto řešení je obdobou druhé věty § 1337 OZ, která upravuje zákonný přechod zástavního práva z pohledávky na věc, je-li předmětem zastavené pohledávky věcné plnění.

U **pohledávky s věcným předmětem plnění** by si strany měly zvolit, kdo bude oprávněný k přijmutí věcného plnění tak, aby předešly problémům spojených s aplikací slova „nedílně“.

¹⁷⁸ Srov. BEZOUŠKA. In.: *Občanský zákoník III² BECK...* s. 1334, m. č. 29 (§ 1336)

ČÁST TŘETÍ – ZASTAVENÍ SOUBORU POHLEDÁVEK

Před samotným výkladem, který se bude věnovat zastavení souboru pohledávek, je nutné definovat stěžejní pojmy, na kterých tato problematika stojí (věc hromadná, soubor věcí, hromadná zástava a vespolné zástavní právo).

1. Věc hromadná a soubor věcí

V odborné literatuře je možné se setkat s názory, které pojmy **věc hromadná** a **soubor věcí** ztotožňují¹⁷⁹. S tím nesouhlasím, proto považuji za vhodné je na tomto místě vymezit.

1.1. Věc hromadná

Občanský zákoník definuje věc hromadnou (*univerzalita*) v § 501 jako: „**soubor jednotlivých věcí náležející téže osobě, považovaný za jeden předmět a jako takový nesoucí společné označení, pokládá se za celek a tvoří hromadnou věc**“.

Již po přečtení textu tohoto ustanovení je zřejmé, že věc hromadná je souborem věcí, který naplňuje kumulativně určité znaky – jedná se tedy o kvalifikovaný soubor věcí. Těmito definičními znaky jsou **1)** mnohost věcí; **2)** tyto věci podléhají jednotnému vlastnickému režimu; **3)** jsou považovány za jeden předmět a **4)** soubor nese společné označení.

1.1.1. Mnohost věcí

Úvodní slova zákonné definice normují, že věc hromadná musí být tvořena více věcmi, tj. že v takovémto souboru věcí musí existovat alespoň 2 samostatné věci, které samy o sobě jsou věcmi v právním slova smyslu.¹⁸⁰

Ze samotného faktu plurality jednotlivých věcí v souboru také vyplývá, že univerzalita je předmět práv a povinností odlišný od věci v právním smyslu.¹⁸¹

1.1.2. Věci v souboru podléhají totožnému vlastnickému režimu

O souboru věcí jako o věci hromadné je možné uvažovat za předpokladu, že je splněna jednota vlastnictví věci. Zákon sice v definici používá slov „**náležející téže osobě**“, ale dle mého názoru

¹⁷⁹ Srov. VYMAZAL: *Zástavní právo*... s. 77 nebo MAREŠOVÁ, Michaela. *Věc hromadná nebo soubor věcí?*. Ad Notam [online], 2008, č. 2, [cit. 12. dubna 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

¹⁸⁰ TÉGL. In: *Občanský zákoník III LEGES*...s. 282, m. č. 7 (§ 501)

¹⁸¹ SVOBODA, Karel. In: ŠVESTKA, Jiří. DVORÁK, Jan. FIALA, Josef. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, s. 1119 (§ 501) Nesouhlasím však s názorem zde vysloveným, že by jednotlivé složky tvořící věc hromadnou ztrácely po dobu existence věci hromadné povahu samostatné věci v právním smyslu. Věc hromadná je právní konstrukt umožňující nakládání s jednotlivostmi jako s jedním předmětem, to se však nikterak nepromítá do jejich povahy.

je tento znak nutno vykládat ve smyslu jednotného vlastnického režimu. Tzn. že hromadnou věcí mohou být nejen věci ve vlastnictví jedné osoby, ale také ve spoluvlastnictví totožných osob se stejnými podíly¹⁸² nebo ve společném jmění manželů.¹⁸³

1.1.3. Věci v souboru jsou považovány za jeden předmět

K tomu, aby soubor věcí mohl být označen za věc hromadnou, musí také splňovat, jak uvádí Tégel: „**hospodářskou souvztažnost**, tj. věc hromadná musí tvořit hospodářský celek a mít určitou hospodářskou funkci. Toto kritérium je objektivní. Hromadná věc vzniká [...] bez ohledu na vůli vlastníka...“^{184 185}

Tento znak tedy odráží realitu všedního světa, kdy nakládání s jednotlivými věcmi tvořícími hromadnou věc jako s celkem – jedním předmětem – je pro právní obchod významné, přínosné a obvyklé. Tedy skutečnost, že věci tvoří celek, má svoji vlastní vnitřní hodnotu.^{186, 187, 188}

Tato charakteristika věci hromadné však nezamezuje tomu, aby s jednotlivostmi, vytvářejícími ve svém souhrnu věc hromadnou, bylo nakládáno jako se samostatnými věcmi (jsou to věci v právním smyslu – viz část třetí, kapitola 1.1.2). Vlastník věci není skutečností existence univerzality nikterak omezen v nakládání s jednotlivostmi. Tuto skutečnost zákon odráží i v úpravě zástavního práva v § 1347 OZ (blíže část třetí, kapitola 3), kdy při úpravě rozsahu hromadné zástavy respektuje proměnlivost věci hromadné.¹⁸⁹

¹⁸² S jinou konstrukcí u spoluvlastnictví potenciální věci hromadné přichází Vázan. Domnívám se však, že jestliže se u jednotlivostí souboru liší spoluvlastnické podíly spoluvlastníků, není jednota vlastnického režimu naplněna (nemyslím si, že je možné domluvit si spoluvlastnický podíl k věci hromadné odlišný od podílů na jednotlivostech, naopak musí být dána jednota podílů na částech, od které jsou odvozeny spoluvlastnické podíly na celku) a tento soubor věcí nelze považovat za věc hromadnou. VÁŽAN, Pavel. *Právní úprava věci hromadné, souboru věcí a dopad jejich právní úpravy do praxe*. Časopis pro právní vědu a praxi [online], 2017, č. 1, [cit. 12. dubna 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

¹⁸³ TÉGL. In: *Občanský zákoník III LEGES*...s. 284, m. č. 12 (§ 501)

¹⁸⁴ TÉGL. In: *Občanský zákoník III LEGES*...s. 284, m. č. 13 (§ 501)

¹⁸⁵ K objektivnímu pojetí tohoto znaku srov. Rozsudek NS ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 447/2004 „...druhou podmínkou je, aby ony věci byly považovány všeobecně (nikoliv jednotlivcem) za věc jedinou...“

¹⁸⁶ TÉGL. In: *Občanský zákoník III LEGES*...s. 282, m. č. 4 (§ 501)

¹⁸⁷ Kompletní sbírka LP Led Zeppelin v prvním vydání bude mít vyšší hodnotu, než sbírka, kde je jedno z LP nahrazeno remasterovaným LP, přičemž rozdíl v ceně sbírky nebude odpovídat pouhému rozdílu mezi cenou prvního vydání a remasterovaným LP, ale bude navýšen ještě o hodnotu odpovídající kompletizaci (jednotě) sbírky prvních vydání.

¹⁸⁸ Srov. Rozsudek NS ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 447/2004. Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí zdůrazňuje kvalitu hromadné věci spočívající v její jednotně. „Za soubor věcí lze považovat jednotlivé kusy nábytku v takovém počtu, provedení a uspořádání, pokud tvoří účelový, stylový nebo architektonicky jednotný celek, určený k vybavení zvlášť určené místnosti nebo sloužící zvláštnímu účelu; jednotlivé kusy tohoto souboru nejsou odstranitelné bez toho, že by se nenarušil tento jednotný celek.“

¹⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. 32 Cdo 3051/2014 „Tvoří-li pak věc hromadnou věcí v právním smyslu, pak tyto věci – již ze své povahy – mohou být samostatným předmětem právních vztahů a je s nimi možno samostatně disponovat; citovaný § 1347 o. z. s takovou jejich vlastností výslovně počítá, řeší-li právní režim jednotlivých věcí, které byly od věci hromadné odloučeny.“

1.1.4. Soubor věcí nese společné označení

Společné označení souboru značí, že výše zmíněná hospodářská jednota se promítá i do pojmenování daného celku, které je ve společnosti obvyklé.^{190, 191}

1.2. Soubor věcí

Oproti věci hromadné je prostý soubor věcí soubor, který výše popsané kvalifikační znaky nenaplnuje a jeho obsah může být více či méně nahodilý. Společným znakem s věci hromadnou však je, že i zde se jedná o soubor samostatných věcí v právním smyslu.¹⁹²

Příkladem takového prostého souboru věcí může být obvyklé vybavení rodinné domácnosti dle § 698 odst. 1 OZ. V tomto ustanovení zákon netrvá na jednotném režimu vlastnického práva (druhý definiční znak hromadné věci), ale stanovuje, že tímto vybavením (tedy věcí náležejícího do tohoto souboru věcí) mohou být jak věci náležející výhradně jednomu z manželů, tak oběma.

Z tohoto důvodu podle mě neobstojí názor Vymazala, který nesouhlasí s Téglem ohledně hospodářské souvztažnosti jako definičního znaku věci hromadné, protože ta je prý u souboru věcí již pojmově dána (a tudíž soubor věcí a univerzalita jsou synonyma). Kdyby tomu tak nebylo, jednalo by se o pouhý „úbrn věcí“, byť v běžné řeči nazývaný soubor věcí.¹⁹³ Obvyklé vybavení rodinné domácnosti je však praktickým příkladem, který ukazuje existenci souborů věcí naplňující hospodářskou souvztažnost (slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů), avšak nemusí nutně podléhat jednotnému vlastnickému režimu,¹⁹⁴ který je zákonem pro věc hromadnou také požadován.

1.3. Věc hromadná je souborem věcí, to však neplatí bez dalšího naopak

Z výše uvedeného výkladu lze tedy dojít k závěru, že každá věc hromadná je souborem věcí, ale soubor věcí je věcí hromadnou až po naplnění jejích definičních znaků.

¹⁹⁰ Srov. předpis NK ČR o rejstříku zástav § 5 věta první: „Je-li zástavou hromadná věc nebo soubor věcí, jejich označením se rozumí jejich obvyklé pojmenování (například podnik, stádo krav [...]).“

¹⁹¹ Např. u výše zmíněné sbírky LP není třeba vyjmenovávat jednotlivá alba, pro nahodilý soubor věcí složený z kabátu, automobilu a kuchyňské utěrky bychom však obvyklé pojmenování hledali neúspěšně. Tégl však podotýká, že tento znak nelze chápat formálně a absolutně, když některá označení jsou spíše technického rázu (technické zásoby). TÉGL. In: *Občanský zákoník III LEGES*... s. 284, m. č. 16 (§ 501)

¹⁹²). TÉGL. In: *Občanský zákoník III LEGES*... s. 284, m. č. 19 (§ 501). Shodně Rozsudek NS ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. 32 Cdo 3051/2014 „Předmět díla ve smyslu předmětu závazkového vztahu nemusí být (a v praxi často nebývá) vždy jednou jedinou věcí ve smyslu věcněprávním; může jít také o soubor věcí, který pak může, ale nemusí být věcí hromadnou (v závislosti na tom, zda splňuje pojmové znaky hromadné věci či nikoliv).“

¹⁹³ VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 77, pozn. pod čarou č. 271

¹⁹⁴ Srov. TÉGL, Petr. MELZER, Filip. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, s. 203, m. č. 27 (§ 698)

2. Hromadná zástava

Vzhledem k tomu, že současní autoři v odborné literatuře na problematiku zástavního práva k hromadné věci nahlíží odlišně,¹⁹⁵ považují za vhodné na tomto místě nastínit pojetí tohoto institutu v širších souvislostech.

2.1. Hromadná zástava dle obecného občanského zákoníku

Obecný občanský zákoník výslovně neupravoval zastavení věci hromadné,¹⁹⁶ literatura i judikatura to však připouštěla. Za účinnosti obecného občanského zákoníku bylo možné, aby zástavou byla pouze věc jednotlivá (z důvodu *principu speciality*¹⁹⁷), a proto byla-li zastavena věc hromadná, znamenalo to zatížení jednotlivých věcí, ze kterých byla složena.¹⁹⁸ Zároveň bylo možné z důvodu respektu k hospodářskému účelu univerzality (např. sklad zboží), aby jednotlivé věci vystupující ze zástavy již nebyly zatíženy zástavním právem, a naopak věci jež k věci hromadné přibyly, byly zástavním právem zatíženy.¹⁹⁹

Rouček rozlišoval dvě alternativy zastavení věci hromadné. V první variantě je věc hromadná ponechána v detenci zástavce. V tomto případě se jednalo zejména o hromadné věci, které byly v čase měnné. Za takových okolností se Rouček domníval, že strany chtějí respektovat hospodářskou povahu univerzality (avšak bylo nutné přihlížet i k záměru stran, který mohl být odlišný), a proto bylo možné předjímat, že jednotlivé věci by mohly k hromadné věci přistupovat, tudíž se stát součástí zástavy. Věci, které by naopak z tohoto souboru vystupovaly, přestávaly být zástavním právem zatíženy.²⁰⁰

Při druhé alternativě se zástavce vzdává detence k věci hromadné ve prospěch zástavního věřitele. V takové variantě by si strany musely pohyblivost jednotlivých věcí v zástavní smlouvě ujednat a zástavní věřitel by poté přijímal přistoupivší věci a vydával by ty, které z hromadné věci vystupovaly.²⁰¹

¹⁹⁵ RICHTER. In: *Občanský zákoník III.¹ BECK...* s. 1108, m. č. 5 (§ 1347), s. 1080-1081 m. č. 6 (§ 1319) a s. 1132-1133 m. č. 11-13 (§ 1377) a ELIÁŠ, Karel. Právní důsledky vzniku zástavního práva k obchodnímu závodu. In: ZOUFALÝ, Vladimír. (ed.). *Karlovarské právnícké dny XXIV*. Praha: Leges, 2016, s. 181-207.

¹⁹⁶ Srov. § 448 OZO: „*Za zástavu může sloužiti každá věc, která je v obchodě. Je-li movitou, nazývá se zástava ruční, čili zástava v užším smyslu; je-li nemovitou, sluje hypoteka, čili zástava pozemková.*“

¹⁹⁷ Principem speciality se rozumí, že zástavní právo může zatížit pouze konkrétní věc. VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 77

¹⁹⁸ KRČMÁŘ: *Právo občanské II. Práva věcná*... s. 290

¹⁹⁹ Tamtéž s. 317

²⁰⁰ ROUČEK, František. In: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému II.*... s. 728-729, m. č. 20 (§ 457)

²⁰¹ Tamtéž s. 728

Tehdejší Nejvyšší soud k tomu judikoval následující: „*Má-li hromadná věc jako taková býti předmětem zástavního práva v tom smyslu, že jednotlivé kusy zcizením vystupují ze zástavy a jiné nově nabyté vstupují na jejich místo, musí to býti zvláště umluveno, ale ani pak nemůže tu disponovati sám zástavce.*“²⁰² Tedy v jakémkoliv případě (v této věci byly jednotlivé složky ponechány zástavci a nebylo zřejmé, že se opravdu jednalo o hromadnou zástavu a nikoliv o vespolné zástavní právo), ať už se hromadná věc dostávala z detence zástavce, nebo v ní byla ponechána, bylo nutné, aby se pohyblivá povaha zástavy ujednala. Veškerá změna obsahu univerzality musela být odsouhlasena zástavním věřitelem.

2.2. Hromadná zástava dle OZ64

Za dob socialismu se úprava v občanském zákoníku omezovala pouze na zákonné zástavní právo, neboť zástavní právo není „*výrazom socialistických spoločenských vzťahov, ktoré se vytvorili v priebehu budovania socialistickej spoločnosti,*“²⁰³ a existovalo pouze v zákoníku mezinárodního obchodu. Do českého právního řádu bylo zástavní právo začleněno až v roce 1990 v hospodářském zákoníku. Od roku 1991 se úprava zástavního práva dostala i do OZ64.^{204 205}

Do novely účinné k 1. 1. 2002 bylo diskutované, zdali jako zástava může sloužit věc hromadná.²⁰⁶ Nejdříve byl zákonem č. 367/2000 Sb. účinným k 1. 1. 2001 výslovně připuštěn soubor věcí, o rok později bylo výslovně připuštěno zastavení věci hromadné: „**Zástavou může být věc movitá nebo nemovitá, podnik nebo jiná věc hromadná, soubor věcí, pohledávka nebo jiné majetkové právo, pokud to jeho povaha připouští, byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví podle zvláštního zákona, obchodní podíl, cenný papír nebo předmět průmyslového vlastnictví.**“²⁰⁷

Nejvyšší soud za účinnosti OZ64 judikoval např. následující: „*Zásoby zboží umístěné ve skladu, tedy – řečeno jinak - sklad zboží, může být zástavou, aniž by bylo samo o sobě významné, zda tvoří věc hromadnou (universitas rerum) [sklad zboží se tradičně považoval za věc hromadnou - srov. například § 427 Obecného zákoníku občanského] nebo zda se považuje za jiný soubor věcí. Sklad zboží je způsobem zástavou bez ohledu na to, že se zbožím v něm umístěným se „průběžně obchoduje“ (příjem a výdej zboží je pojmově spjat - jak správně uvedl odvolací soud - se skladem zboží), že zboží je určeno (svou povahou) k „okamžité nebo postupné spotřebě“ nebo že zbožím má být jinak nakládáno; uvedené a další obdobné okolnosti pramení z povahy této zástavy, kterou*

²⁰² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 9. 12. 1927, sp. zn. Rv I 731/27 [Vážný 7600]

²⁰³ KRATOCHVÍL, Zdeněk. a kol. *Nové občanské právo*. Bratislava: Obzor, a. s., 1967, s. 5

²⁰⁴ K vývoji úpravy zástavního práva blíže VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 18-30

²⁰⁵ Srov. 151a a násl. OZ64 ve znění zákona č. 509/1991 Sb.

²⁰⁶ Srov. ELIÁŠ, Karel. *Několik poznámek ke zástavnímu právu (vybrané problémy)*. Právní praxe v podnikání [online], 1995, č. 7-8, [cit. 28. června 2023]. Dostupné z: ndk.cz

²⁰⁷ § 153 odst. 1 OZ64 ve znění zákona č. 317/2001 Sb.

účastníci (strany) zástavní smlouvy berou (musí vzít) při zřizování zástavního práva ke skladu zboží v úvahu, která však nemá za následek, že by nemohlo jít o způsobilý prostředek uspokojení zástavního věřitele z výtěžku zpeněžení zástavy. Z uvedeného vyplývá mimo jiné, že sklad zboží se v právních vztazích pokládá – samozřejmě i v případě, že je zástavou – za jedinou věc, i když (ve skutečnosti) jde o souhrn více nebo mnoha jednotlivých věcí (popř. též práv a jiných majetkových hodnot). Zástavním právem je zatížen sklad zboží jako „jediná věc“; znamená to, že na jednotlivé věci umístěné ve skladu se zástavní právo nevztahuje a že zástavní právo neváže na věci, která byla (v souladu s jeho účelem) ze skladu vyjmuta. Zpeněžení skladu zásob za účelem získání výtěžku, z něhož bude uspokojen zástavní věřitel, se týká těch jednotlivých věcí (popř. též práv a jiných majetkových hodnot), které se ve skladu nacházejí v době zpeněžení.“²⁰⁸

2.3. Hromadná zástava dle „NOZ“

Hromadná zástava je v současném OZ upravena v § 1347 a § 1348, ustanovení ovládající její vznik se nachází v § 1319 odst. 2 OZ ve spojení s § 1314 odst. 2 písm. a) OZ.

Ustanovení § 1347 OZ zní: „Při zastavení hromadné věci se zástavní právo vztahuje na zástavcovy jednotlivé věci náležející k zástavě a jí sloužící, ať jsou kdekoli. Zástavní právo se vztahuje na každou jednotlivou věc, která k hromadné věci přibude, a zanikne ke každé jednotlivé věci, která se od hromadné věci odloučí.“

2.3.1. Richterova koncepce hromadné zástavy – zástavní právo na konkrétní věci

První proud představuje Richter: Zástavní právo k věci hromadné dle autora „...neulpívá na věci hromadné jako abstraktním celku, ale vztahuje se na každou jednotlivou věc, která k ní přibude, a zaniká obledné každé jednotlivé věci, která se od hromadné věci odloučí.“²⁰⁹ Důsledky tohoto pojetí pro vznik zástavního práva jsou rozhodné u věcí, které jsou evidované ve zvláštních seznamech (nutný konstitutivní zápis).²¹⁰ K zachování oběžné funkce v pojetí cit. autora slouží § 1377 odst. 3 písm. b) OZ, který považuje za „business dealing licence“.²¹¹

2.3.2. Eliášova koncepce hromadné zástavy – zástavní právo na abstraktním celku

Odlíšný názor prezentuje Eliáš: Pro vznik zástavního práva k hromadné věci je rozhodný okamžik zápisu zástavního práva do rejstříku zástav; v okamžiku zápisu vzniká zástavní právo k hromadné věci jako k abstraktnímu celku a v důsledku takto zatíženého abstraktního celku jsou derivativně zatíženy i jednotlivosti do něj náležející. Takto jsou zatíženy všechny věci, které k věci hromadné

²⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3757/2009

²⁰⁹ RICHTER. In: *Občanský zákoník III.* BECK... s. 1108, m. č. 5 (§ 1347)

²¹⁰ Tamtéž s. 1080-1081 m. č. 6 (§ 1319)

²¹¹ Tamtéž s. 1132-1133 m. č. 11-13 (§ 1377)

příbydou. Odloučení jednotlivostí (tj. vyvázání z rozsahu zástavního práva) je ovládáno § 1347 OZ ve spojení s § 1377 OZ.²¹²

2.3.3. Autorova koncepce hromadné zástavy dle OZ

Zástavní právo k věci hromadné považují za právo zatěžující abstraktní celek, od něhož je odvozeno zástavní právo k jednotlivostem.²¹³ Vznik zástavního práva k abstraktnímu celku je určen okamžikem jeho zápisu do rejstříku zástav, tak jak stanovuje § 1319 odst. 2 OZ.

K jednotlivostem vzniká zástavní právo odvozeně. Věci, které jsou součástí univerzality v okamžiku vzniku zástavního práva k věci hromadné jsou zatíženy v tom samém okamžiku jako abstraktní celek. Přistoupí-li věc k souboru v době trvání zástavního práva, vzniká odvozené zástavní právo k přistoupivší věci v okamžiku přistoupení (§ 1348 věta druhá OZ „*Vzniklo-li ke jednotlivé věci zástavní právo dříve, než ke hromadné věci přibyla, nebo než byla hromadná věc zastavena, použijí se ustanovení o pořadí práva.*“)²¹⁴ – to je rozhodné pro určení pořadí zástavního práva [blíže část tři, kapitola 2.3.1., písm. a)].²¹⁴ K derivativnímu vzniku tak není potřeba žádné další skutečnosti, jak vyžaduje Richter²¹⁵ nebo Vymazal²¹⁶ – případné zápisy jsou deklaratorní povahy.²¹⁷ Jejich neprovedení však může mít pro zástavního věřitele negativní konsekvence [srov. část první, kapitola 3.2.1. písm. c)].²¹⁸

Zánik derivativního zástavního práva je ovládán § 1347 OZ ve spojení s pravidly obsaženými v § 1377 OZ,²¹⁹ přičemž u odst. 3 písm. b) zmíněného ustanovení je vyžadována dobrá víra nabyvatele. Korektiv dobré víry však je dle mého názoru, v tomto případě – při nakládání s jednotlivostí náležející k věci hromadné – nutné vykládat nikoliv ve smyslu: „Nabyvatel byl v dobré víře, že věc není zatížena zástavním právem.“, ale: „Nabyvatel byl v dobré víře, že

²¹² ELIÁŠ: Právní důsledky vzniku zástavního práva k obchodnímu závodu. s. 181-207.

²¹³ Jedná se tak o výjimku z principu speciality. Srov. BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník III.*² BECK... s. 1366, m. č. 4 (§ 1347)

²¹⁴ Zřejmě jiný výklad předkládá Bezouška, když píše „*Přitom by se mělo vycházet z toho, že jednotlivé věci, které se v nexu zástavního práva ocitnou v důsledku § 1347, si od zastavení hromadné věci nesou pouze okamžik zastavení, ne však způsob zastavení (zápis do rejstříku zástav).*“ BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník III.*² BECK... s. 1369-1370, m. č. 14 (§ 1348)

²¹⁵ RICHTER. In: *Občanský zákoník III.*¹ BECK... s 1080-1081 m. č. 6 (§ 1319)

²¹⁶ VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 103-104

²¹⁷ Shodně BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník III.*² BECK...s. 1367 m. č. 10 (§ 1347), VONDRŮCH. In: *Občanský zákoník. Komentář*² BECK... s. 1420, m. č. 10 (§ 1347)

²¹⁸ Shodně VONDRŮCH. In: *Občanský zákoník. Komentář*² BECK...s. 1420, m. č. 10 (§ 1347)

²¹⁹ Shodně BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník III.*² ... s. 1367 m. č. 14 (§ 1347) Nesouhlasím však se zde vysloveným názorem, že by Vymazal opomíjel § 1353 OZ a § 2017 OZ, když upozorňuje na rizika hromadné zástavy (tj. možnost jejího vyprázdnění). Tato ustanovení poskytují jistou míru obrany zástavnímu věřiteli, tato obrana však nemusí ani zdaleka být schopna poskytnout dostatečné doplnění zajištění, které bylo v důsledku protiprávního jednání zástavního dlužníka „vyprázdněno“. Nehledě na to, že Vymazal na tuto povinnost dále upozorňuje. (Srov. VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer a. s., 2015, s. 92)

převodce může převést vlastnické právo k věci, poněvadž se jedná o oběžný majetek (a může tak být součástí věci hromadné).^{220, 221} Zdáli se korektiv uplatní v druhé podobě, záleží dle mého názoru tedy na povaze věci²²² a míře obvyklosti (běžnosti) transakce.

Nebyl-li by zástavním dlužníkem podnikatel, jak vyžaduje § 1377 odst. 3 písm. b) OZ, musela by být dispozice (např. prodej kusu dobytka ze stáda) zástavním věřitelem výslovně připuštěna.

a) Problém s pořadím zástavního práva v případě plurality zástavních práv

Jak jsem psal výše: Zástavní právo k hromadné věci jako k abstraktnímu celku vzniká v okamžiku jeho zápisu do rejstříku zástav, tak jak normuje § 1319 odst. 2 OZ, derivativně ve stejném okamžiku vznikne zástavní právo i na konkrétních jednotlivostech, které k hromadné věci náleží v okamžiku vzniku zástavního práva k celku.

Jak je to však u věci, které k věci přibudou v době trvání zástavního práva? Ty se mohou stát součástí věci hromadné v okamžiku, kdy již slouží jako zástava. Dle mého názoru má zástavní právo zřízené před přistoupením vždy lepší pořadí, neboť z povahy zástavního práva k věci hromadné věci vyplývá, že pro vznik derivátivního zástavního práva k přistoupivší věci je rozhodný okamžik jejího přibytí k univerzalitě, a nikoliv vznik zástavního práva na samotném abstraktním celku.²²³

Není-li však zástavní právo k přistupující věci do souboru zapsané v souladu s § 1371 odst. 3 věta první OZ, má zástavní věřitel, jemuž svědčí zástavní právo k hromadné věci (to musí být obligatorně zapsané – § 1319 odst. 2 OZ), právo na přednostní uspokojení.²²⁴

K věci, která je součástí hromadné věci, další smluvní zástavní právo vzniknout nemůže (§ 1348 věta první OZ).²²⁵ Pro mimosmluvně vzniklá zástavní práva se užití pravidla o pořadí.²²⁶

²²⁰ Na toto zřejmě směřuje i § 1363 věta druhá OZ. Srov. také VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 104-105

²²¹ Zřejmě shodně VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 101-103

²²² Srov. ELIÁŠ: Právní důsledky vzniku zástavního práva k obchodnímu závodu. s. 195

²²³ Opačně zřejmě BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník III.*² BECK... s. 1369-1370, m. č. 14 (§ 1348)

²²⁴ Opačně tamtéž.

²²⁵ Srov. BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník III.*² BECK... s. 1368, m. č. 4 (§ 1348), VYMAZAL: *Zástavní právo*... s. 100-101. nebo VONDŘICH. In: *Občanský zákoník. Komentář*² BECK... s. 1420, m. č. 2 (§ 1348)]. Vondřich však nepřesně píše, že zástavní právo nemůže být zřízeno. Tento výklad by vylučoval např. možnost zřízení budoucího zástavního práva. Srov. však i ELIÁŠ: Právní důsledky vzniku zástavního práva k obchodnímu závodu. s. 203

²²⁶ Srov. BEZOUŠKA. In: *Občanský zákoník III.*² BECK... s. 1369, m. č. 7-8 (§ 1348), VONDŘICH. In: *Občanský zákoník. Komentář*² BECK... s. 1421, m. č. 3 (§ 1348), VYMAZAL: *Zástavní právo*... s. 101. Fiala vylučuje analogicky i vznik mimosmluvních zástavních práv (menšinový názor) Srov. FIALA, Josef: *Občanský zákoník III WK*... s. 859-860 (§ 1348).

2.4. Floating charge v anglosaském právu

Obdobný koncept jako hromadná zástava je známý anglosaskému právu a nazývá se *floating charge*²²⁷. Plovoucí zástavní právo může být zřízeno k aktivům jak současným, tak budoucím (nebo k jejich částí) společností s omezenou odpovědností společníků za dluhy, a jeho rozsah je určen teprve v okamžiku tzv. *krystalizace*²²⁸ (tímto okamžikem se z floating charge stává *fixed charge*,²²⁹ tedy již zatěžuje konkrétní aktiva, nad kterými se vznášelo). Ve většině případů je zřizováno k aktivům, která se ze své povahy v čase mění (např. skladové zásoby).^{230, 231}

Pro aktiva jejichž povaha není proměnlivá se zejména z důvodu nutného souhlasu pro dispozici s předmětem užívá *fixed charge*,²³² to má také při výkonu lepší pořadí než *floating charge* (pro určení pořadí je určující až okamžik krystalizace, nikoliv zřízení takového práva).²³³

Zásadní rozdíl mezi *floating* a *fixed charge* spočívá v oprávnění zástavního dlužníka nakládat s aktivy, nad kterými se *floating charge* vznáší. To je bez dalšího neomezeno, pro ochranu věřitele bývá v zástavní smlouvě toto oprávnění omezeno na nakládání pouze v rámci běžného obchodního styku při podnikání (tzv. *business dealing license*) včetně *negative pledge*,²³⁴ tak aby dlužník mohl i nadále rozvíjet své podnikání.²³⁵

2.4.1. Shnutí floating charge

Plovoucí zástavní právo si tedy lze představit jako entitu vznášející se nad aktivy, ke kterým je zřízeno. Tato aktiva do okamžiku krystalizace nijak nezatěžuje. Z tohoto důvodu mohou do takového souboru volně vstupovat a vystupovat z něj (není-li volnost smluvně omezena).

²²⁷ Tento institut lze volně přeložit jako plovoucí zástavní právo (srov. RICHTER: *Zástavní právo k podniku...*)

²²⁸ Ke krystalizaci dochází na základě události, která je specifikována v zástavní smlouvě (např. jmenování tzv. *administrative receiver* – subjekt, jenž je v insolvenčním řízení oprávněn spravovat majetek podléhající *floating charge* (srov. HUNTER, Julie. *A guide to administrative receiverships* [online].[thegazette.co.uk](https://www.thegazette.co.uk), 13. ledna 2021 [cit. 28. června 2023]. Dostupné z: <https://www.thegazette.co.uk/all-notices/content/103878>), popř. vyplývá ze samotného zákona. s. 200

²²⁹ *Fixed charge* je fixní zástavní právo, které se zřizuje ke konkrétnímu aktivu, toto aktivum musí být dostatečně specifikovatelné, avšak zástavce může vlastnické právo k němu nabýt až budoucnu. Zatěžuje-li toto fixní zástavní právo dané aktivum, může s ním zástavní dlužník nakládat pouze se souhlasem věřitele. Zcizí-li jej zástavní dlužník bez souhlasu věřitele, fixní právo tíží danou věc i nadále, pokud nabyvatel nebyl v dobré víře, že zatížené není. (GRIFFIN, Stephan. *Company Law: Fundamental Principles*. 3. vydání. Harlow: Longman. s. 197-198)

²³⁰ K aktivům proměnné povahy je nevýhodné zřizovat *fixed charge*, neboť při každé obměně tohoto aktiva by musely být měněny i podmínky takto zřízeného zástavního práva. (GRIFFIN: *Company Law...* s. 198-199)

²³¹ Srov. také Illingworth v Houldsworth [1904] AC 355. Baron Romer zde podává první všeobecně přijímanou definici *floating charge*. 1) Jedná se o zástavní právo na aktivech obchodní korporace; 2) která jsou v čase proměnlivá; a 3) dokud nedojde ze strany toho, v jehož prospěch je zástavní právo zřízeno, k určitým krokům, obchodní korporace může se zastavenými aktivy volně nakládat.

²³² GRIFFIN: *Company Law...* s. 199

²³³ Tamtéž s. 209

²³⁴ *Negative pledge* je ujednání zakazující zříditi další zástavní právo

²³⁵ GRIFFIN: *Company Law...* s. 199-200

V okamžiku krystalizace se floating charge změní na fixed charge, tzn. že pevně dosedne na aktiva, nad kterými se vznášelo v době krystalizace, čímž je zatíží. Z těchto zatížených aktiv může věřitel následně uspokojit svoji pohledávku.

2.4.2. Rozdíly proti české úpravě

V porovnání s úpravou zástavního práva k hromadné věci v OZ **tíží anglosaská floating charge dané aktivum až od okamžiku krystalizace**. Dle českého práva je každá věc, která náleží do věci hromadné, zatížena zástavním právem a v okamžiku jejího odloučení od hromadné věci přestává být zástavním právem zatížena.

Pro to **každá fixed charge, byla-li zřízena před okamžikem krystalizace, je nadána lepším pořadím, než dříve vzniklá floating charge**. Pro pořadí mezi více floating charge ke stejným aktivům je rozhodující pořadí zápisu.²³⁶

Floating charge (známé anglosaskému právu) může poskytnout pouze **zástavce, který je společností s omezenou odpovědností společníků za její dluhy** – dle českého práva může věc hromadnou jako zástavu poskytnout kdokoliv.²³⁷

Zároveň floating charge v sobě **automaticky neobsahuje zákaz zastavení věci**, nad níž se vznáší.

²³⁶ GRIFFIN: *Company Law...* s. 209

²³⁷ Srov. § 1347 OZ

3. Vespolečné zástavní právo

Vespolečné (*simultánní*) zástavní právo, jehož legální definice se nachází v § 1345 OZ,²³⁸ slouží k zajištění jednoho dluhu více zástavami. Takovéto zástavní právo může existovat již od počátku zajištění, tj. již od počátku je dluh zajištěn alespoň dvěma zástavami, nebo vzniká až v průběhu trvání jednoduchého zástavního práva tak, že k dosavadní zástavě přibude nová (např. zastavením další zástavy novou zástavní smlouvou nebo rozdělením původní zástavy dle § 1351 OZ²³⁹).²⁴⁰

Pro vznik vespolečného práva není nutná ani totožnost v osobě zástavce nebo zástavního dlužníka, důležitá je jednota dluhu, který je zajišťován.²⁴¹

Vznik vespolečného zástavního práva je ovládán ustanoveními upravujícími vznik jednotlivých druhů zástav. Z povahy samotného vespolečného zástavního práva nevyplývá žádný zvláštní *modus*.²⁴²

Zároveň zástavní dlužník nemůže v důsledku částečného splacení zajištěného dluhu požadovat zrušení zástavních práv k zástavám odpovídajícím rozsahu, v jakém byl dluh uspokojen, neboť každá zástava zajišťuje celý dluh.²⁴³

3.1. Porovnání hromadné zástavy a vespolečného zástavního práva

Rozdíl mezi hromadnou zástavou a vespolečným zástavním právem co do jejich předmětu tkví v tom, že zatímco předmětem hromadné zástavy může být pouze věc hromadná splňující její definiční znaky (viz část třetí, kapitola 1.1.) [resp. obchodní závod dle § 502 OZ ve spojení s § 1314 odst. 2 písm. a) OZ²⁴⁴], tak objektem simultánního zástavního práva jsou jednotlivé zástavy zastavené vedle sebe (slovy zákona „*vespolek*“). Tyto zástavy mezi sebou nemusí mít jakékoliv propojení, to mohou získat až jejich zastavením pro týž dluh. Také to ale mohou být jednotlivosti jinak tvořící hromadnou věc.²⁴⁵

Dalším podstatným rozdílem je **mechanismus vyvazování zástav z nexu zástavního práva**.

U simultánního zástavního práva se možnost odloučení dle § 1347 nemůže uplatnit a uplatní se

²³⁸ „Pro týž dluh lze zastavit vespolek i několik věcí. Zajišťuje-li týž dluh několik samostatných zástav, může se zástavní věřitel uspokojit z kterékoli z nich, anebo ze všech zástav.“

²³⁹ „Při rozdělení zastavené věci zatíží zástavní právo všechny věci vzniklé rozdělením.“

²⁴⁰ VYMAZAL: *Zástavní právo*³... s. 111

²⁴¹ PETROV, Jan. In: *Občanský zákoník. Komentář*.² BECK... s. 1416, m. č. 1 (§ 1345).

²⁴² Tamtéž... m. č. 2

²⁴³ KRČMÁŘ: *Právo občanské II. Práva věcná*... s. 342

²⁴⁴ HAVEL, Bohumil. In: *Občanský zákoník III LEGES*... s. 287, m. č. 5-7 (§ 502)

²⁴⁵ Srov. TĚGL. In: *Občanský zákoník III LEGES*... s. 282, m. č. 4 (§ 501)

pravidla § 1377 OZ, není-li dobře možné, aby se **nabyvatel** domníval, že se jedná o věc podléhající hromadné zástavě, **musí být v dobré víře ohledně neexistence zástavního práva.**

4. Zastavení souboru pohledávek

Nyní již k samotnému zastavení souboru pohledávek. Ustanovení § 1887 OZ upravuje možnost postoupení souboru pohledávek, proto vzniká otázka, zdali je možné i takovýto soubor zastavit.

V úvahu připadají, na základě naplnění dalších kritérií, dva způsoby zastavení. Prvním z nich je zastavení souboru pohledávek jako věci hromadné dle § 1319 odst. 2 OZ ve spojení s 1347 OZ.

Druhý způsob, jakým je možné soubor pohledávek zastavit, je užitím vespolného zástavního práva dle § 1345 OZ.

4.1. Zastavení souboru pohledávek jako věci hromadné

S ohledem na to, že ke vzniku zástavního práva k hromadné věci je nutný zápis do rejstříku zástav, který je veden NKČR, a která tak fakticky ovládá možnost vzniku takového zástavního práva,²⁴⁶ je nutné se nejdříve věnovat výkladovému stanovisku prezidia NKČR k zastavení souboru pohledávek.²⁴⁷

4.1.1. Stanovisko NKČR o nezpůsobilosti souboru pohledávek jako věci hromadné k zápisu do rejstříku zástav

Prezidium ve svém stanovisku došlo k závěru, že soubor pohledávek nemůže být věcí hromadnou, a proto není možné jej jako věc hromadnou zastavit. Závěr stanoviska je vystavěn na dvou argumentech: **a)** Soubor pohledávek nelze objektivně považovat za jeden předmět (tudíž není věcí hromadnou); **b)** Občanský zákoník výslovně neupravuje zastavení souboru pohledávek, ale pouze jedné.

a) Soubor pohledávek lze považovat za jeden předmět

Níže ukážu (část třetí, kapitola 3.1.3.), že **soubor pohledávek lze považovat za jeden předmět** (tzn. může být naplněna hospodářská souvztažnost). Stanovisko se omezuje pouze na toto chybné konstatování,²⁴⁸ proto nelze na tomto místě ani nikterak polemizovat s argumenty (jestli existují), na kterých stojí.

²⁴⁶ Srov. § 1319 odst. 2 OZ ve spojení s § 35a odst. 1 NŘ

²⁴⁷ Výkladové stanovisko VS 3/2014

²⁴⁸ Výkladové stanovisko VS 3/2014: „Z této definice (zákonná definice věci hromadné § 501 OZ – pozn. autora) je patrné, že se jedná o kritéria objektivní, nezávislá na vůli smluvních stran, a soubor pohledávek tato kritéria nesplňuje, když zejména není objektivně považován za jeden předmět.“

b) Výslovné zákonné připuštění zastavení více pohledávek

Argumentační linku požadující výslovné zákonné připuštění považují za zcela absurdní.

Je pravdou že § 1335 odst. 1 OZ užívá jednotného čísla „pohledávka“, z toho však nelze dovozovat nemožnost zastavení více pohledávek. Jestliže je možné soubor pohledávek postoupit (tzn. převod vlastnického práva), tím spíš je možné, aby byl zastaven (tj. zřídit věcné právo v rozsahu vlastnického práva).²⁴⁹

V důsledku takto zastaveného souboru vzniká pluralita zástav pro týž dluh a zástavou jsou konkrétní pohledávky, které lze do vymezeného abstraktního celku v daném okamžiku zařadit.

Z toho vyplývá, že zákon nemusí výslovně připustit zastavení souboru pohledávek, jak se snaží výkladové stanovisko naznačit.²⁵⁰ Soubor pohledávek není na rozdíl od účtu vlastníka zaknihovaných cenných papírů žádnou speciální entitou. Ten by bez ustanovení § 1333 OZ nebyl zastavitelný (sám o sobě není obchodovatelnou věcí) a zastavované by tak musely být jednotlivé zaknihované cenné papíry nacházející se na tomto účtu.²⁵¹

Stanovisko z těchto důvodů považují za chybné, dle mého názoru dokonce – z důvodu totálního despektu k autonomii vůle a vlastnickému právu – za protiústavní. Je reliktem socialistického přístupu k právu – „*právního nihilismu*“.²⁵²

Z textu výše vyplývá: **Otázka, před kterou bychom měli stát**, tedy není, zdali vůbec lze zastavit soubor pohledávek, který tvoří věc hromadnou, ale **za jakých podmínek je soubor pohledávek věcí hromadnou**, abychom jej mohli jako univerzalitu zastavit?

²⁴⁹ Argument a fortiori (a maiori ad minus), srov. MELZER: *Metodologie BECK*... s. 169, m. č. 180

²⁵⁰ **Výkladové stanovisko VS 3/2014:** „Jestliže by zákonodárce chtěl připustit zastavení souboru pohledávek jako hromadné věci, pak by tato možnost musela být výslovně v zákoně připuštěna.“

²⁵¹ JEŽEK, Václav. In: MAREK, Radan, JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 215–216 (§ 1333)

²⁵² Ota Ulč z jeho zkušenosti okresního soudce popisuje, jak svědci v soudním řízení nedostávali své povinnosti vypovídat pravdu: „... **Neslušný systém** si přece nemůže vynutit slušnost svých poddaných. Spíše, než úpadku náboženství a teistického aspektu přísahy přisuzují ocbotu vyrukovat s nepravdou onomu **právnímu nihilismu** – **úpadku práva a respektu pro právo**“. ULČ, Ota. *Malá doznání okresního soudce*... s. 158 (zvýrazněno autorem) Srov. také „Kogentními normami je upravováno takové chování subjektů, které je z hlediska zájmů společnosti tak důležité, že nelze připustit odchylky od zvolené právní úpravy, nejlépe vyhovující těmto zájmům. [...] vyskytují se však i jinde, zejména tam, kde občanský zákoník kategoricky chrání občana ve smluvních vztazích.“ (KNAPP, Viktor. In: KNAPP, Viktor. PLANK, Karol. a kol. *Učebnice československého občanského práva*. Praha: Orbis, 1965, s. 119) Pro dnešní společnost je však důležitá co nejvyšší míra svobody právního obchodu, dnes nemůže obstát „kategorické poskytování ochrany ve smluvních vztazích“ (tj. nemožnost zřízení zástavního práva k obchodovatelné hodnotě) tam, kde je výslovně připuštěn její převod!

4.1.2. Kdy je soubor pohledávek věcí hromadnou?

Soubor pohledávek bude věcí hromadnou, jestliže naplní její znaky (část třetí, kapitola 1.1.). Naplnění znaků **1) Mnohostí věcí v souboru; 2) Jednotný vlastnický režim věcí v souboru a 4) Společné označení souboru** si lze představit jednoduše (alespoň dvě pohledávky spadající pod totožný vlastnický režim – klidně označené jako soubor pohledávek). Problematickým je třetí znak, tj. **soubor věcí lze považovat za jeden předmět** – tzv. objektivní hospodářská souvztažnost.²⁵³

Níže uvedu typické příklady, kdy dle mého názoru lze soubor pohledávek považovat za jeden předmět a je tak věcí hromadnou (za předpokladu splnění zbylých kritérií). Je třeba vzít v potaz, že tento výčet ani zdaleka není úplný (toho ostatně ani objektivně nelze dosáhnout) a posouzení naplnění kritérií bude záležet vždy na konkrétním případě.

4.1.3. Kdy je u souboru pohledávek dána hospodářská souvztažnost?²⁵⁴

a) Společný hospodářský základ (v užším smyslu)

Hospodářská souvztažnost bude naplněna tam, kde je dán hospodářský základ v užším smyslu. Tím je myšleno, že **jednotlivé pohledávky bezprostředně vznikají ze stejné hospodářské podstaty**.

Jako příklad mohu uvést **pohledávky z nájmu kanceláří** v kancelářské budově. Pronajímá-li pronajímatel jednotlivé kanceláře nacházející se v budově, je dán společný hospodářský základ (tj. budova) pohledávek vznikajících z jednotlivých nájemních smluv, a to přesto, že nájemci mohou být odlišné osoby.^{255, 256}

²⁵³ Na tomto místě se tedy dá (alespoň částečně) souhlasit s výkladovým stanoviskem VS 3/2014. Ne však ve smyslu nemožnosti naplnění, ale jeho problematičnosti – ne každý soubor pohledávek je věcí hromadnou [Shodně TÉGL. Obczan live: Lze zastavit soubor pohledávek? [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 2. června 2015 [cit. 21 června 2023]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/infocentrum/media/259-obczan-live-lze-zastavit-soubor-pohledavek> nebo MYŠÁKOVÁ. In: *Občanský zákoník. Komentář.*² BECK... s. 1405, m. č. 5 (§ 1335)]

²⁵⁴ Pro srovnání v Polsku tato problematika taky byla diskutována. Hospodářskou souvztažnost je nutné zkoumat vždy ve vztahu ke konkrétnímu případu. Autoři uvádí např. portfolio všech pohledávek z podnikání, avšak i jejich část – zde upozorňují na problematiku určitelnosti takového souboru – a dospívá k názoru, že to je možné. (NALEWAJKO, Aleksandra. SMARDUCH, Daniel. *A portfolio of receivables as collateral: Pledge or assign?* [online] codozasady.pl, 22. března 2018 [cit. 28. června 2023] Dostupné z <https://codozasady.pl/en/p/a-portfolio-of-receivables-as-collateral-pledge-or-assign>). Srov. také čl. 7. odst. 2 bod 3 Ustawa o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Zákon o rejstríku zástav)

²⁵⁵ Samozřejmě není nutné se omezovat na jednu budovu, bude-li mít pronajímatel pohledávky z nájmu kanceláří v různých budovách, příklad platí obdobně. Srov. také Rozsudek NS ze dne 22. 5. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1080/2005 nebo Rozsudek NS ze dne 24. 7. 2007, sp. zn. 32 Odo 1263/2006 o pronájmu uceleného souboru bytových a nebytových prostor jako věci hromadné – mohou-li tyto prostory tvořit věc hromadnou, mohou být za věc hromadnou považovány i pohledávky plynoucí z nájmu, byly-li by prostory pronajaty zvlášť.

²⁵⁶ Srov. TÉGL. Obczan live: Lze zastavit soubor pohledávek? [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 2. června 2015 [cit. 21 června 2023]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/infocentrum/media/259-obczan-live-lze-zastavit-soubor-pohledavek>, pozn. č. 3

Dalším příkladem mohou být **pohledávky z prodeje produktu**. Dodává-li subjekt (např. v automotive) díly odběrateli (nebo i více odběratelům), mají tyto pohledávky společný hospodářský základ. Tím může být – vedle předmětu plnění – i smlouva uzavřená s odběratelem (pohledávky vyplývající z plnění hlavního dluhu), nebo osoba dlužníka (pohledávky za jedním dlužníkem z více smluv).²⁵⁷

V neposlední řadě²⁵⁸ také **pohledávky z poskytování služby**. Mobilní operátoři, poskytovatelé internetového připojení nebo streamovací společnosti poskytují své služby za úplatu. Poskytovatelům tak vznikají pohledávky na úplatu vůči jejich klientům. Poskytovaná služba tvoří společný hospodářský základ jednotlivých pohledávek.

b) **Pohledávky vznikající v souvislosti s uzavřením smlouvy**

Další kategorií jsou pohledávky, které vznikají v souvislosti se smlouvou. Na rozdíl od příkladu pohledávek z prodeje produktu, tuto kategorii neomezují na pohledávky z plnění hlavního dluhu. Důvodem tohoto vyčlenění je odlišný důvod jejich vzniku. Zatímco hlavní plnění je primární důvod ke vzniku závazkového vztahu, tyto pohledávky vznikají zpravidla až v okamžiku porušení smluvní povinnosti (tzn. mají jiný právní důvod). Může se jednat např. o smluvní pokuty, úroky z prodlení, pohledávku na náhradu škody z důvodu porušení smluvní povinnosti, odstupné či bezdůvodné obohacení po odpadnutí právního důvodu²⁵⁹.

V tomto souboru pohledávek tvořících věc hromadnou tudíž jsou jak pohledávky ze závazku v užším smyslu slova, tak pohledávky, které vznikají na základě stejné smlouvy, ale z jiného právního důvodu. Podstatné je, že **hospodářská souvislost je založena smlouvou**.²⁶⁰

c) **Objektivní souvztažnost založená subjektivním jednáním**

Poslední kategorii, kterou tu zmíním, jsou pohledávky, jejichž objektivní souvislost je založena subjektivním jednáním. Příklad v komentáři uvádí Tégel: „*Bude-li např. věřitelem (vlastníkem pohledávek) vyhlášena veřejná nabídka smlouvy o postoupení souboru pohledávek, z níž plyne, že pohledávky budou postupovány jen v celku a ne jinak, pak je možno pojmát tento soubor pohledávek jako věc hromadnou.*“²⁶¹ Tyto pohledávky mohou být různorodého charakteru, hospodářská souvislost je však založena úmyslem postupitele,

²⁵⁷ Srov. TÉGL. *Obczan live: Lze zastavit soubor pohledávek?* [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 2. června 2015 [cit. 21 června 2023]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/infocentrum/media/259-obczan-live-lze-zastavit-soubor-pohledavek>, pozn. č. 3

²⁵⁸ Ale také např. pohledávky z různých forem provozního financování jako je kontokorent nebo revolvingový účet.

²⁵⁹ Rozsudek NS ze dne 23. 11. 2021, sp. zn. 21 Cdo 1014/2021

²⁶⁰ Srov. HAMPL. In: *Občanský zákoník. Komentář*.² BECK... s. 1375, m. č. 8 (§ 1311) a BEZOUŠKA In: *Občanský zákoník III² BECK ...* s. 1261, m. č. 49 (§ 1311)

²⁶¹ TÉGL. In: *Občanský zákoník III LEGES...* s. 283, m. č. 10, pozn. 563 (§ 501)

kterým je postoupit pouze jako celek, tzn. že pohledávky v této kategorii nemusí vznikat bezprostředně ze stejné hospodářské podstaty.

Může se jednat o pohledávky (i různých věřitelů – zástavních dlužníků) zastavené vespolek – tj. je jimi zajištěný jediný dluh a jsou-li následně v rámci výkonu zástavního práva postoupeny na zástavního věřitele, může s nimi dle mého názoru nakládat jako s jedním předmětem (např. prodej), neboť tvoří alternativní hodnotu, z níž se uspokojil (tzn. již je zde dána hospodářská souvztažnost).

Další skupinu pohledávek mohou tvořit pohledávky z bezregresního faktoringu (zcela výjimečný finanční produkt). Je-li uzavřena faktoringová smlouva bez zpětného postoupení pohledávky na financovaný subjekt, financující subjekt (tzv. *faktor*, běžně banka) může tyto pohledávky jako jeden soubor postoupit, přičemž dle mého názoru zde je hospodářská souvztažnost založená právě nabytím pohledávek na základě faktoringové smlouvy.

Uvedený výčet není uzavřený, poslední kategorie ukazuje, že kvalifikovaných souborů může být mnoho. Je jisté, že v praxi existují mnohé další příklady, u nichž lze hospodářskou souvztažnost nalézt. Taktéž i zde by bylo možné pokračovat ve výčtu i jen kombinací uvedených příkladů.

4.1.4. Soubor pohledávek může být hromadnou zástavou, ALE!

Zde dovozená způsobilost souboru pohledávek být věcí hromadnou a tomu imanentní jeho zastavitelnost dle § 1319 a § 1335 odst. 1ve spojení s § 1347 OZ však ve světle výše rozebíraného stanoviska zůstává pouhou hypotetickou možností, neboť jak jsem psal již v úvodu této kapitoly, NKČR odmítá možnost vzniku takového zástavního práva.

4.2. Zastavení souboru pohledávek užitím vespolného zástavního práva

Pro zastavení souboru pohledávek za užití simultánního práva není podstatné, aby byla připuštěna jeho zastavitelnost jako celku. Gros tohoto institutu totiž spočívá v zastavení několika věcí pro týž dluh – jak uvádí § 1345 OZ, věci jsou zastaveny vespolek. V tomto případě jsou jednotlivými zástavami pohledávky,²⁶² které před zastavením nemusely (ale mohly) být v určitém vztahu a je možné, že se na ně jako na soubor věcí bude moci nahlížet až právě po (a v důsledku) zastavení vespolek.

²⁶² Pohledávka je nehmotná movitá věc (právo majetkové povahy, jehož povaha to připouští). [Srov. např. TÉGL. TELEC, Ivo. In: *Občanský zákoník III LEGES...* s. 242, m. č. 18-21 (§ 496)] Nelze se tak ztotožnit s názorem Svobody, který uvádí, že pohledávka není věcí, protože kdyby jí byla, nepodléhala by promlčení [SVOBODA. In: *Občanský zákoník III WK...* s.1080 (§ 489)] Vlastnické právo k pohledávce se nepromlčí, to však nebrání tomu, aby se promlčelo právo, které je předmětem vlastnictví.

To tedy znamená, že je takto možné zastavit i pohledávky, a to ať už jsou samostatné jednotlivé věci, které nemají mezi sebou žádnou vazbu (netvoří před zastavením vespolek žádný soubor); pohledávky, které mezi sebou nějakou vazbu mají, ale nenaplnují znaky hromadné věci; anebo i pohledávky naplňující znaky věci hromadné.

4.2.1. Soubor pohledávek tvořící věc hromadnou zastavený vespolek – nucené využití vespolečného zástavního práva

Prvním případem zastavením pohledávek vespolek, je případ, ve kterém pohledávky tvoří věc hromadnou, ale v důsledku faktické nemožnosti využití hromadné zástavy způsobené chybným stanoviskem je třeba užít alternativního postupu. Simultánní zástavní právo je totiž v současnosti jediný možný způsob, jak soubor pohledávek zastavit.

Domnívám se, že nic nebrání stranám, aby si ujednaly fluidní povahu takovéto zástavy. Vstup pohledávek do rozsahu zástavního práva je v takovém případě dle mne ovládán stejnými pravidly, jaké se vztahují ke konkretizaci souboru postupovaných pohledávek. Tzn. bude postačovat naplnění kritérií, které jsou vyžadovány pro jeho postoupení.

Z § 1887 OZ vyplývá, že soubor pohledávek může být vymezen druhem pohledávek, právním důvodem jejich vzniku, nebo dobou, ve které vznikají. Z judikatury dále vyplývá, že k vymezení pohledávek lze užít kritéria: osoby dlužníka (v kombinaci s právním důvodem^{263, 264} nebo předmětem plnění²⁶⁵), odkazem na listinu,²⁶⁶ výše splatnosti pohledávky,²⁶⁷ pravděpodobně i odkazem na ucelenou sérii faktur²⁶⁸, resp. kombinací těchto kritérií.²⁶⁹

Naopak výstup bude ovládán zejména samotnou „úmrtností“ pohledávek.²⁷⁰ A dále ujednáním subsumovatelným pod § 1377 odst. 1 písm. e) [resp. odst. 3 písm. a)]²⁷¹ – tedy zástavní právo bude existovat do okamžiku, kdy zástavní pohledávka bude dále postoupena a postoupením zanikne.

²⁶³ Rozsudek NS ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 32 Odo 1433/2006

²⁶⁴ Usnesení NS ze dne 26. 2. 2018, sp. zn. 32 Cdo 4481/2017

²⁶⁵ Usnesení NS ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 775/2004

²⁶⁶ Rozsudek NS ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 33 Odo 899/2004

²⁶⁷ Usnesení NS ze dne 31. 7. 2003, sp. zn. 20 Cdo 1319/2002

²⁶⁸ Srov. Rozsudek NS ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 32 Odo 523/2005

²⁶⁹ MYŠÁKOVÁ. In: *Občanský zákoník. Komentář*.² BECK... s. 2009, m. č. 3-4 (§ 1887)

²⁷⁰ Srov. § 1377 odst. 1 písm. a) – zde nezaniká celé zástavní právo, ale pouze v rozsahu zaniklé pohledávky

²⁷¹ Srov. část první, kapitola 3.2.1., písm. h)

Dokonce se domnívám, že takto specifikované pohledávky (za užití kritérií k postoupení souboru pohledávek) jsou fakticky (nejen teoreticky, jako je tomu u hromadné zástavy souboru pohledávek) zapsatelné do rejstříku zástav dle § 1314 odst. 2 písm. c) OZ ve spojení s § 1345 OZ.

Řešení problému vyvstávajícího z § 1353 OZ a 2017 OZ – tedy jistota se stane nedostatečnou – spočívá v samotné povaze takto zřízeného zástavního práva. Již z povahy zástavy bude zástava automaticky doplňována. Zároveň by v zástavní smlouvě mělo být ujednání o inkasování pohledávek na zastavený účet (srov. část druhá, kapitola 2.3.).

Nevýhodou je nemožnost aplikace § 1347 OZ (tedy že k věci, která je předmětem hromadné zástavy nemůže vzniknout další zástavní právo ze zákona). Tomuto se dá předejít sjednáním zákazu zastavení dle § 1309 odst. 2 . S ohledem na nejasnost účinků vůči třetím osobám způsobenou neveřejností rejstříku zástav však toto řešení není bezrizikové.

4.2.2. Soubor pohledávek zastavený vespolek – dobrovolné využití vespolečného zástavního práva

Využití vespolečného práva však může být motivováno i neexistencí povinnosti zápisu do rejstříku zástav (resp. formy veřejné listiny).²⁷²

Racionálním důvodem odůvodňujícím takovýto postup může být např. nákladnost takového zápisu²⁷³ nebo nejistota účinků zapsaného zástavního práva do rejstříku zástav způsobená nesprávnou koncepcí rejstříku zástav (viz část první, kapitola 2).

Strany tedy vždy musí mezi sebou porovnávat riziko vyplývající z „nezápisu“ zástavního práva do registru a ušetření transakčních nákladů proti nejistotě z účinků zápisu a samotné povaze transakce.

O dalším platí obdobně to, co je řečeno v předchozí kapitole.

²⁷² Srov. § 1314 OZ, dle odst. 1 postačuje v takovém případě písemná forma.

²⁷³ Srov. Položka A přílohy notářského tarifu

Závěr

První část diplomové práce se věnovala povaze rejstříku zástav. Dospěl jsem k tomu, že rejstřík zástav není veřejným seznamem. Zákon však i přes to v některých ustanoveních s rejstříkem zástav jako s veřejným seznamem pracuje. Nahlíženo prizmatem právní jistoty toto nešťastně zvolené zákonné řešení (až na světlé výjimky – např. § 618 OZ) považuji za „časovanou bombu“. Rozhodnou-li se soudy chránit dobrou víru nabyvatele, pošlapou zcela legitimní očekávání subjektů, jimž svědčí zápisy v rejstříku zástav, založené na zákonné úpravě, a naopak.

V druhé části jsem se přiklonil k autorům, kteří spojují zápis zástavního práva k pohledávce do rejstříku zástav pouze se vznikem zástavního práva, a nikoliv již s účinky vůči poddlužníku. Tento závěr je založen na absurditě následků, které z formalistického výkladu § 1335 odst. 2 OZ vyplývají a dále na odlišné míře opatrnosti, kterou lze po (pod)dlužníku oproti nabyvateli požadovat.

Dále jsem v druhé části upozornil na problematiku zákonné úpravy plnění na zastavenou peněžitou pohledávku, která neodpovídá požadavkům komerční praxe a navrhl odlišné řešení spočívající v nutnosti zástavního dlužníka přijímat peněžité plnění na „zastavený“ účet.

V poslední části věnované zastavení souboru pohledávek jsem se nejprve zabýval povahou hromadné zástavy v českém právním prostředí. Dle mého názoru se jedná o zástavní právo na abstraktním celku, od kterého je odvozeno zástavní právo na jednotlivostech, které tento celek tvoří. Pro pořadí zástavního práva na jednotlivostech je v mém pojetí stěžejní okamžik jejich přistoupení k věci hromadné. Z pohledu výkonu zástavního práva je od abstraktního celku odvozen i způsob vzniku zástavního práva na jednotlivostech (tj. zápis v rejstříku zástav) a zástavní věřitel by měl mít právo na přednostní uspokojení před zástavním věřitelem, jemuž svědčí seniorní zástavní právo, které však není zapsané (§ 1371 odst. 3 OZ).

Následně jsem dospěl k tomu, že soubor pohledávek tvořící věc hromadnou je způsobilým předmětem hromadné zástavy, neboť i soubor pohledávek může naplnit kvalifikační znaky věci hromadné. Výkladové stanovisko VS 3/2014, které tento závěr odmítá, proto shledávám za protiprávní.

Nakonec přicházím s řešením, které může alespoň částečně nahradit hromadnou zástavu pohledávek, a to užitím vespolečného zástavního práva. Pro identifikaci souboru pohledávek, který má být zastaven, jsou dle mého názoru použitelná ta kritéria, která jsou vyžadována pro jeho postoupení.

Bibliografie

Je-li to pro lepší rozlišení jednotlivých titulů v poznámkách pod čarou vhodné, užil jsem zkratky sestávající se z jména nakladatelství, které daný titul vydalo.

Zkratky jsou uvedeny pod plnou citací díla.

Je-li v práci citováno z více vydání téhož titulu, jsou jednotlivá vydání rozlišena horním indexem.

Monografie

GNIEWEK, Edward. Prawo rzeczowe. Podręczniki prawnicze. Warszawa: C.H. Beck, 1997.

GRIFFIN, Stephan. *Company Law: Fundamental Principles* 3. vydání. Harlow: Longman. xli, 386 s.

KINDL, Milan. *Zajištění a utvrzení dluhů*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2016, 525 s.

(Zajištění a utvrzení dluhů BECK)

KNAPP, Viktor. PLANK, Karol. a kol. *Učebnice československého občanského práva*. Praha: Orbis, 1965, 468 s.

KRATOCHVÍL, Zdeněk. a kol. *Nové občanské právo*. Bratislava: Obzor, a. s., 1967, 752 s.

KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské II. Práva věcná* 3. doplněné vydání, reprint původního vydání.

Praha: Wolters Kluwer, 2014

MELZER, Filip. *Metodologie nalézáni práva. Úvod do právní argumentace*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 296 s.

(Metodologie BECK.)

PELIKÁN, Martin. *Zajištění a utvrzení dluhů v praxi*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, 416 s.

SPÁČIL, Jiří. a kol. *Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 352 s.

ŠUSTROVÁ, Daniela. BOROVIČKA, Petr. HOLÝ, Jaroslav. *Katastr nemovitostí*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2016, 380 s.

TINTĚRA, Tomáš. *Závazky a jejich zajištění v novém občanském zákoníku*. Praha: Leges, 2013, 200 s.

VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer a. s., 2015, 516 s.

VYMAZAL, Lukáš. *Zástavní právo*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 604 s.

(VYMAZAL: Zástavní právo³...)

WINTEROVÁ, Alena. MACKOVÁ, Alena. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 648 s.

WINTEROVÁ, Alena. MACKOVÁ, Alena. a kolektiv. *Civilní právo procesní. Díl druhý: Řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, 384 s.

WINTR, Jan. *Metodologie a zásady interpretace práva*. 2. vydání. Praha: Auditorium, 2019.

(Metodologie Auditorium)

Komentáře

BÍLEK, Petr, JINDŘICH, Miloslav, RYŠÁNEK Zdeněk, BERNARD, Pavel a kol. *Notářský řád*. Komentář. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, xvi, 922 s.

(Notářský řád BECK)

FEKETE, Imrich. *Občiansky zákonník. 2. zväzok. (Vecné práva, Zodpovednosť za škodu a bezdovodné obohatenie)*. Veľký komentár. 2. aktualizované a rozšírené vydanie. Bratislava: Erudokodex, 2015.

HULMÁK, Milan. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, 1335 s.

(Občanský zákoník V BECK)

KOŽIAK, Jaromír. a kol. *Notářský řád. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 568.

MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654*. Praha: Leges, 2014, 1264 s.

(Občanský zákoník III LEGES...)

MAREK, Radan. JEŽEK, Václav. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 462 s.

MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016, 2064 s.

MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018, 1728 s.

(Občanský zákoník IX LEGES...)

MOLÁK, Stanislav. KREJSTA, Jan. JAROŠ, Vojtěch. KOCINEC, Jaroslav. KÜHN, Zdeněk.

ŠTIKA, Martin. TOMAN, Antonín. VACULÍK, Libor. WOLFOVÁ, Jitka. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2023, 1404 s.

PETROV, Jan. VÝTISK, Michal. BERAN, Vladimír. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019

(*Občanský zákoník. Komentář. BECK...*)

PETROV, Jan. VÝTISK, Michal. BERAN, Vladimír. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2019, aktualizováno k 1. únoru 2022 [cit. 17. května 2023]. Dostupné z: beck-online.cz.

SPÁČIL, Jiří. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, 1267 s.

(*Občanský zákoník III¹ BECK*)

SPÁČIL, Jiří. KRÁLÍK, Michal. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2021, 1666 s.

(*Občanský zákoník III² BECK*)

ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 2. vyd.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s.

(*Občanský zákoník III WK...*)

ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK, Jan. FIALA, Josef. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. 2. vyd.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020, 1624 s.

ROUČEK, František. SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl druhý, (§§ 285 až 530).* Reprint původního vydání, Praha: CODEX Bohemia, 1998.

RUBEŠ, Pavel. *Zákon o vodovodech a kanalizacích. Komentář. 1. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 284 s.

Právní předpisy a související dokumenty

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 509/1991 Sb.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 317/2001 Sb.

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění zákona č.

303/2013 Sb.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 256/2013 Sb. Zákon o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 304/2013 Sb., Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů

Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., Obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů

Bürgerliches Gesetzbuch

Ustawa o księgach wieczystych i hipotece (Zákon o věčných knihách a hypotéce – polská obdoba katastrálního zákona)

Ustawa o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (*Zákon o rejstříku zástav*)

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákoník, v znení neskorších predpisov

Vyhláška č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (notářský tarif)

Předpis Notářské komory České republiky, kterým se stanoví postup při vedení, provozu a správě Rejstříku zástav, postup při provádění zápisů do tohoto rejstříku, výmazů z něj a při vydávání opisů a výpisů z něj

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb [online]. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Důvodová zpráva k zákonu č. 303/2013 Sb [online]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

Model Law on Secured Transactions [online] Dostupné z:

<https://www.ebrd.com/news/publications/guides/model-law-on-secured-transactions.html>

UNCITRAL Legislative Guide on Secured Transactions [online] Dostupné z:

https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/09-82670_ebook-guide_09-04-10english.pdf

UNCITRAL Practice Guide to the Model Law on Secured Transactions [online]. Dostupné z:

https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/19-10910_e.pdf

Žádost - věc movitá ostatní [online] Dostupné z:

https://www.nkcr.cz/data/sluzby/RZ/zadost_vec_movita_ostatni.docx

Usnesení Prezidia Notářské komory ČR, kterým se stanoví výše náhrady hotových výdajů, č. P 13-10/2013 z 17.12.2013

Výkladové stanovisko VS 3/2014 z 16.7.2014, k souboru pohledávek jako věci (ne)způsobilé k zápisu do Rejstříku zástav (coby věci movité hromadné)

Rozhodnutí soudů

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 820/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 33 Odo 447/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 32 Odo 523/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2006, sp. zn. 33 Odo 899/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2006 sp. zn. 21 Cdo 1891/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1080/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 32 Odo 1433/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2007, sp. zn. 32 Odo 1263/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3757/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 4340/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 29 ICdo 6/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1769/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2016, sp. zn. 32 Cdo 3051/2014

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2017 sp. zn. 20 Cdo 3292/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017 sp. zn. 22 Cdo 5330/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019 sp. zn. 22 Cdo 1187/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2020 sp. zn. 21 Cdo 1353/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2021, sp. zn. 21 Cdo 1014/2021

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1813/2021

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2023, sp. zn. 27 ICdo 30/2022

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2003, sp. zn. 20 Cdo 1319/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 775/2004

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2016 sp. zn. 29 Cdo 1294/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4136/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2018, sp. zn. 32 Cdo 4481/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 29 NSČR 88/2019

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 8. 2018, sp. zn. 10 Afs 113/2018

Rozsudek Okresního soudu Brno-venkov ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 29 C 95/2020

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 9. 12. 1927, sp. zn. Rv I 731/27
[Vážný 7600]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 24. 11. 1928, sp. zn. Rv I
363/28 [Vážný 8500]

Illingworth v Houldsworth [1904] AC 355

Odborné články

BALLIU, Arbër. *Postoupení pohledávky v rozporu se smluvním zákazem*. Právní rozhledy, 2021, č. 11, [cit. 11. července 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

BEZOUŠKA, Petr. *Smluvní zákaz postoupení pohledávky (pactum de non cedendo)*. Právní rozhledy, 2015, č. 11, [cit. 11. července 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

ELIÁŠ, Karel. *Několik poznámek k zástavnímu právu (vybrané problémy)*. Právní praxe v podnikání [online], 1995, č. 7-8, [cit. 28. června 2023]. Dostupné z: ndk.cz

DĚDIČ, Jan. DEJL, Pavel. *Obchodní společnosti a jejich financování v judikatuře Nejvyššího soudu ČR. Právní rozhledy (mimořádná příloha)*, 2008, č. 19, s. 2

FIALA, Josef. *Kompensace zastavené pohledávky*. Ad Notam [online], 2014, č. 3, [cit. 19. června 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

KULKOVÁ, Radmila. *K zástavnímu právu po novelách občanského zákoníku*. Právní rozhledy, 2002, č. 7, [cit. 26. dubna 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

MAREŠOVÁ, Michaela. *Věc bromadná nebo soubor věcí?*. Ad Notam [online], 2008, č. 2, [cit. 12. dubna 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

SMETANA, Václav. *Zástavní právo k pohledávce dle NOZ*. Ad Notam, [online], 2014, č. 2, [cit. 30. května 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

ŠIMEK, Robert. *Přímý nárok zástavního věřitele pro případ pojištění zástavy*. Obchodněprávní revue [online], 2019, č. 1, [cit. 30. května 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

RICHTER, Tomáš. *Zástavní právo k podniku z pohledu teorie a praxe dlouhodobého financování – 1. část*. Právní rozhledy, 2004, [cit. 26. dubna 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

VÁŽAN, Pavel. *Právní úprava věci bromadné, souboru věcí a dopad jejich právní úpravy do praxe*. Časopis pro právní vědu a praxi [online], 2017, č. 1, [cit. 12. dubna 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz

Příspěvky ve sbornících

ELIÁŠ, Karel. Právní důsledky vzniku zástavního práva k obchodnímu závodu. In: ZOUFALÝ, Vladimír. (ed.). *Karlovarské právnícké dny XXIV*. Praha: Leges, 2016, s. 181-207.

LASÁK, Jan. VYHNÁNEK, Ladislav. Právní jistota a promlčená zástavní práva. In: KANDALEC, Pavel (ed.). *Dny veřejného práva*. [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 99-108. [cit. 17. května 2023] Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/Souhrn_Final.pdf

TÉGL, Petr. Vybrané problémy spojené s principem publicity veřejného seznamu a rejstříku zástav. In: ZOUFALÝ, Vladimír. (ed.). *Karlovarské právnícké dny XXVI*. Praha: Leges, 2018, s. 555-566.

Ostatní zdroje

HAUSHALTEROVÁ, Andrea. *Zástavní právo a další zápisy do Rejstříku zástav*. Praha 2021.

Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnícká fakulta, Katedra občanského práva. Vedoucí práce doc. JUDr. Michaela Hendrychová, CSc.

HUNTER, Julie. *A guide to administrative receiverships* [online]. thegazette.co.uk, 13. ledna 2021 [cit. 28. června 2023]. Dostupné z: <https://www.thegazette.co.uk/all-notices/content/103878>

KIRIN, Mills, ŘÍČÁNKOVÁ, Hana. *Veřejný přístup do rejstříku zástav* [online]. epravo.cz, 29. února 2016 [cit. 26 dubna 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/verejny-pristup-do-rejstriku-zastav-100647.html>

LINHARTOVÁ, Klára. *Zajištění budoucích pohledávek ve světle insolvenčního práva – judikatuře Nejvyššího soudu navzdory*. [online]. epravo.cz, 29. února 2016 [cit. 17. května 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zajisteni-budoucich-pohledavek-ve-svetle-insolvencniho-prava-judikature-nejvyssiho-soudu-navzdory-107330.html?mail>

NALEWAJKO, Aleksandra. SMARDUCH, Daniel. *A portfolio of receivables as collateral: Pledge or assign?* [online] codozasady.pl, 22. března 2018 [cit. 28. června 2023] Dostupné z <https://codozasady.pl/en/p/a-portfolio-of-receivables-as-collateral-pledge-or-assign>

SOBEK, David. *Nemilá zpráva pro banky: Nový judikát „shodil“ zajištění bankovních záruk.* [online]. patria.cz, 8. prosince 2014 [cit. 17. května 2023]. Dostupné z: <https://www.patria.cz/pravo/2797616/nemila-zprava-pro-banky-novy-judikat-shodil-zajisteni-bankovnich-zaruk.html>

TÉGL, Petr. *Veřejné seznamy podle občanského zákoníku.* Olomouc, 2016. Habilitační práce. Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.

TÉGL, Petr. *Občan live: Lze zastavit soubor pohledávek?* [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 2. června 2015 [cit. 21. června 2023]. Dostupné z:

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/infocentrum/media/259-obczan-live-lze-zastavit-soubor-pohledavek>

ULČ, Ota. *Malá doznání okresního soudce: výsledek nápadu Josefa Škvoreckého.* Praha: Šulc-Švarc, 2013. 272 s.

Shrnutí, Abstract

Tato diplomová práce se věnuje vybraným problémům spojených s právní úpravou zástavního práva k pohledávce. První část je věnována problematice nevěřejnosti rejstříku zástav.

Druhá část se zabývá účinky zápisu zástavního práva k pohledávce do rejstříku zástav a plněním na zastavenou pohledávku.

Poslední část zkoumá možnosti zastavení souboru pohledávek.

The diploma thesis deals with selected issues connected with using a receivable as a security asset. The first part is focused on problems connected with non-public nature of Czech security rights registry.

The second part deals with effects of registration of a pledge over a receivable and problematic aspects of satisfying a pledged receivable.

Topic of the last part of the thesis is the possibility of pledging a portfolio of receivables.

Klíčová slova, key words

Pohledávka, zástavní právo, zástava, veřejný seznam, rejstřík zástav, zásada formální publicity, zásada materiální publicity, zásada formální pravdy, účinek zápisu zástavního práva k pohledávce do rejstříku zástav, plnění na zastavenou pohledávku, soubor věcí, hromadná věc, zastavení hromadné věci, soubor pohledávek, vespolečné zástavní právo, simultánní zástavní právo, hromadná zástava, plovoucí zástava, plovoucí zástavní právo, zastavení souboru pohledávek

Receivable, lien, pledge, public registry, security rights registry, formal publicity principle, material publicity principle, mirror principle, effect of registration of a pledge on a receivable, satisfaction of a pledged receivable, collection of things, collection of things constituting a whole, portfolio of receivables, pledging a collection of things, pledging a collection of things constituting a whole, floating charge, floating lien, pledging a portfolio of receivables